

UMETNOST

Poklicno in strokovno izobraževanje

Izobraževalni programi srednjega strokovnega izobraževanja za dvojezično izvajanje na narodno mešanem območju Prekmurja

Izobraževalni programi poklicno-tehniškega izobraževanja za dvojezično izvajanje na narodno mešanem območju Prekmurja

KATALOG ZNANJ Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

IME PREDMETA: umetnost

Srednje strokovno izobraževanje (68/102/136 ur)

Poklicno-tehniško izobraževanje (34 ur)

PRIPRAVILA PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA V SESTAVI:

Jasmina Žagar, Gimnazija Novo mesto; Anka Dornik Valič, Šolski center Nova Gorica; Lota Kahne, CIRIUS Kamnik; dr. Špela Udovič, Srednja medijska in grafična šola Ljubljana; dr. Bea Tomšič Amon, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta; Karmen Volavšek, Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje; Jasna Potočnik, Srednja vzgojiteljska šola, gimnazija in umetniška gimnazija Ljubljana; mag. Petra Pižmoht, Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje; Lea Škerlič, Gimnazija, elektro in pomorska šola Piran; David Preložnik, Gimnazija Celje- Center; dr. Inge Breznik, Zavod RS za šolstvo; Primož Krašna, Zavod RS za šolstvo; Nina Ostan, Zavod RS za šolstvo. Prilagoditve predmeta Umetnost za dvojezične šole na narodno mešanem območju Prekmurja je pripravila komisija v sestavi: dr. Inge Breznik, Zavod RS za šolstvo; Primož Krašna, Zavod RS za šolstvo; Fortuna Lazar, Dvojezična osnovna šola Lendava; Rihard Lebar, Dvojezična srednja šola Lendava; Nina Ostan, Zavod RS za šolstvo.

JEZIKOVNI PREGLED: Mira Turk Škraba

OBLIKOVANJE: neAGENCIJA, digitalne preobrazbe, Katja Pirc, s. p.

IZDALA: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Zavod RS za šolstvo

ZA MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE: dr. Vinko Logaj

ZA ZAVOD RS ZA ŠOLSTVO: Jasna Rojc

Ljubljana, 2025

SPLETNA IZDAJA

DOSTOPNO NA POVEZAVI:

https://eportal.mss.edus.si/msswww/datoteke/katalogi_znanja/2026/kz-dp-umetnost-ssi-dv-pti-dv.pdf

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI](#)-ID [259496707](#)

ISBN 978-961-03-1255-0 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje je na svoji 211. seji, dne 18. 4. 2025, določil Katalog znanj Umetnost za izobraževalne programe srednjega strokovnega in poklicno-tehniškega izobraževanja za izvajanje na narodno mešanem območju Prekmurja.

Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje se je na svoji 211. seji, dne 18. 4. 2025, seznanil z didaktičnimi priporočili h Katalogu znanj Umetnost za izobraževalne programe srednjega strokovnega in poklicno-tehniškega izobraževanja za izvajanje na narodno mešanem območju Prekmurja.

PRIZNANJE AVTORSTVA – NEKOMERCIALNO – DELJENJE POD ENAKIMI POGOJI

Prenova izobraževalnih programov s prenovo ključnih programskih dokumentov (kurikuluma za vrtce, učnih načrtov ter katalogov znanj)

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

KAKO SE ZNAJTI?

TIPIČNE STRANI

V dokumentu je za dijakinje in dijake, učiteljice in učitelje ipd. uporabljena moška slovnična oblika, ki velja enakovredno za oba spola.

Tema sporoča vsebinski okvir ali okvir predmetnospecifičnih zmožnosti, povezanih s cilji oz. skupinami ciljev: teme so predmetno specifične in lahko vključujejo vsebinske sklope in dejavnosti ter razvijajo veščine, zmožnosti in koncepte, ki naj bi jih dijaki izgrajevali in razvijali v procesu učenja.

Vrsta teme:

Obvezno

Izbirno

Maturitetno

Opis teme zajema ključne poudarke oz. koncepte kot okvir skupinam ciljev.

Dodatna pojasnila za temo lahko vsebujejo razlago o zasnovi teme, usmeritve in/ali navodila, ki se nanašajo na vsebino, vrsto teme, členitev teme, poimenovanje, trajanje, dejavnosti, izvedbo aktivnosti, učne pripomočke ... oz. karkoli, kar je pomembno za to temo.

IME TEME

OBVEZNO

OPIS TEME

Em fugiaspiduci sitet ut etur, in conest dipsum eosa nonsequam volorum, ommolor aut desequi duciist estrunda volest, sandeni maximin uscillab il magnam quiam quo con explacc ullaccum alisi quidell igendam, in repta dolupta volor sam, ut hilit laut faccumqui omnim ut doluptur, quam consequ atibus dolo dignate mporehent qui tem nonseque por aliquisimust que volestrum esed quibusdae milla conserf ernate dentiat.

Ma vellaut quatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas molorporia doluptatis molum rae nos event, inullit incimaiozem fugiandantis et fugitisque maion ped quo odi beatur, sequi ilisqui ipidel escim reprat.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Ullatur sequo qui ut vellenderio. Re exceseq uiatur aturem eos millandio totaquis alibus iume voluptatia quis aut quamust iosant prestius, ut ommodigendis doluptaes dersped moluptae. Harum a volupta tiatur, ne veles quia voluptatia similic tatesequam, seque ventio. Hendis erum quissequo quist que con nulparum ut quuntemos et repro quod ma nimusa sae vellaut eum ulpari velent voluptu rempor a de omnimax impellu ptatiaecusa ducipsae aut evelles temolup tincil imporia simped et endes eum et molum que laborerat voluptiurem nempori bustio explabo rionsenet evenimin nis ex eum voluptam consed que volupid eliquibus, tetusda ntusam ellis ut archill uptiore rundiae nimusdam vel enit, optibea quiaspelitem lam alit re, omnis ab il mo dolupti comnihi tionsequiam eicia dolo intur accusci musdaecatet faccatur? Sinctet latiam facescipsa

Ceria pa iumquam, externam quaspis dit equasit, omnis quis aut apitassum coribusda invenih icatia qui aperorum qui ut re perumquaepep quame moditatum ipient veligna tessint iaessum, optamus, testi sediasped moluptatem aperiam aut quodips usciate veribus.

Mi, asit volupta tuscil int aspel illit atur, eum idenist iorrum alit, nim re illitas ma nimi, iusciisita dolorrum volorepedio core, consequam quae. De nossiti officillate

8 Nižje poklicno izobraževanje | Slovenščina

Številka strani,
program izobraževanja,
predmet

Z oznako **SC** so označeni ključni cilji posameznih področij skupnih ciljev. Številčni zapis pri oznaki skupnih ciljev se navezuje na preglednico s skupnimi cilji.

27. 2. 2025 /// 15:45

IME SKUPINE CILJEV

CILJI

Z oznako **O** so označeni obvezni cilji.

Z ležečim tiskom in oznako **I** so označeni izbirni cilji.

- O:** Et plabo. Nam eum fuga. Et explat. Xerro et aut que nihicia doloribus, velisci tatur
I: *Que ommodic aboribust, tesequae nimaionseni arum audit minusda dolum, si venimil itatat. Estinve litatem ut adit quid qui.* **SC** (2.2.2.1)
I: *Quia voluptatur aut od minverum, quas ilis et mint, eature rehenit magnatur aut exceaquam reiunt et omnis nobit vero excepel in nimagnam quat officiam que plaborpore ne culpa eum dolore aut aspicias sanihil moditam re pelias ne veri reperferes solos dolorum, quidit ad qui dolorerun.*
O: Ibus nis auda vendio venis saperum atem quiant aut pre comiscia num at is quoditi ne estinve litatem venis saperum atem quiant. **SC** (1.3.4.2 | 2.1.1.1 | 2.1.2.1 | 2.2.1.1 | 2.2.1.2 | 3.1.3.1 | 5.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

S krepko označenim besedilom so izpostavljeni **minimalni standardi znanja**.

Z ležečim besedilom so označeni izbirni standardi oz. standardi znanja, ki izhajajo iz izbirnih ciljev.

Dodatne pisave in oznake pri standardih so opredeljene v obvezujočih navodilih za učitelja (npr. podčrtani, M, PTI itd.)

- Dijak
- » Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.
 - » Icillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cupratu repeliam.
 - » **Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrurum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.**
 - » **Ut fuga. Nemperum fuga.**
 - » Ma vellaut quiatio rporore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas
 - » Omnim ut doluptur, quam consequ.
 - » *Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.*
 - » *Icillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cupratu repeliam.*
 - » Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrurum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.
 - » *Ut fuga. Nemperum fuga.*

TERMINI:

☐ laborerat voluptiurem	☐ veligna tessint	☐ laborerat voluptiurem	☐ veligna tessint
☐ veligna tessint	☐ laborerat voluptiurem	☐ veligna tessint	

9 Nižje poklicno izobraževanje | Slovenščina

Pojmi, ki jih dijak mora poznati oz. razumeti (in/ali znati smiselno uporabljati), lahko pa so navedeni tudi priporočeni pojmi. Nabor (strokovnih) terminov zaokrožuje in dopolnjuje posamezno temo, predstavlja pa informacijo učitelju pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela. Namenjen je navedbi terminologije, ki jo na področju določene teme v določenem obdobju izobraževalne vertikalne usvojijo dijaki.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

Viri in literatura,
ki so vključeni v
posamezno temo.

NASLOV TEME

- » Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Morbi eget ante eget ante hendrerit convallis vitae et purus. Donec euismod dolor sed neque condimentum, at sodales enim interdum. <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

NASLOV SKUPINE CILJEV

- » Etiam, M. (2019). Eget laoreet ipsum. Nulla facilisi.
- » Parum, V. (2025). Sequi blaborest quosam. Seque cus.
- » Morbi P. (2007). Sed ac arcu id velit facilisis aliquet. Nec tincidunt.
- » Eget O. (2010). Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla a ac turpis. Nulla et tempus nunc, vitae scelerisque tellus. Sed in tempus mi, a aliquet quam. Integer ut euismod eros, vel pretium mi. Maecenas sollicitudin.
- » Nunc N. (2023). Morbi suscipit ante quis viverra sollicitudin. Aenean ultricies.
- » Nunc N., Ante A., Sem S. (2015). Nullam congue eleifend magna in venenatis. Ut consectetur quis magna vitae sodales. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Sed A. (2024). Ut aliquet aliquam urna eget laoreet. Fusce hendrerit dolor id mauris convallis, at accumsan lectus fermentum. Nunc bibendum quam et nibh elementum consectetur.

NASLOV SKUPINE CILJEV

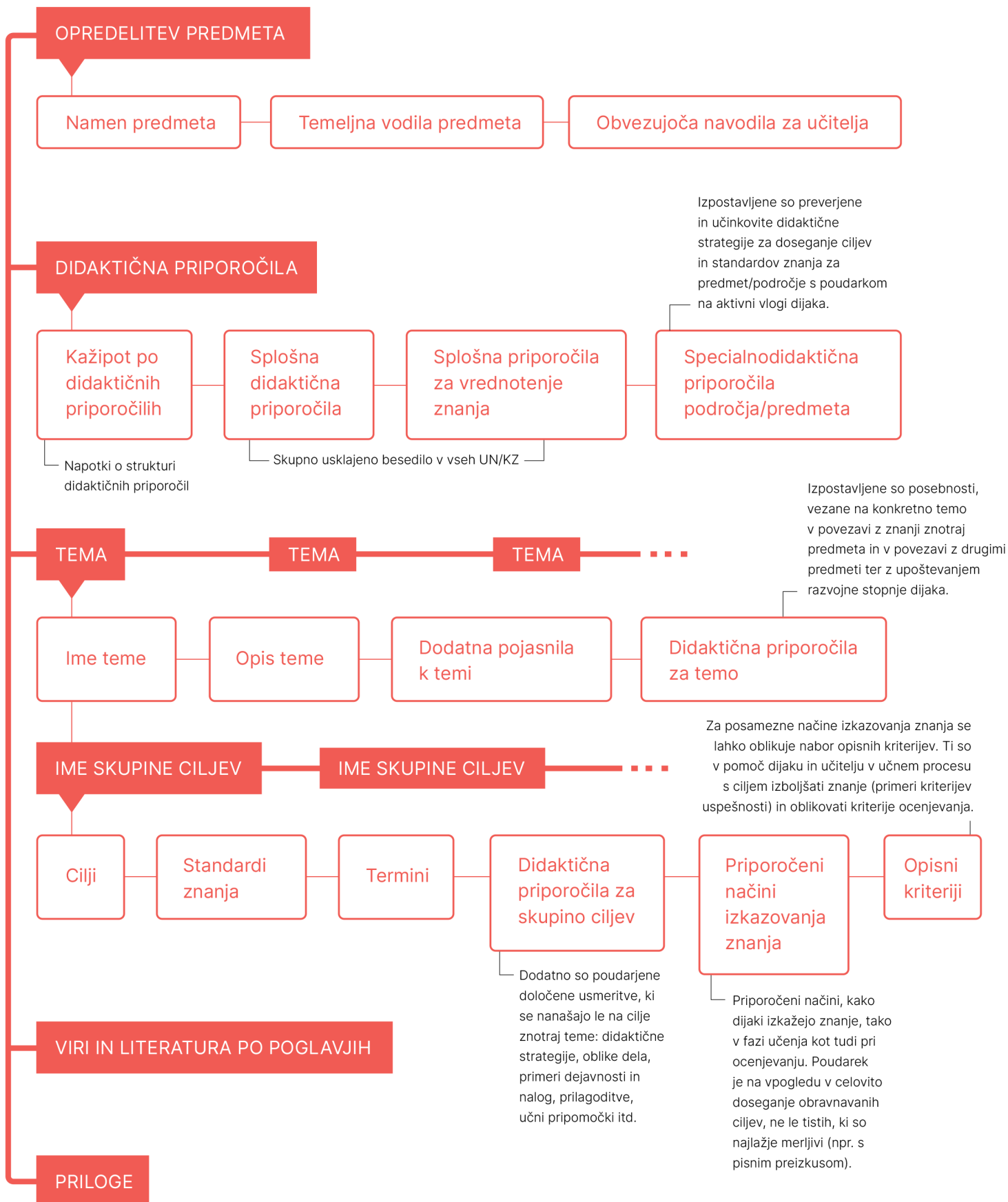
- » Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla, <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Nunc F.: Vivamus quis tortor et ipsum tempor laoreet id quis nunc. Phasellus quis sagittis ligula.
- » Redaktion, 2018. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

Viri in literatura, ki so vključeni
v posamezno skupino ciljev.

Hiperpovezava
do zunanjega vira

KAKO SE ZNAJTI?

STRUKTURA KATALOGA ZNANJ Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

KAZALO

OPREDELITEV PREDMETA..... 9

Namen predmeta..... 9

Temeljna vodila predmeta 10

Obvezujoča navodila za učitelje 10

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA 12

Kažipot po didaktičnih priporočilih 12

Splošna didaktična priporočila 13

Splošna priporočila za vrednotenje znanja ... 14

Specialnodidaktična priporočila
področja/predmeta 16

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA.....39

UZG / UVOD V UMETNOSTNO ZGODOVINO:
VSTOPIMO V SVET UMETNOSTI..... 40

UZG / KULTURNA DEDIŠČINA IN ODNOS DO
UMETNIŠKEGA DELA 43

UZG / PODROČJA LIKOVNE UMETNOSTI IN
TEMELJNE STVARITVE..... 49

UZG / SODOBNA UMETNOST IN VIZUALNA
KULTURA 65

LUM / LIKOVNI JEZIK 69

LUM / LIKOVNE TEHNIKE 77

LUM / LIKOVNE VSEBINE V PROSTORU IN ČASU 83

GLA / IZVAJANJE..... 88

GLA / POSLUŠANJE 91

GLA / USTVARJANJE 94

GLA / GLASBENI JEZIK..... 97

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH.... 100

Didaktična priporočila.....100

UZG / Uvod v umetnostno zgodovino:
vstopimo v svet umetnosti.....100

UZG / Kulturna dediščina in odnos do
umetniškega dela.....100

UZG / Področja likovne umetnosti in temeljne
stvaritve.....101

UZG / Sodobna umetnost in vizualna kultura
.....101

LUM / Likovni jezik..... 102

GLA / Izvajanje..... 102

GLA / Poslušanje 103

GLA / Ustvarjanje..... 103

GLA / Glasbeni jezik 103

PRILOGE 104

Priloge po poglavjih 104

UZG / UVOD V UMETNOSTNO ZGODOVINO:
VSTOPIMO V SVET UMETNOSTI..... 104

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO 104

OPREDELITEV PREDMETA

NAMEN PREDMETA

Predmet dijaka uvaja v umetnost in kulturo, povezano z njegovim strokovnim področjem. Vsebina predmeta se osredotoča na dojetje pomena umetnosti za potrebe stroke, na kulturno in ustvarjalno preživljanje prostega časa, spodbujanje izražanja skozi različne vrste umetnosti, seznanjanje s kulturnim dogajanjem v svojem okolju ter na možnosti za vključevanje vanj kot tudi na razvijanje pozitivnega odnosa do umetnostne in kulturne dediščine. Tako dijak razvija estetsko občutljivost, udejanja estetsko kompetenco in hkrati krepi druge kompetence.

Poučevanje predmeta poteka dvojezično, pri čemer se cilji in standardi vseh treh sklopov – umetnostna zgodovina, likovna umetnost in glasba – uresničujejo ob poučevanju v slovenščini in madžarščini ter ob razumevanju, sprejemanju in spoštovanju kulturnih posebnosti obeh narodnostnih skupnosti, tako slovenske kot madžarske. Predmet umetnost, ki se poučuje dvojezično, predstavlja dijaku orodje za raziskovanje lastne identitete, pripadnosti skupnosti ter večjezičnosti in večkulturnosti.

Likovno snovanje ponuja dijaku priložnost nadgradnje znanj s področja likovne umetnosti, hkrati pa ga skozi likovno ustvarjalni proces usmerja k razumevanju in doživljanju sveta, ki ga obdaja. Ob udejanjanju ciljev učnega načrta se dijaki likovno izražajo na raznolikih likovnih področjih. Likovno umetnost povezujejo z izbranim izobraževalnim programom. Ob tem osmišljajo in negujejo odnos do likovne umetnosti kot kulturne dediščine in do lastnega strokovnega področja. Preko likovnega snovanja spoznava samega sebe. Skozi avtentično zasnovane likovne probleme in izzive dijaki razvijajo občutek za estetiko ter lastno odgovornost in vpetost v skupnost, v kateri živijo.

Umetnostnozgodovinske vsebine dijaka seznani s pomenom likovne umetnosti kot enega najpomembnejših izrazov človekove ustvarjalnosti ter dajejo izhodišča za razumevanje in doživljanje umetnosti. Predmet dijaku daje orodja za interpretacijo vizualnih sporočil v svetu okoli sebe ter za njihovo uporabo na strokovnem področju in privzga pozitiven odnos do kulturne dediščine.

Namen sklopa **glasba** je omogočiti dijaku doživljanje in spoznavanje glasbe skozi avtentične oblike učenja, izhajajoče iz trojstva glasbene umetnosti: produkcije, reprodukcije in recepcije. Učni proces temelji na razvijanju glasbene komunikacije dijakov, ki z izvajanjem, ustvarjanjem in ozaveščenim poslušanjem celostno spoznava glasbo v njenih različnih vrsteh, prostorskih in časovnih dimenzijah. Izhajajoč iz ciljne in procesno-razvojne naravnosti pri dijaki razvija glasbene sposobnosti, spretnosti in znanja. Kot neodtujljiv del kulturno-umetnostnega izražanja spodbuja razvoj višjih kulturnih potreb in estetskih vrednot ter kritično

mišljenje, ozaveščenost o družbeni in socialni vlogi glasbe in razvoju lastne identitete. Eden izmed najpomembnejših gradnikov predmeta je ohranjanje in spoznavanje slovenske glasbene umetnosti in kulture.

TEMELJNA VODILA PREDMETA

Učitelj poučuje predmet po načelu dvojezičnosti, pri čemer dijaki z aktivnostmi in dvojezičnimi gradivi spoznavajo terminologijo predmeta v obeh jezikih, ob tem pa z inkluzivno naravnanim pristopom vzpostavlja spodbudno in varno učno okolje. Pouk izvedbeno poteka v obeh jezikih, tako da učitelj prilagaja učna gradiva, sredstva in sam proces poučevanja dvojezičnosti. Pri pouku predmeta vključuje primere umetnin (umetnostnozgodovinskih, likovnih ali glasbenih del) s področja Slovenije in Madžarske enakovredno ter spodbuja dijake k raziskovanju umetnin ter ustvarjalcev, ki v svojih delih povezujejo umetnost, tradicijo in kulturo obeh držav.

Vsebine sklopa *umetnostna zgodovina* temeljijo na čim bolj neposrednem stiku z likovnimi umetninami, njihovem doživljanju in interpretaciji ter razvoju pozitivnega odnosa do likovne umetnosti. Sklop je sestavljen iz štirih smiselno zaključenih tem (*uvod v umetnostno zgodovino: vstopimo v svet umetnosti; kulturna dediščina in odnos do umetniškega dela; področja likovne umetnosti in temeljne stvaritve; sodobna umetnost in vizualna kultura*), ki se povezujejo in prilagajajo strokovni usmeritvi šole oz. oddelka. Ob tem ima učitelj avtonomijo pri izboru in izvedbi vsebin, pri čemer daje poseben poudarek kulturni identiteti tako slovenske kot madžarske skupnosti ter njunim povezavam s Slovenijo in Madžarsko tako pri izboru umetnin kot pri izvajanju terenskega dela.

Znotraj likovnosnovalnih vsebin se prepletajo tri ključne teme: *likovni jezik, likovne tehnike* ter *likovne vsebine v prostoru in času*. Praktično likovno izražanje je temeljna dejavnost, ob kateri dijaki razvijajo in nadgrajujejo likovni jezik, razvijajo veščine likovnih tehnik in spoznavajo različne oblikovalske pristope. Skozi učni proces likovnega snovanja kritično reflektirajo umetnine in lastne likovne izdelke ter soustvarjajo vidni prostor. Ustvarjalni likovni pristop jetreba pri poučevanju načrtovati z ustrezno zastavljenimi likovnimi nalogami, ki dijaku omogočajo svobodo pri samostojnem izražanju in priložnost za raziskovanje ter spodbujajo raznolike rešitve.

Sklop glasba temelji na ciljnem in procesnem udejanjanju avtentičnih oblik učenja glasbe. Učitelji ob upoštevanju razvojnih zakonitosti dijakov in njihovih interesov avtonomno izbirajo glasbene vsebine za *izvajanje, ustvarjanje in poslušanje* glasbe. Dijaki skozi glasbene dejavnosti izkustveno razvijajo glasbene sposobnosti in spretnosti, izgrajujejo pojmovne mreže, spoznavajo glasbeno literaturo, ustvarjalce, poustvarjalce, glasbeni simbolni sistem in elemente glasbenega oblikovanja. *Glasbeni jezik* kot rezultat glasbenih dejavnosti vključuje številne možnosti medpredmetnih povezav. Vzgaja bodoče izvajalce, poslušalce in ljubitelje glasbe.

OBVEZUJOČA NAVODILA ZA UČITELJE

Šola skladno s potrebami programa obvezno izbere in obravnava **dva** izmed treh ponujenih vsebinskih sklopov **umetnostna zgodovina, likovno snovanje** ali **glasba**. Tretji sklop lahko šola ponudi v okviru odprtega kurikula. Vsak sklop se izvaja v obsegu 34 ur.

Pouk umetnostne zgodovine naj vključuje terensko delo; dijaki naj se vsaj enkrat udeležijo ekskurzije ali projektnega dne z umetnostnozgodovinskimi vsebinami in obiščejo nacionalno ustanovo s področja likovne umetnosti in aktualno razstavo.

Zaradi posebnosti didaktičnih, materialnih in prostorskih pristopov poučevanja likovnosnovalnih vsebin naj učitelj delo v učilnici prepleta z delom izven učilnice (kot npr. likovne delavnice ali tabori v eksterierju, strokovne ekskurzije ipd.). Terensko delo lahko izvajamo lokalno v Prekmurju, širše v Sloveniji in tudi na Madžarskem kot del kulturne vzgoje s poudarkom na kulturni identiteti slovenske in madžarske narodnostne skupnosti ter njunih povezavah s Slovenijo in Madžarsko.

V skladu s temeljnimi cilji sklopa glasba in izpostavljeno avtonomijo učiteljev za njihovo uresničevanje je v vzgojno-izobraževalnem procesu temeljno načelo komunikacije v glasbenem jeziku, ki poteka skozi glasbene dejavnosti *izvajanja, poslušanja in ustvarjanja*.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

KAŽIPOT PO DIDAKTIČNIH PRIPOROČILIH

Razdelke *Kažipot po didaktičnih priporočilih*, *Splošna didaktična priporočila* in *Splošna priporočila za vrednotenje znanja* je pripravil Zavod RS za šolstvo.

Didaktična priporočila prinašajo učiteljem napotke za uresničevanje kataloga znanj predmeta v pedagoškem procesu. Zastavljena so večplastno, na več ravneh (od splošnega h konkretnemu), ki se medsebojno prepletajo in dopolnjujejo.

» Razdelka **Splošna didaktična priporočila** in **Splošna priporočila za vrednotenje znanja** vključujeta krovne usmeritve za načrtovanje, poučevanje in vrednotenje znanja, ki veljajo za vse predmete po celotni izobraževalni vertikali. Besedilo v teh dveh razdelkih je nastalo na podlagi *Usmeritev za pripravo didaktičnih priporočil k učnim načrtom za osnovne šole in srednje šole* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ladrdr>) ter *Izhodišč za prenovo katalogov znanj za splošnoizobraževalne predmete v poklicnem in strokovnem izobraževanju* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/p64e0ud>) in je v vseh katalogih znanj enako.

» Razdelek **Specialnodidaktična priporočila področja/predmeta** vključuje tista didaktična priporočila, ki se navezujejo na področje/predmet kot celoto. Zajeti so didaktični pristopi in strategije, ki so posebej priporočeni in značilni za predmet glede na njegovo naravo in specifične.

Katalog znanj posameznega predmeta je členjen na *teme*, vsaka tema pa se lahko nadalje členi na *skupine ciljev*.

» Razdelka **Didaktična priporočila za temo** in **Didaktična priporočila za skupino ciljev** vsebujeta konkretne in specifične napotke, ki se nanašajo na poučevanje določene teme oz. skupine ciljev znotraj teme. Na tem mestu so izpostavljene preverjene in učinkovite didaktične strategije za poučevanje posamezne teme ob upoštevanju značilnosti in vidikov znanja, starosti dijakov, predznanja, povezanosti znanja z drugimi predmeti/področji ipd. Na tej ravni so usmeritve lahko konkretizirane tudi s primeri izpeljave oz. učnimi scenariji.

Didaktična priporočila na ravni skupine ciljev zaokrožujeta razdelka **Priporočeni načini izkazovanja znanja** in **Opisni kriteriji**, ki vključujeta napotke za vrednotenje znanja (spremljanje, preverjanje, ocenjevanje) znotraj posamezne teme oz. skupine ciljev.

SPLOŠNA DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Učitelj si za uresničitev ciljev kataloga znanj, kakovostno učenje ter optimalni psihofizični razvoj dijakov prizadeva zagotoviti varno in spodbudno učno okolje. V ta namen pri poučevanju uporablja raznolike didaktične strategije, ki vključujejo učne oblike, metode, tehnike, učna sredstva in gradiva, s katerimi dijakom omogoča aktivno sodelovanje pri pouku, pa tudi samostojno učenje. Izbira jih premišljeno, glede na namen in naravo učnih ciljev ter glede na učne in druge, za učenje pomembne značilnosti posameznega dijaka, učne skupine ali oddelka.

Varno in spodbudno učno okolje učitelj zagotavlja tako, da:

- » spodbuja medsebojno sprejemanje, sodelovanje, čustveno in socialno podporo;
- » neguje vedoželjnost, spodbuja interes in motivacijo za učenje, podpira razvoj različnih talentov in potencialov;
- » dijake aktivno vključuje v načrtovanje učenja;
- » kakovostno poučuje in organizira samostojno učenje (individualno, v parih, skupinsko) ob različni stopnji vodenja in spodbujanja;
- » dijakom omogoča medsebojno izmenjavo znanja in izkušenj, podporo in sodelovanje;
- » prepoznava in pri poučevanju upošteva predznanje, skupne in individualne učne, socialne, čustvene, (med)kulturne, telesne in druge potrebe dijakov;
- » dijakom postavlja ustrezno zahtevne učne izzive in si prizadeva za njihov napredek;
- » pri dijakih stalno preverja razumevanje, spodbuja ozaveščanje in usmerjanje procesa lastnega učenja;
- » proces poučevanja prilagaja ugotovitvam sprotne spremljanja in preverjanja dosežkov dijakov;
- » omogoča povezovanje ter nadgrajevanje znanja znotraj predmeta, med predmeti in predmetnimi področji;
- » poučuje in organizira samostojno učenje v različnih učnih okoljih (tudi virtualnih, zunaj učilnic), ob uporabi avtentičnih učnih virov in reševanju relevantnih življenjskih problemov in situacij;
- » ob doseganju predmetnih uresničuje tudi skupne cilje različnih področij (jezik, državljanstvo, kultura in umetnost; trajnostni razvoj; zdravje in dobrobit; digitalna kompetentnost; podjetnost).

Učitelj pri uresničevanju ciljev in standardov znanja dijakom omogoči prepoznavanje in razumevanje:

- » smisla oz. namena učenja (kaj se bodo učili in čemu);
- » uspešnosti lastnega učenja oz. napredka (kako in na temelju česa bodo vedeli, da so pri učenju uspešni in so dosegli cilj);
- » pomena različnih dokazov o učenju in znanju;
- » vloge povratne informacije za stalno izboljševanje ter krepitev občutka »zmorem«;

- » pomena medvrstniškega učenja in vrstniške povratne informacije.

Za doseganje celostnega in poglobljenega znanja učitelj načrtuje raznolike predmetne ali medpredmetne učne izzive, ki spodbujajo dijake k aktivnemu raziskovanju, preizkušanju, primerjanju, analiziranju, argumentiranju, reševanju avtentičnih problemov, izmenjavi izkušenj in povratnih informacij. Ob tem nadgrajujejo znanje ter razvijajo ustvarjalnost, inovativnost, kritično mišljenje in druge prečne veščine. Zato učitelj, kadar je mogoče, izvaja projektni, problemski, raziskovalni, eksperimentalni, izkustveni ali praktični pouk in uporablja temu primerne učne metode, pripomočke, gradiva in digitalno tehnologijo.

Učitelj upošteva raznolike zmožnosti in potrebe dijakov v okviru notranje diferenciacije in individualizacije pouka ter personalizacije učenja s prilagoditvami, ki obsegajo:

- » učno okolje z izbiro ustreznih didaktičnih strategij, učnih dejavnosti in oblik;
- » obsežnost, zahtevnost in kompleksnost učnih ciljev;
- » raznovrstnost in tempo učenja;
- » načine izkazovanja znanja, pričakovane rezultate ali dosežke.

Učitelj smiselno upošteva načelo diferenciacije in individualizacije tudi pri načrtovanju domačega dela dijakov, ki naj bo osmišljeno in raznoliko, namenjeno utrjevanju znanja in pripravi na nadaljnje učenje.

Individualizacija pouka in personalizirano učenje sta pomembna za razvijanje talentov in potencialov nadarjenih dijakov. Še posebej pa sta pomembna za razvoj, uspešno učenje ter enakovredno in aktivno vključenost dijakov s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami, z učnimi težavami, dvojno izjemnih, priseljencev ter dijakov iz manj spodbudnega družinskega okolja. Z individualiziranimi pristopi preko inkluzivne poučevalne prakse učitelj odkriva in zmanjšuje ovire, ki dijakom iz teh skupin onemogočajo optimalno učenje, razvoj in izkazovanje znanja, ter uresničuje v individualiziranih programih in v drugih individualiziranih načrtih načrtovane prilagoditve vzgojno-izobraževalnega procesa za dijake iz specifičnih skupin.

SPLOŠNA PRIPOROČILA ZA VREDNOTENJE ZNANJA

Vrednotenje znanja razumemo kot ugotavljanje znanja dijakov skozi celoten učni proces, tako pri spremljanju in preverjanju (ugotavljanje predznanja in znanja dijaka na vseh stopnjah učenja), kot tudi pri ocenjevanju znanja.

V prvi fazi učitelj kontinuirano spremlja in podpira učenje, preverja znanje vsakega dijaka, mu nudi kakovostne povratne informacije in ob tem ustrezno prilagaja lastno poučevanje. Pred začetkom učnega procesa učitelj najprej aktivira in ugotavlja dijakovo predznanje in ugotovitve uporabi pri načrtovanju pouka. Med učnim procesom sproti preverja doseganje ciljev pouka in standardov znanja ter spremlja in ugotavlja napredek dijaka. V tej fazi učitelj znanja ne ocenjuje, pač pa na osnovi ugotovitev sproti prilagaja in izvaja dejavnosti v podporo in spodbudo učenju (npr. dodatne dejavnosti za utrjevanje znanja, prilagoditve načrtovanih dejavnosti in nalog glede na zmožnosti in potrebe posameznih dijakov ali skupine).

Učitelj pripomore k večji kakovosti pouka in učenja, tako da:

- » sistematično, kontinuirano in načrtno pridobiva informacije o tem, kako dijak dosega učne cilje in usvaja standarde znanja;
- » ugotavlja in spodbuja razvoj raznolikega znanja – ne le vsebinskega, temveč tudi procesnega (tj. spretnosti in veščin), spremlja in spodbuja pa tudi razvijanje odnosnega znanja;
- » spodbuja dijaka, da dosega cilje na različnih taksonomskih ravneh oz. izkazuje znanje na različnih ravneh zahtevnosti;
- » spodbuja uporabo znanja za reševanje problemov, sklepanje, analiziranje, vrednotenje, argumentiranje itn.;
- » je naravnani na ugotavljanje napredka in dosežkov, pri čemer razume, da so pomanjkljivosti in napake zlasti priložnosti za nadaljnje učenje;
- » ugotavlja in analizira dijakovo razumevanje ter odpravlja vzroke za nerazumevanje in napačne predstave;
- » dijaka spodbuja in ga vključuje v premisleke o namenih učenja in kriterijih uspešnosti, po katerih vrednoti lastno učno uspešnost (samovrednotenje) in uspešnost vrstnikov (vrstniško vrednotenje);
- » dijaku sproti podaja kakovostne povratne informacije, ki vključujejo usmeritve za nadaljnje učenje.

Ko so dejavnosti prve faze (spremljanje in preverjanje znanja) ustrezno izpeljane, sledi druga faza, ocenjevanje znanja. Pri tem učitelj dijaku omogoči, da lahko v čim večji meri izkaže usvojeno znanje. To doseže tako, da ocenjuje znanje na različne načine, ki jih je dijak spoznal v procesu učenja. Pri tem upošteva potrebe dijaka, ki za uspešno učenje in izkazovanje znanja potrebuje prilagoditve.

Učitelj lahko ocenjuje samo znanje, ki je v katalogu znanj določeno s standardi znanja. Predmet ocenjevanja znanja niso vsi učni cilji, saj vsak cilj nima z njim povezanega specifičnega standarda znanja. Učitelj ne ocenjuje stališč, vrednot, navad, socialnih in čustvenih veščin ipd., čeprav so te zajete v ciljeh v katalogu znanj in jih učitelj pri dijaku sistematično spodbuja, razvija in v okviru prve faze tudi spremlja.

Na podlagi standardov znanja in kriterijev uspešnosti učitelj, tudi v sodelovanju z drugimi učitelji, pripravi kriterije ocenjevanja in opisnike ter jih na ustrezen način predstavi dijaku. Če dijak v procesu učenja razume in uporablja kriterije uspešnosti, bo lažje razumel kriterije ocenjevanja. Ugotovitve o doseganju standardov znanja, ki temeljijo na kriterijih ocenjevanja in opisnikih, se izrazijo v obliki ocene.

Učitelj z raznolikimi načini ocenjevanja omogoči izkazovanje raznolikega znanja (védenje, spretnosti, veščine) na različnih ravneh. Zato poleg pisnih preizkusov znanja in ustnih odgovorov ocenjuje izdelke (pisne, likovne, tehnične, praktične in druge za predmet specifične) in izvedbo dejavnosti (govorne, gibalne, umetniške, eksperimentalne, praktične, multimedijske, demonstracije, nastope in druge za predmet specifične), s katerimi dijak izkaže svoje znanje.

SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA

PODROČJA/PREDMETA

1 Predmet umetnost v programih dvojezičnih srednjih strokovnih in poklicno tehničnih šol

Predmet umetnost na narodnostno mešanem območju Prekmurja, ima pomembno vlogo pri povezovanju skupnosti, ohranjanju kulturne dediščine, večjezičnosti in spodbujanju medkulturnega dialoga. Skozi spoznavanje in analiziranje umetnin, poslušanje ali izvajanje glasbe ter glasbeno ali likovno ustvarjanje dijaki razvijajo kritičnost, ustvarjalnost, estetsko občutljivost, samozavest in pripadnost svojemu okolju, hkrati pa krepijo spoštovanje do različnih kultur in umetniških izrazov. Z učinkovitimi poučevalnimi pristopi učitelj usmerja dijake k poglobljenemu doživljanju, spoznavanju, razumevanju umetnosti, ustvarjanju lastnih produktivnih odzivov ter pridobivanju uporabnih znanj v izbranem poklicu in širšem življenjskem kontekstu.

Učitelj pri predmetu umetnost razvija sporazumevalno zmožnost dijakov v obeh jezikih. Delo načrtuje tako, da spodbuja dijake k obvladovanju strokovne terminologije predmeta umetnost v obeh učnih jezikih. Za namene poučevanja in učenja strokovne terminologije s področja umetnosti pripravi dvojezična gradiva, pri čemer povezuje sorodne strokovne termine modulov umetnostna zgodovina, likovna umetnost in glasba ter spodbuja dijake k uporabi strokovnih terminov v obeh jezikih v vseh etapah učne ure.

Pri poučevanju predmeta učitelj enakovredno izbira umetnike in umetnine iz Slovenije in Madžarske ter jih vključuje v pouk osmišljeno. Tempo učnega procesa prilagaja posebnostim izvedbe pouka v obeh jezikih ter spretnostim in sposobnostim dijakov. V nadaljevanju povzemamo nekatere priporočljive dejavnosti za celostno umeščanje predmeta v program dvojezične srednje poklicne šole.

1.1 Dvojezičnost v poučevanju

- » **Dvojezična gradiva:** Priprava dvojezičnih gradiv, kot so delovni in učni listi ipd. v slovenščini in madžarščini.
- » **Razprave:** Spodbujanje dvojezične skupinske razprave, v kateri dijaki izmenjujejo mnenja o umetniških delih, kar krepi jezikovno kompetenco in timsko delo.
- » **Prevajanje:** Spodbujanje dijakov, da prevajajo kratka umetnostna besedila iz obeh jezikov, kar krepi njihovo jezikovno samozavest in strokovno izrazoslovje.

1.2 Aktivno in izkustveno učenje

- » **Krepitev kulturnih vezi:** Spoznavanje umetnikov in umetnin iz slovenskega in madžarskega kulturnega okolja ter umetnikov, ki v svojih delih povezujejo kulturo obeh narodov.
- » **Analiza umetniških del:** Delavnice, v katerih dijaki spoznavajo, analizirajo, kritično vrednotijo umetniška dela iz obeh kulturnih okolij ter ob tem izražajo svoja stališča in mnenja.
- » **Obiski galerij in muzejev:** Povezava teorije s prakso pri pripravi ekskurzij v slovenske in madžarske umetnostne ustanove.
- » **Umetniški projekti:** Spodbujanje ustvarjalnih projektov, ki temeljijo npr. na umetnostnozgodovinskih obdobjih ali likovnotehnoloških pristopih, povezanih z umetnostjo obeh držav.

- » **Medkulturni projekti:** Vključevanje v medkulturne mednarodne projekte ali sodelovanja z madžarskimi šolami, pri čemer lahko dijaki raziskujejo umetnost z različnih kulturnih perspektiv.

1.3 Stik z lokalno dediščino

- » **Razumevanje kulturne dediščine Prekmurja:** Dijaki naj spoznajo zgodovino, umetnost in tradicijo tako slovenskega kot madžarskega naroda na tem območju. Poudarek je lahko na skupnem kulturnem prostoru in prepoznavanju vplivov obeh kultur na razvoj likovne umetnosti.
- » **Spoznavanje posebnosti ljudske umetnosti in tradicij:** Dijaki raziskujejo prekmursko ljudsko umetnost in vplive madžarske likovne tradicije.
- » **Srečanja z umetniki:** Dijaki naj se seznanijo z lokalnimi umetnostnimi ustvarjalci in njihovimi prispevki k širši slovenski ali madžarski kulturni dediščini.
- » **Umetniška dediščina Prekmurja in Madžarske:** Dijaki pripravijo seminarsko nalogo, plakat ali referat, pri čemer vključujejo umetniško dediščino Slovenije, Madžarske in regij čez mejo (npr. sakralna arhitektura, tradicionalni motivi v sodobni umetnosti).

1.4 Spodbujanje ustvarjalnosti

- » **Praktično delo dijakov:** Dijaki lahko skozi svojo ustvarjalnost raziskujejo slovenske in madžarske ljudske motive in simbole (npr. vzorci na tekstilnih izdelkih, keramiki ali lesenih izdelkih). Dijaki povezujejo npr. zgodovino umetnosti s praktičnimi nalogami, kot so reprodukcije umetniških tehnik (npr. freske, kaligrafija, risba po modelu) ali ustvarjanje sodobnih interpretacij znanih del.
- » **Projektno delo:** Dijaki lahko ustvarijo lastne umetniške projekte, ki povezujejo umetnostno zgodovino s poklicnimi smermi (npr. oblikovanje tehničnih produktov z estetskimi elementi).
- » **Razstave:** Organiziranje šolske razstave, opremljene z dvojezičnimi zapisi, pri čemer dijaki predstavijo svoje delo in pokažejo umetnost skozi različna likovna področja; organizacija dvojezičnih vodenih ogledov razstav.

1.5 Uporaba sodobnih tehnologij

- » **Virtualni ogledi:** Uporaba spleta za virtualne ogled galerij in muzejev v povezavi z slovensko madžarskim govornim področjem ter raziskovanje galerij in muzejev v evropskem ali globalnem okolju.
- » **Multimedijski viri:** Uporaba digitalnih okolij in orodij, ki omogočajo dvojezičnost, za prikaz in ustvarjanje digitalnih likovnih del ali zbiranje povratnih informacij.

1.6 Medkulturno in medpredmetno povezovanje

- » **Umetnost kot povezovalni element:** Raziskovanje tem, ki povezujejo različne kulture in narode (npr. umetnost na stičišču kultur, kot so madžarska in slovenska tradicija).
- » **Dialog med kulturami:** Vključevanje razprave o tem, kako umetnost lahko odraža narodne identitete in hkrati povezuje različne kulture.
- » **Povezava z zgodovino:** Povezava umetnostnih obdobij z zgodovinskimi dogodki, z namenom razumevanja konteksta nastanka del.

- » **Povezava z jezikovnimi predmeti:** V povezovanju predmeta umetnost z jezikovnimi predmeti dijaki oblikujejo multimodala besedila kot so strip, slikanica, plakat idr. kjer raziskujejo dvojezičnost kot izhodišče za praktično delo.
- » **Povezovanje z drugimi predmeti:** Organiziranje skupnih projektov npr. z učitelji družboslovja (spoznavanje socialno angažirane sodobne umetnosti ipd.), matematike (razmerja in sorazmerja, ritem ipd.), naravoslovja (naravna barvila, krajina ali podoba živali kot likovni motiv ipd.) športne vzgoje (statika-dinamika v likovnem delu, ipd.).

1.7 Prilagoditve potrebam dijakov

- » **Srednje strokovno izobraževanje:** Osredotočanje na uporabno umetnost, obrt in oblikovanje z predstavitvami umetnostnih zvrsti in likovnih tehnik, ki jih lahko dijaki uporabijo pri svojem poklicu.
- » **Poklicno tehniško izobraževanje šole:** Vzpostavitev poudarka na povezavi med zgodovino umetnosti in tehničnimi področji (npr. arhitektura, oblikovanje, urbanizem). Dijaki se seznanjajo z umetnostnimi tokovi, ki so vplivali na oblikovanje in tehnične inovacije, kot so npr. Bauhaus, Art Deco, Modernizem ipd.
- » **Upoštevanje interesov dijakov:** Spodbujanje dijakov, k raziskovanju tem znotraj predmeta umetnost, ki so povezane z njihovim poklicem ali osebnimi interesi.
- » **Diferencirano poučevanje:** Prilagoditev metod in oblika dela po načelu dvojezičnosti na različne ravni znanja in interese dijakov.

2 Umetnostna zgodovina

2.1 Didaktične strategije in metode

Izhodišče za pouk umetnostne zgodovine predstavljajo **različni pristopi k analizi umetnine**, ki jih povezujemo in nadgrajujemo.

Opazovanje in opisovanje

Prvi korak pri analizi je natančno opazovanje in opisovanje umetnine. Učitelj dijakom postavlja odprta vprašanja, kot so »Kaj vidiš?« in »Kateri elementi so najbolj izraziti?«, da jih motivira k aktivnemu pristopu do umetnine. Spodbuja jih k uporabi bogatega besedišča, pri tem jih opozarja na konkretne detajle, kar jim pomaga razviti veščine opazovanja, opisa in vzpostavitve odnosa do umetniškega dela.

Vsebinska oz. ikonografska analiza

Opis umetnine dijaki nadgradijo z razumevanjem vsebine dela ob tem ugotavljajo, kakšno je sporočilo umetnine. Učitelj vzpostavlja refleksijo o tem, kako umetnost odraža družbene, kulturne ali osebne teme.

Povezava z oblikovnimi značilnostmi

Učitelj dijake spodbuja, da povežejo vsebino umetnine z njenimi oblikovnimi značilnostmi. Na primer, kako uporaba barv, linij in kompozicije vpliva na doživljanje sporočila umetnine.

Funkcija in kontekst

Učitelj z dijaki preuči funkcije umetnine in njen zgodovinski in kulturni kontekst. Čas in prostor, v katerih je umetnina nastala, vplivata na njen pomen in sprejem.

Aktualizacija

Umetniško delo učitelj poveže s sodobnimi temami, problemi in vprašanji. Dijake spodbuja k razmišljanju, kako so sporočila umetnine relevantna danes in kako se prepletajo z njihovimi lastnimi izkušnjami in kulturo.

Interdisciplinarnost

V analizo umetnosti učitelj vključi različna predmetna področja. Umetnostnozgodovinske vsebine poveže z drugimi disciplinami, predvsem z drugimi splošnoizobraževalnimi in strokovnimi predmeti.

2.2 Elementi diferenciacije, individualizacije ali personalizacije in formativno spremljanje (FS)

Pri podajanju umetnostnih vsebin učitelj upošteva različne zmožnosti in potrebe dijakov. Pouk **notranje diferenciramo** in omogoči **individualizacijo pouka**. To vključuje prilagoditve v učnem okolju, izbiri didaktičnih strategij in dejavnosti, zahtevnosti učnih ciljev ter tempu učnega procesa. Učitelj smiselno načrtuje tudi domače naloge, ki naj bodo osmišljene in usmerjene k nadaljnjemu učenju, ne le k utrjevanju znanja in s tem **personalizira** strategije učenja.

Individualizacija pouka temelji na izbirljivosti umetnin, kar dijakom omogoča, da poglobijo razumevanje snovi skozi lastne izkušnje in interese. Ta pristop, ki upošteva strokovno usmerjenost šole, povečuje motivacijo za učenje, saj dijaki spoznavajo snov preko primerov, ki so jim bližji. Izbor lahko prilagodimo za dvojezično kulturno okolje tako, da vključimo primere lokalnih ustvarjalcev, kar prispeva k večji povezanosti z lastno identiteto in lokalno kulturno dediščino. Prilagoditev pouka ter različni načini skupinskega dela in didaktična raznolikost omogočajo učinkovitejše doseganje učnih ciljev.

Pri načrtovanju upoštevamo **različne stile učenja**, uporabljamo pa tudi različne načine dajanja informacij, kar izboljšuje razumevanje umetnosti. Veččutno poučevanje ne le popestri učni proces, ampak prispeva tudi k celostnemu doživetju umetnin.

Formativno spremljanje se osredotoča na sprotno spremljanje napredka dijakov, kar omogoča prilagajanje učnega procesa. Poudarek je na povratnih informacijah, ki dijakom pomagajo prepoznati njihov napredek in področja za izboljšanje.

2.3 Učenje izven učilnic – terensko in projektno delo

Spoznavanje umetnin se začne z doživljanjem, ki je sprva osebno in šele nato preidemo na objektivnejšo obravnavo. Pomembno je, da dijaki pridejo v stik z izvirnimi umetninami, ne le s projekcijami v učilnici. Zato je ključno terensko delo, kot so obiski muzejev, galerij in arhitekturnih spomenikov, še posebej pri vsebinah, ki jih lahko spoznavajo v lokalnem okolju in ki so povezane s strokovnim poklicno področjem.

Učenje ob izvirnikih omogoča boljše razumevanje velikosti, materiala in postavitve umetnin ter pogloblja spoštovanje do umetniške dediščine in njene zaščite. Kadar ogled izvirnih umetnin ni mogoč, si pomagamo z digitalnimi zbirkami, spletnimi razstavami in virtualnimi sprehodi. Tovrstna orodja so uporabna tudi za spomenike, ki so uničeni ali v ruševinah. Projektno delo, kot je priprava šolske razstave ali sodelovanje z lokalnimi ustanovami pri raziskovanju umetnostne dediščine, prinaša izkustveno učenje. Dijaki lahko pri takšnih projektih povežejo teorijo z lastnimi izkušnjami. *(Posamezni primeri projektnih nalog in terenskega dela so predstavljeni za vsako temo v okviru specifičnih didaktičnih priporočil.)*

V okviru programa organiziramo vsaj en ogled kulturnih spomenikov ali kulturno-umetnostne ustanove v okviru strokovne ekskurzije in/ali projektnih dni, pri čemer bodo dijaki prišli v stik z umetnostjo in dediščino vezano na njihovo strokovno področje.

2.4 Povezovanje znanja (medpredmetnost)

Umetnostna zgodovina izstopa kot interdisciplinarna veda. Predmet v svojem jedru združuje pomembne segmente znanj številnih drugih ved. Z medpredmetnim povezovanjem umetnostne zgodovine z drugimi predmeti lahko poglobimo poznavanje pomembnih segmentov umetniškega dela. Ob tem z drugega zornega kota osvetlimo cilje ostalih predmetnih področij in tako dosežemo številne kurikularne povezave.

Umetnostna zgodovina ponuja mnoge možnosti za nadgradnjo in sodelovanje pri pouku drugih tako humanističnih kot naravoslovnih in strokovnih predmetov v višjih letnikih ter pri izvajanju obveznih izbirnih vsebin oz. **interesnih dejavnosti**. Medpredmetno povezovanje je še posebej pomembno v okviru **odprtega kurikula**, ko lahko to sodelovanje udejanjamo in povežemo tudi s strokovnim področjem. V okviru odprtega kurikula lahko samostojno obravnavamo posamezne izbrane teme iz kataloga znanj in s tem dopolnimo, razširimo in poglobimo strokovno znanje dijakov, zlasti v višjih letnikih. Še posebej priporočljiva je tematizacija sodobne umetnosti, saj je njena naravnost družbeno kritična in odraža izzive globalnega sveta (tehnološke, ekološke, trajnostne, preizprašuje moralne in etične dileme, obravnava izzive umetne inteligence). Sodobna umetnost in vizualna kultura s svojo širino in kompleksnostjo problematik mladostnikom še posebej omogočata grajenje osebne in strokovne identitete.

2.5 Vključenost skupnih ciljev

Interdisciplinarno naravnana umetnostna zgodovina, ki se ukvarja s področjem kulture in ožje likovne ter vizualnih umetnosti, ima kot stičišče drugih humanističnih in družboslovnih strok v srednjem strokovnem in poklicnem izobraževanju pomembno splošnoizobraževalno vlogo, zato lahko učinkovito vključuje vseh pet področij skupnih ciljev, med njimi pa še posebej področji jezik, državljanstvo, kultura in umetnost ter zdravje in dobrobit.

Skupni cilji s področja **jezika, državljanstva, kulture in umetnosti** se v veliki meri uresničujejo na področju umetnosti in se posledično prekrivajo s predmetnimi cilji pri vseh umetnostnozgodovinskih temah. Učitelj spodbuja dijaka k raziskovanju in spoznavanju kulture in umetnosti, umetniških del in avtorjev, umetniških zvrsti in njihovih izraznih sredstev v zgodovinskem in kulturnem kontekstu, ter skozi vse teme krepi dijakove zmožnosti izražanja z umetnostnozgodovinsko terminologijo ter skrbi za ustrezno govorno in pisno raven strokovnega jezika. Ob srečevanju z umetniškimi deli dijak razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnosti razmišljanja o njih skupaj z drugimi, ob čemer razvija kritično mišljenje in aktivno državljanstvo držo. V stiku z umetnostjo lokalnega okolja in spoznavanjem nacionalne umetnostne dediščine krepi zavest o nacionalni identiteti. To je še posebej pomembno za dvojezično kulturno okolje, saj omogoča dijakom, da skozi umetnost bolje razumejo in ohranjajo svojo kulturno dediščino. Povezovanje s slovenskimi kulturnimi institucijami in kulturnimi institucijami madžarske manjšine na tem območju dodatno prispeva k ohranjanju in razvoju kulturne identitete ter spodbuja medgeneracijski prenos znanja in vrednot. Hkrati živi kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in povezovanju s kulturnim in družbenim okoljem. Tako prispeva k umevanju človeka kot telesnega, intelektualnega in duhovnega bitja ter civilizacijskega razvoja človeštva.

Cilji s področja **zdravja in dobrobiti** so usmerjeni v zaznavanje in prepoznavanje lastnega doživljanja ter zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. Ob obravnavi in analizi umetniških del učitelj dijake spodbuja in usmerja k prožnemu, odprtemu načinu razmišljanja, s katerim dijaki ozaveščajo lastno doživljanje in vedenje, prepoznajo raznolikost v ožjih in širših okoljih ter krepijo zmožnost razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. Ustvarjalne naloge zagotavljajo dijakom bolj sproščeno, kreativno vzdušje, ki jim omogoča notranje umirjanje in vzpostavljajo stika s samim seboj. Poleg tega neposredno srečevanje z umetniškimi deli v galerijah, muzejih in odprtih prostorih daje možnosti za kvalitetno preživljanje prostega časa in osebno izpolnitev, ki je pomemben del psihofizičnega zdravja in dobrobiti.

Pri vseh umetnostnozgodovinskih temah, predvsem pri kulturni dediščini, in pri izbiri likovnih področij arhitekture in urbanizma ter domači obrti in oblikovanja učitelj razvija in uresničuje cilje s področja **trajnostnega razvoja**; tako lahko pri srečevanju s kulturno in naravno dediščino skupaj z dijaki presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin na lokalni, regionalni, nacionalni in globalni ravni. Spoznavanje umetnostne dediščine lokalnega in širšega prostora ter ekološko naravnanih sodobnih umetniških praks (ter arhitekturnih in oblikovalskih rešitev) oblikuje zavest o pomenu njenega ohranjanja in vzpostavlja ozaveščen odnos do naravnega in kulturnega okolja ter spodbuja dijakovo opredelitev za trajnostni razvoj. Ob obravnavi umetniških projektov, ki obravnavajo ekološko problematiko, se seznanjajo z razmislekom o kreativnih možnostih in eksperimentalnimi pristopi pri soočanju z okoljsko krizo in varovanjem naravnega okolja.

V okviru umetnostne zgodovine so za udejanjanje posameznih podkompetenc **podjetnosti** priložnosti predvsem na področju skupinskega in projektnega dela ter izkustvenega učenja, pri čemer sta v ospredju podkompetenci ustvarjalnosti in sodelovanja. Dijak se lahko navezuje na lokalno okolje in njegovo umetnostno podobo, pri čemer išče problemske izzive in priložnosti za načrtovanje ustvarjalnih nalog ter z dejavnim uresničevanjem le-teh ustvarja dobrobit za druge (npr. priprava zloženke, spletnih strani, okrogle mize, ki obravnavajo lokalno kulturno dediščino in okolje, priprava in odprtje likovne razstave ali umetniškega dogodka); pri tem se lahko povezuje s sovrstniki, predstavniki šolske in lokalne skupnosti idr.

Pri vseh umetnostnozgodovinskih temah, zlasti pri raziskovanju in interpretaciji umetnostnih del ter kulturne dediščine, spodbujamo razvoj **digitalne kompetentnosti**. Za učinkovito poučevanje moramo biti tudi sami opremljeni z digitalnimi kompetencami, o katerih se lahko natančneje poučimo v priročniku **DigComp 2.2 – Okvir digitalnih kompetenc za državljane z novimi primeri rabe znanja** (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n0n2c3c> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n0n2c3c>)).

Glede na zastavljene cilje pri umetnostni zgodovini pri raziskovanju zgodovinskih virov ali umetnostnih del (digitalnih rekonstrukcij, videov, učnih gradiv idr.) razvijamo kompetence brskanja, iskanja, filtriranja podatkov, informacij in digitalnih vsebin (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n0n2c3c#page=14> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n0n2c3c#page=14>)) in tako poglobljamo informacijsko pismenost ter izboljšujemo strategije iskanja.

Kompetenco deljenja podatkov informacij in digitalnih vsebin z drugimi razvijamo tudi pri samostojnem ali skupinskem delu. Ob uporabi ustreznih digitalnih tehnologij dijake seznanjamo s praksami navajanja virov in avtorstva, kar lahko raziščemo na povezavi <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n0n2c3c#page=17> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n0n2c3c#page=17>).

Ustvarjalno uporabo digitalne tehnologije in digitalnih orodij za ustvarjanje digitalnih vsebin (npr. videoposnetki, interaktivne predstavitve, digitalne infografike, digitalni katalogi lokalne kulturne dediščine) vključimo in razvijamo zlasti pri projektne delu. Kako uporabiti digitalna orodja in tehnologije za ustvarjanje znanja lahko raziščemo na povezavi <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n0n2c3c#page=52> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n0n2c3c#page=52>).

2.6 Podpora digitalne tehnologije

Slikovno gradivo pri umetnostni zgodovini ne pomeni le dobrodošle dodatne ilustracije učne snovi kot pri ostalih predmetih, ampak je primarni učni vir, iz katerega izhajamo pri konstrukciji znanja. Prav zaradi tega sta razvoj in dosegljivost učne tehnologije že od samega začetka vplivala na kvaliteto pouka. Zanj sta v sodobni šoli nujna računalnik in povezani digitalni projektor, s katerima zagotovimo projekcijo kvalitetnih reprodukcij in fotografij umetnin. Na kakovost vplivata tudi velikost platna in možnost ustrezne zatemnitve učilnice oziroma velikost pametne table.

Nujen je dostop do spleta, ki poleg ogledov virtualnih umetnostnih zbirk najpomembnejših muzejev in galerij ter virtualnih sprehodov po različnih institucijah, najdiščih in prizoriščih omogoča tudi ogled umetniških videov, posnetkov performansov in drugih umetniških dogodkov, ki jih fotografija kot statični medij brez zvoka ne more korektno predstaviti. K temu se pridružujejo še različne didaktične aplikacije, platforme in spletna orodja ter programi, ki temeljijo na uporabi umetne inteligence.

Pri vseh oblikah slikovnega gradiva je pomembno zagotavljanje kvalitete ločljivosti, ohranjanja velikostnih razmerij in barvne korektnosti. Pozorni smo tudi na omejitve glede avtorskih pravic.

2.7 Primeri učiteljev

Posamezni primeri dobre prakse z izpeljanimi temami in gradivi so predstavljeni za vsako temo v okviru specifičnih didaktičnih priporočil.

2.8 Priporočila za vrednotenje znanja (priporočeni načini izkazovanja znanja, opisni kriteriji)

Vrednotenje znanja je proces sistematičnega zbiranja podatkov o kakovosti učnega procesa, ki vključuje oba vidika, preverjanje in ocenjevanje. **Preverjanje znanja** se osredotoča na ugotavljanje razumevanja učnih ciljev, medtem ko **ocenjevanje** vključuje dodeljevanje ocen na podlagi vnaprej določenih kriterijev. Preverjanje se spremeni v ocenjevanje, ko povratno informacijo opremimo z oceno, ki vpliva na končni uspeh učenca.

Preverjanje in ocenjevanje znanja naj v skladu z upoštevanjem načela individualizacije potekata na različne načine, ki omogočajo didaktično pestrost in uravnotežijo prednostna in šibkejša področja dijakov.

Preverjanje znanja vseskozi spremlja obravnavanje učne snovi na podlagi formativnega spremljanja. V obliki povratne informacije od dijaka k učitelju usmerja nadaljnje poučevanje: organizacijo učnih situacij in didaktično predelavo učne snovi. Povratna informacija ažurno poteka tudi v smeri od učitelja k dijaku, saj lahko na podlagi tega dijak spremeni svoje vedenje (sledenje pri pouku, izdelavo in organizacijo zapiskov, organizacijo časa za samostojno učenje in učne metode itd.) ter izboljša svoje znanje, veščine in kompetence. Povratna informacija je objektivna, konkretna in neposredna, a izrečena na spoštljiv in spodbuden način.

Ocenjevanje znanja poteka na različne načine oziroma na vsaj dva od naslednjih: pisno, ustno, s pisnimi izdelki in ustnimi predstavitvami, ki jih učitelj smiselno vključi v svoj načrt ocenjevanja glede na zaporedje in način

doseganja ciljev. Pri pisnem ocenjevanju upošteva, da je v naboru približno polovica nalog, ki preverjajo cilje na ravni minimalnih standardov, ostale naloge lahko posegajo na višje ravni, vedno pa v skladu s kognitivno zahtevnostjo zastavljenih ciljev. Meje za pisne ocene v obliki odstotkov ali števila točk, prevedenih v oceno, učitelj določi pred začetkom šolskega leta in to uskladi z aktivom. Pri drugih načinih ocenjevanja znanja (ustno, s pisnimi izdelki in ustnimi predstavitevami) oceno oblikuje na podlagi opisnikov, ki jih prav tako pripravi do začetka šolskega leta. Na začetku šolskega leta dijake seznani s številom ocen, načini ocenjevanja, mejami za ocene in opisniki.

Ob zaključku šolskega leta učitelj oblikuje **zaključno oceno predmeta** glede na dosežene standarde znanja samostojno za posameznega dijaka (več vsebinskih sklopov poučuje isti učitelj) ali v timu (posamezne vsebinske sklope učijo različni učitelji). Zaključna ocena naj bo odraz dosežka vseh standardov znanj znotraj dveh vsebinskih sklopov predmeta, ki jih šola izbere, ali znotraj vseh treh vsebinskih sklopov predmeta v programu SSI predšolska vzgoja.

Pri **ustnem ocenjevanju** lahko učitelj upošteva naslednje opisnike, ki jih primerno prilagodi usmeritvi programa.

Ocena	1	2	3	4	5
Opisniki	Dijak: - ne navede nobene bistvene značilnosti umetnine; - ne uporablja ustrezne terminologije; - ne navede nobene primerjave med posameznimi umetninami; - ne prepozna povezave z lastnim strokovnim področjem.	Dijak: - ob večji pomoči učitelja predstavi nekaj značilnosti umetnine; - uporablja terminologijo, a ne vedno ustrezno in ne dosledno; - ob večji pomoči učitelja navede vsaj približne primerjave med posameznimi umetninami; - ob večji pomoči učitelja prepozna določene povezave z lastnim strokovnim področjem.	Dijak: - ob pomoči učitelja predstavi nekaj značilnosti umetnine; - predstavi posamezne umetnostne zvrsti; - uporablja ustrezno terminologijo, vendar ne dosledno; - ob pomoči učitelja navede vsaj približne primerjave med posameznimi umetninami; - ob pomoči učitelja prepozna in opiše povezave z lastnim strokovnim področjem.	Dijak: - ob manjši pomoči učitelja predstavi splošne značilnosti umetnine; - predstavi posamezne umetnostne zvrsti; - uporablja ustrezno terminologijo, pri čemer je skoraj v celoti dosleden; - navede vsaj približne primerjave med posameznimi umetninami; - prepozna in opiše povezave z lastnim strokovnim področjem.	Dijak: - samostojno predstavi splošne značilnosti umetnine; - predstavi posamezne umetnostne zvrsti; - uporablja ustrezno terminologijo, pri čemer je popolnoma dosleden; - navede smiselne primerjave med posameznimi umetninami; - prepozna in utemelji povezave z lastnim strokovnim področjem.

Pri ocenjevanju **pisnih izdelkov** (poročilo, seminarska naloga, referat, refleksija obiska razstave idr.) lahko uporabimo sledeče opisnike, ki jih prilagodimo glede na vrsto izdelka in standarde, ki jih želimo doseči.

Ocena	1	2	3	4	5
Opisniki po kategorijah					
Strokovna ustreznost	Dijak pisnega izdelka ni dokončal; temo je predstavil pomanjkljivo.	Dijak je zadovoljivo predstavil temo, a se je večkrat ponavljal ter izpostavil le očitna in pogosto banalna dejstva.	Dijak je načeloma korektno predstavil temo, a se je nekajkrat ponavljal ter izpostavil predvsem očitna in pogosto banalna dejstva.	Dijak je korektno predstavil temo, a informacij ni kritično vrednotil in jih povezal v izvirno celoto, zbral je vsebinsko pestre in aktualne podatke.	Dijak je celotno (z več vidikov) predstavil temo, pri čemer je informacije kritično vrednotil in jih povezal v izvirno celoto, zbral je vsebinsko pestre in aktualne podatke, ki so relevantni za izbrano likovno delo.
Terminološka ustreznost	Dijak pisnega izdelka ni dokončal; ni uporabljal strokovne terminologije ali jo je napačno uporabljal. Besedilo ni berljivo.	Dijak je deloma pravilno uporabljal strokovno terminologijo, a pri tem ni upošteval ciljne publike (potencialnih bralcev), zato je strokovno besedišče preveč laično/prezahtevno. Besedilo je težko berljivo.	Dijak je sicer pravilno uporabljal strokovno terminologijo, a pri tem ni upošteval ciljne publike (potencialnih bralcev), zato je strokovno besedišče preveč laično/prezahtevno. Besedilo je berljivo.	Dijak je pravilno uporabljal strokovno terminologijo in pri tem upošteval ciljno publiko (potencialne bralce). Besedilo je lahko berljivo.	Dijak je pravilno uporabljal strokovno terminologijo in pri tem upošteval ciljno publiko (potencialne bralce). Besedilo je tekoče berljivo.

Zbiranje in navajanje virov	Dijak ni dokončal pisnega izdelka; ni navedel virov ali je pomanjkljivo navedel en sam vir. Ni uporabil zanesljivih oziroma preverljivih podatkov.	Dijak je uporabil le nekaj lahko dosegljivih virov, ki jih je pomanjkljivo in nedosledno navedel. Z viri ni pokrtil skoraj nobenega od vidikov likovnega dela (vsebinske, formalne in slogovne analize), ki ga je obravnaval.	Dijak je uporabil več lahko dosegljivih virov, a jih je pomanjkljivo ali nedosledno navedel. Z viri ni pokrtil vseh vidikov likovnega dela (vsebinske, formalne in slogovne analize), ki ga je obravnaval.	Dijak je uporabil različne vire, ki jih ni dosledno navedel. Z viri je pokrtil vse vidike likovnega dela (vsebinsko, formalno in slogovno analizo), ki ga je obravnaval.	Dijak je uporabil različne vire, ki jih je dosledno navedel. S kritično izbranimi viri je pokrtil vse vidike likovnega dela (vsebinsko, formalno in slogovno analizo), ki ga je obravnaval.
Umestitev v širši kontekst	Dijak ni dokončal pisnega izdelka; temo je obravnaval izolirano in pomanjkljivo. Umetniškega dela ni povezoval oziroma ga ni primerjal z drugimi in ni opisal njegovega pomena za lokalno oziroma širše okolje.	Dijak je pri obravnavanju teme le delno upošteval širši kontekst, a manj prepričljivo, saj ni navedel primerjav in sorodnih del, družbenih vplivov ipd.; ni izpostavil pomena umetniškega dela za lokalno oziroma širše okolje.	Dijak je pri obravnavanju teme upošteval širši kontekst, a manj prepričljivo, saj je navedel le delno ustrezne primerjave, le eno sorodno delo oziroma je le približno nakazal vpetost v družbo; pomen umetniškega dela za lokalno oziroma širše okolje je zgolj nakazal.	Dijak je pri obravnavanju teme upošteval širši kontekst, ki ga je korektno opisal, navedel je primerjave in sorodna dela, družbene vplive ipd.; izpostavil je pomen umetniškega dela za lokalno oziroma širše okolje.	Dijak je pri obravnavanju teme upošteval širši kontekst, ki ga je prepričljivo opisal, navedel je smiselne primerjave in sorodna dela, družbene vplive ipd.; izpostavil je pomen umetniškega dela za lokalno oziroma širše okolje.

2.9 Delo z dijaki s posebnimi potrebami

Dijaki s posebnimi potrebami so po ZUOPP-1 (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2011): otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami in otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.

Učitelj umetnostne zgodovine mora preko inkluzivne prakse in prilagoditev, določenih v individualiziranem programu, dijakom s posebnimi potrebami (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2011) prilagoditi poučevanje, preverjanje in ocenjevanje znanja. Pri tem je ključna prilagoditev vsebine, metod, časa ter fleksibilna uporaba didaktičnih pristopov za doseg standardov znanja. Poudarek je na sodelovanju med učitelji, spremljevalci in drugimi strokovnjaki.

Individualizirani program, ki ga pripravi strokovna skupina, določa prilagoditve procesa pouka ter preverjanja in ocenjevanja. Pravilnik o ocenjevanju znanja (2018) določa, da se za dijake s posebnimi potrebami prilagoditve izvajajo skladno z odločbo o usmeritvi.

Pomembno je, da učitelj pozna dijaka in razume vpliv njegovih posebnosti na celostno delovanje. Sprosti evalvira učinkovitost prilagoditev ter jih po potrebi spreminja glede na dijakov napredek. Prilagoditve niso odvisne le od vrste primanjkljaja, temveč od potreb posameznega dijaka.

2.10 Izvedba vsebinskega sklopa umetnostna zgodovina v programu SSI predšolska vzgoja

Cilji in standardi vsebinskega sklopa umetnostna zgodovina omogočajo učitelju načrtovanje specifičnih dejavnosti, ki jih dijaki v programu predšolska vzgoja lahko uporabijo pri delu z otroki. Učitelj umetnostno zgodovino povezuje z drugimi področji umetnosti, kot so likovna ustvarjalnost, glasba in gledališče, ter jo vključuje v aktivnosti, prilagojene predšolskim otrokom.

Dejavnosti se lahko osredotočajo na raziskovanje umetniških del, ki so primerna za prvo ali drugo starostno obdobje, s poudarkom na razvijanju senzibilnosti za vizualno umetnost in razumevanju osnovnih estetskih pojmov. Dijaki se učijo, kako otrokom na igriv in dostopen način predstaviti izbrane umetniške motive (npr. barve, oblike, prostor) ter kako jih vključiti v dnevne dejavnosti v vrtcu, kot so pripovedovanje zgodb, tematsko ustvarjanje ali igranje vlog.

Poleg tega dijaki spoznajo prilagojene metode za uvajanje predšolskih otrok v prepoznavanje kulturne dediščine, kot je ustvarjanje preprostih rekonstrukcij znanih umetnin, ter vodenje enostavnih pogovorov o umetnosti. Tako postane umetnostna zgodovina orodje tudi za spodbujanje razvijanja ustvarjalnosti, domišljije in kulturne zavesti pri otrocih.

2.11 Temeljna strokovna in znanstvena gradiva

Anderson, L., Krathwohl, D., Airasian, P., Cruikshank, K., Mayer, R., Pintrich, P., Rath, J., Wittrock, M. (2016). *Taksonomija za učenje, poučevanje in vrednotenje znanja: revidirana Bloomova taksonomija izobraževalnih ciljev*. Zavod RS za šolstvo.

Dolšina Delač, M., Paulič, O., Golob, N. (2023). *Učbenik za didaktiko umetnostne zgodovine*. Univerza v Ljubljani. <https://doi.org/10.4312/9789612971441> (<https://doi.org/10.4312/9789612971441>)

Donahue Wallace, K., La Follette, L., Pappas, A. (ur.) (2008). *Teaching Art History with New Technologies: Reflections and Case Studies*. Cambridge Scholars Publishing.

Germ, T. (2007). *Podoba in pomen v likovni umetnosti*. Pivec.

Golob, N. (2010). *Umetnostna zgodovina, učbenik za umetnostno zgodovino v gimnazijskem izobraževanju, srednjem tehniškem oz. strokovnem in poklicno-tehniškem izobraževanju*. Mladinska knjiga.

Golob, N. (2023). *Umetnostna zgodovina (priročnik za pouk umetnostne zgodovine)*. Mladinska knjiga.

Kocjan M., Kotnik, B., Opačak, Ž., in Rau, P. (2015). *Likovna umetnost: učbenik za likovno umetnost v gimnazijskem programu*. Zavod RS za šolstvo. <https://eucbeniki.sio.si/lum/index.html> (<https://eucbeniki.sio.si/lum/index.html>)

Rutar Ilc, Z., in Ostan, N. (ur.). (2022). *Vzgoja in izobraževanje: vizualna pismenost med umetnostjo in kulturo* 53(5).

DEDI, Enciklopedija naravne in kulturne dediščine na Slovenskem: <http://www.dedi.si/> (<http://www.dedi.si/>)
<https://www.arhitekturni-vodnik.org/> (<https://www.arhitekturni-vodnik.org/>)

Alčeva, E., in Zgonik, N. (ur.). (2013). *Pojmovnik slovenske umetnosti po letu 1945: pojmi, gibanja, skupine, težnje*. Študentska založba. <https://pojmovnik.si/> (<https://pojmovnik.si/>)
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/fqogd6a> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/fqogd6a>)

Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Borstner, M., Cotič Pajntar, J., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., Zajc, S., Zore, N. (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce [zbirka priročnikov]*. Zavod RS za šolstvo.

Krašna, P. (ur.). (2024). *Teden umetnosti v šoli in vrtcu 2023, srečanje umetnika in znanstvenika. Zbornik prispevkov šol*. Zavod RS za šolstvo. www.zrss.si/pdf/teden-umetnosti-v-soli-in-vrtcu-2023.pdf (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/si1482h>)

Krašna, P. (ur.). (2022). *Teden umetnosti v šoli in vrtcu 2022, umetnost, okolje in človek. Zbornik prispevkov šol*. Zavod RS za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/33rq0a1> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/33rq0a1>)

Krašna, P. (ur.). (2021). *Teden umetnosti v šoli in vrtcu 2021, moja dežela danes in jutri. Zbornik prispevkov šol.* Zavod RS za šolstvo. www.zrss.si/wp-content/uploads/2021/11/Teden-umetnosti-v-soli-in-vrtcu-2021_opt.pdf (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/7xw5tqz>)

Krašna, P. (ur.). (2020). *Teden umetnosti v šoli in vrtcu 2020. Zbornik prispevkov šol.* Zavod RS za šolstvo. www.zrss.si/pdf/teden-umetnosti-v-soli-2020.pdf (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/exs1xjv>)

3 Likovno snovanje

Narava modula likovno snovanje zahteva specifične didaktične, materialne in prostorske pogoje. Za uresničevanje ciljev in standardov znanj učnega načrta za predmet umetnost, kvalitetne izvedbe učnega procesa in zagotavljanja ustreznih ter varnih delovnih in učnih pogojev je priporočljivo, da pouk izvajamo v specializiranih ali prilagojenih učilnicah (Filipčič, 2019) ter v okviru blok ur ali v strnjeni obliki.

Modul likovno snovanje je ob umetnostni zgodovini in glasbi del širšega predmeta umetnost, zapisanega enovito tako za štiriletno programe srednjega strokovnega izobraževanja (SSI) kot tudi za programe poklicno-tehniškega izobraževanja (PTI). Katalog znanja v programih PTI ciljno in vsebinsko nadgrajuje katalog znanj za umetnost v triletnih programih SPI. Pri prehodu dijaka iz programov SPI v programe PTI je zato priporočljivo v uvodu šolskega leta preveriti, katera znanja predmeta ter cilje in standarde je predhodno že usvojil v triletnih programih SPI.

Pri modulu likovno snovanje učitelj načrtuje likovne dejavnosti v skladu s cilji učnega načrta in ob upoštevanju likovnih zmožnosti dijaka.

Likovne dejavnosti so običajno zasnovane kot izvedba likovne naloge, ki dijaku omogoča, da ob likovnem izražanju spoznava likovni jezik, se izraža na različnih likovnih področjih z različnimi likovnimi materiali in pripomočki – likovnimi tehnikami – ter razvija zmožnost doživljanja in snovanja likovnih motivov. Likovni jezik, likovne tehnike in likovne vsebine v prostoru in času predstavljajo tri soodvisne teme, ki se prepletajo in uresničujejo v likovni nalogi.

Likovno snovanje mora potekati načrtno in vodeno. Učitelj vodi dijaka k uporabi likovnega jezika kot sredstva komunikacije za izražanje idej, misli in občutkov, ki se materializirajo v likovnem materialu prek likovne tehnike. Pri načrtovanju likovne naloge učitelj izpostavi likovni problem iz teme likovnega jezika ter določi ustrezno tradicionalno likovno tehniko ali sodobni likovni pristop. Izbor likovnega motiva konkretizira upoštevajoč trenutne situacije ali interes dijaka. Likovni motiv mora biti zastavljen in predstavljen tako, da pri dijaku spodbudi različne ideje.

Likovne naloge so oblikovane tako, da z jasnimi navodili dijaka omejijo in hkrati spodbudijo k izvirnemu likovnemu izražanju, eksperimentiranju z likovnimi materiali in pripomočki – likovnimi tehnikami – in da doživlja likovni motiv, pri katerem dobi sveža, inovativna, aktualna in zanimiva izhodišča za reševanje likovne naloge. Takšne naloge omogočajo in spodbujajo iskanje lastnih likovnih rešitev ter vključevanje zanimivih in nenavadnih idej v likovno delo.

Likovne naloge so lahko povezane s strokovno izbiro dijaka oz. s smerjo, v kateri se ta izobražuje. Tako likovne dejavnosti dobijo poseben smisel, ker so realne in izhajajo iz dijakovih zanimanj.

Pri vrednotenju in ocenjevanju naj učitelj upošteva vse tri vidike načrtovanja likovnih nalog. Kriteriji vrednotenja izhajajo iz ciljev likovne naloge, ki so uresničeni z izbiro likovnih problemov (likovnega jezika), likovnih tehnik kot načinov izražanja z likovnimi materiali in pripomočki ter likovnega motiva kot vsebine likovnega izdelka.

3.1 Likovno izražanje in spodbujanje ustvarjalnega procesa v modulu likovno snovanje

Učitelj sledi načelu svobodnega likovnega izražanja in ustvarjalnosti tako, da dijaku omogoči **razvijanje lastnih ustvarjalnih postopkov**. Likovni izdelki dijaka **naj ne bodo vaje iz likovne teorije**, temveč **izviren izraz njegovih prizadevanj**, predznanj in likovnih zmožnosti. Učitelj pri pouku likovnega snovanja s **kakovostno povratno informacijo** usmerja dijaka, da je pri likovnem izražanju izviren in osebno prepoznaven. Dijak pri likovnem izražanju uresničuje svoje ideje in zamisli, išče nenavadne rešitve ter eksperimentira z različnimi likovnimi praksami.

Pouk likovnega snovanja temelji na ustvarjalnem procesu.^[1] Učitelj naj upošteva vse stopnje ustvarjalnega procesa, saj je za dijaka pomembno, da izkusi tako zamudno iskanje ideje kot veselje in zadovoljstvo ob njeni materializaciji. Dijaku omogočimo dovolj časa za oblikovanje likovnega izdelka, njegovo nadgradnjo, preoblikovanje ali preizkušanje različnih rešitev. Pri načrtovanju ur učitelj prilagaja in omišlja število dejavnosti in nastalih likovnih izdelkov glede na obseg ur, pri čemer daje prednost kakovosti izkušenj, pred veliko količino raznolikih dejavnosti ali likovnih izdelkov.

3.2 Povezovanje modula likovno snovanje z osebnostjo dijaka in strokovnim poklicnim področjem, v katerem se šola

Izobraževalni modul likovno snovanje v programih srednjega strokovnega in poklicno-tehniškega izobraževanja vidimo predvsem kot priložnost za povezovanje likovne umetnosti kot širokega področja z dijakovim osebnim svetom. Skozi raznovrstna področja likovne umetnosti predmet dijaka spodbuja, da se z natančnim opazovanjem, doživljanjem in vrednotenjem sveta odzove z osebnim likovnim izrazom. Odprto zasnovani modul likovno snovanje v ciljih in standardih vseh treh tem spodbuja učitelja k povezovanju predmetnih vsebin z dijakovim strokovnim izobraževalnim področjem. Ob raziskovanju lastne osebnosti dijak osmišlja likovno snovanje in ozavešča pomen likovne umetnosti za življenje.

3.3 Sistematičnost in postopnost pri pouku modula likovno snovanje

Cilji predmeta sledijo načelu sistematičnosti in postopnosti. Učitelj načrtuje likovno dejavnost pri pouku tako, da izhaja iz dijakovih predhodnih likovnih spoznanj ter postopoma uvaja zahtevnejše likovne naloge. V srednjem strokovnem in poklicno-tehniškem izobraževanju učitelj vpeljuje vse bolj kompleksne zakonitosti likovnega jezika, likovne tehnike ter likovne in druge vsebine. Pri tem poudarja razvoj dijakovega kritičnega mišljenja in medpredmetno povezavo likovnih vsebin z drugimi učnimi predmeti.

3.4 Metode in oblike dela pri pouku modula likovno snovanje

Pouk modula likovno snovanje temelji na dijakovem likovnem izražanju, pri čemer lahko v določenem učnem koraku prevladuje metoda pogovora. Pri tej metodi dijak s pomočjo učiteljevih usmeritev in vprašanj prihaja do novih spoznanj. Učitelj naj to metodo smiselno vključuje tudi pri vrednotenju likovnih del, pri čemer dijak razvija kritično mišljenje, predstavlja različne poglede in argumentira svoje ugotovitve. Učitelj pri poučevanju likovnega snovanja vključuje vse dijake. Skozi spoštljivo komunikacijo jih spodbuja k izmenjavi različnih mnenj.

Pozoren naj bo na postopnost in kontinuiranost vprašanj in odgovorov. Učitelj načrtuje raznolike oblike dela, kot so samostojno delo, delo v parih in delo v skupinah. Dijakovo individualno delo lahko npr. nadgradi v skupinsko delo tako, da individualne izdelke dijakov združi v soglasju z njimi v skupno delo. Pri tehnično zahtevnejših nalogah lahko likovno dejavnost načrtuje v paru ali skupini. Tako se dijak uči timskega dela, sodelovanja, poslušanja, dogovarjanja in upoštevanja različnih mnenj.

3.5 Načrtovanje pouka modula likovno snovanje

Učitelj načrtuje likovne dejavnosti v skladu s **cilji kataloga znanj** in ob **upoštevanju dijakovega likovnega razvoja v skladu z njegovimi likovnimi zmožnostmi**. Likovne dejavnosti so običajno zasnovane kot proces likovnega izražanja, ki dijaku omogoča razvijanje in spoznavanje likovnega jezika na različnih likovnih področjih. Prek lastne likovne izkušnje reševanja likovnih problemov dijaki razvijajo zmožnost doživljanja likovnih motivov in spoznavajo dela likovnih ustvarjalcev. Dijaki lažje ponotranjijo likovni problem, če je likovna naloga povezana s strokovnimi ali splošnimi učnimi predmeti. To jih tudi motivira za spoznavanje lastnega poklica. Likovne naloge so oblikovane tako, da dijaka spodbudijo k **izvirnemu likovnemu izražanju**. Likovne naloge omogočajo in spodbujajo iskanje dijakovih lastnih likovnih rešitev ter vključevanje zanimivih in nenavadnih idej v likovno delo. Likovni motiv mora biti zastavljen in predstavljen na način, da spodbudi več različnih idej, npr.

- » človeška figura v gibanju dijaku omogoči, da upodobi svoja vedenja, izkušnje, želje, dožitja in vizualne predstave, pri čemer izbira med širšim naborom možnosti (šport, ples, druženje s prijatelji).

Dijaku likovne naloge omogočajo, da že poznane materiale, postopke, umetnine, objekte ipd. doživi in uporabi v svojih delih na nov način, npr.

- » vključevanje tradicionalnih primerov slovenske arhitekture (npr. kozolec, tradicionalna slovenska hiša) v načrtovanje nove sodobne arhitekture.

Dijak umetnino umetniško poustvari v lastnem avtorskem delu in jo umešča v aktualni čas, npr.

- » kako bi bilo neko likovno delo videti, če bi nastalo danes? Aktualizacija likovnega dela na ravni motiva (premislek, kdo so vključeni liki v motiv), kompozicije, barve in barvnih odnosov (od monokromatskega h kromatskemu – dijak izbere barve in barvne odnose glede na to, kakšno sporočilo želi posredovati).

Likovna naloga dijaku omogoča, da umetnino poustvari na drugem likovnem področju, npr.

- » dijak izdelava grafični list na podlagi poznavanja obstoječe umetnine v prostoru, npr. spomenika v domačem kraju kot izhodišča za motiv grafičnega lista.

Likovne naloge so oblikovane tako, da spodbujajo skladnost in večplastnost likovnega dela. Dijaki dosežejo skladnost likovnega dela z načrtovanjem svojih dejavnosti od zamisli do realizacije (začetna ideja, ki se oblikuje v pogovoru, se lahko nadaljuje v osnutkih ali skicah, spodbujanje ustvarjalnega procesa, ne produkta). Učitelj dijakovo likovno delo razume kot proces in končno likovno rešitev kot skupek vseh predhodnih korakov, tudi neuspešnih rešitev, npr.

- » končni izdelek pri arhitekturnem oblikovanju lahko predstavljajo vse skice in maketa, lahko tudi zapisi, poročila, predstavitev,
- » pri grafiki je pomemben celotni postopek od pomožne risbe, matrice, neuspešnih odtisov do signiranega grafičnega lista,

- » pri ukvarjanju s sodobnimi umetniškimi praksami (performans, instalacija) dijak načrtuje delo po korakih od ideje do izvedbe,
- » pri skupinskih oblikah dela je treba individualne ideje uskladiti s skupino; končni rezultat je produkt dela skupine in ne posameznika.

Večplastnost se nanaša na celovitost zasnove likovne problemske naloge z različnimi izhodišči, ki vsebuje likovnoteoretični problem, likovno tehniko in motiv. Dijak naj v svojem delu dobi priložnost, da se sooči z večplastnostjo likovnega dela, kar pomeni opuščanje nalog, pri čemer je dijakova pozornost usmerjena predvsem na eno plast (npr. v likovni jezik ali samo na likovni motiv). Skrbi za razvijanje kompetenc, ki so povezane s stroko, za katero se dijak izobražuje.

Učitelj dijaku omogoči, da se ukvarja tudi s problemsko zahtevnejšimi likovnimi nalogami, pri čemer izhaja iz različnih problemskih situacij v povezavi z drugimi predmetnimi področji (slikanica kot multimodalno delo, podnebne spremembe skozi sodobne umetniške prakse, biodiverzitet kot izhodišče za kompleksno kiparsko likovno delo idr.).

Učitelj pri načrtovanju pouka likovnega snovanja upošteva načelo individualizacije in diferenciacije. Likovne izzive prilagodi dijakovim individualnim zmožnostim in njegovi razvojni stopnji, zato je pozoren na stopnjo razvoja dijakovih mentalnih in motoričnih funkcij. Za specifične skupine dijakov mora zagotoviti ustrezne pogoje dela z upoštevanjem dijakovega individualiziranega programa ter konceptov, smernic in navodil za delo s specifičnimi učnimi skupinami. Opredeli tiste cilje in znanja, ki jih bo dijak lahko dosegel s svojimi specifičnimi zmožnostmi, in jih sproti prilagaja pri izvajanju likovnih nalog. Učitelj načrtuje pouk v skladu z interesi dijaka tako, da ga lahko tudi aktivno vključi v oblikovanje likovne naloge (izbira likovnih področij, likovnega problema, likovnega motiva, likovnih materialov). Možnost izbire dijaku omogoča, da zadovolji svoje interese, radovednost, priložnost za raziskovanje materialov in pripomočkov – likovnih tehnik in likovnih pojmov. Dijak v procesu likovnega izražanja spozna načine delovanja in vedenja, ki so lastni likovnim umetnikom (išče vzore za lastno ustvarjanje, se igra z idejami, materiali, preizkuša možnosti, opusti neuspele poskuse, se posvetuje z drugimi, kombinira materiale, področja, išče svoje oblikovalske postopke). S tem dijak pridobi več nadzora nad vsebino, materiali in pristopi.

Učitelj veliko pozornosti namenja tudi skrbi za varstvo okolja, ekološkemu vprašanju, kemijski varnosti in varstvu pri delu. Posebno pozornost namenja dijakovemu pravilnemu, odgovornemu in varnemu ravnanju z likovnimi materiali in orodji.

3.6 Vključenost skupnih ciljev pri pouku likovnega snovanja

Učitelj pri načrtovanju ciljev predmeta vključuje tudi skupne cilje petih področij, ki prečijo vse kataloge znanj. Skupni cilji združujejo ključne kompetence, ki naj bi jih razvijali vsi predmeti v izobraževalnem sistemu osnovne in srednje šole in so v katalogu znanj za predmet umetnost umeščeni v tri različne nivoje; teme, cilje in didaktična priporočila. Področje skupnih ciljev **jezik, državljanstvo, kultura in umetnost** je najtesneje povezano z modulom likovno snovanje, saj so znanja in veščine, ki jih področje umešča, že vrojena v didaktiko področja oz. ideologijo modula. Cilje učitelj razvija skupaj z dijakom v likovnoustvarjalnem procesu, pri čemer se dijak skozi likovni jezik, tehnike in vsebine opredeljuje do jezika, državljanstva, kulture in umetnostitev s tem tudi do lastne, lokalne, nacionalne ali globalne identitete (raziskovanje kulturne dediščine domačega kraja ali kraja šolanja, priprava medgeneracijske likovne delavnice ipd.). Področje **digitalne kompetentnosti** (Vuorikari, Punie in Kluzer, 2023) se umešča v pouk modula likovno snovanje predvsem pri likovnih tehnikah, pri katerih lahko

digitalna orodja nadomestijo klasične likovne tehnike. Digitalna orodja je smiselno umeščati v pouk, kadar ponujajo učinkovitejše in aktualnejše rešitve od tradicionalnih likovnih tehnik (urejanje fotografij, 3D modeliranje ipd.). Področje digitalne kompetentnosti lahko umeščamo tudi prek likovnih vsebin, predvsem pri odkrivanju vizualnih in likovnih del na svetovnem spletu, z vzpostavljanjem lastne digitalne identitete ter razumevanjem avtorskih pravic in njihove uporabe. Področje **zdravja in dobrobiti** razvija pozitiven odnos do sebe in sveta, stik z lastnimi čustvenimi in socialnimi veščinami ter sprejemanje drugačnosti in raznolikih pogledov (vrednotenje likovnih del, timskega dela, projektnega likovnega dela v razredu, namenjenega spoznavanju samega sebe ali aktualnih družbenih vprašanj ipd.). Skozi metode in oblike dela učitelj poleg obeh podpodročij socialne in duševne dobrobiti, ki sta zastopani tudi neposredno v ciljih, razvija tudi podpodročje telesna dobrobit, z aktivnimi poučevalnimi oblikami in prekinjanjem dolgotrajnega sedenja z kratkimi aktivnimi odmori. **Trajnostni razvoj** je kot področje skupnih ciljev mogoče načrtovati na raznolikih ravneh poučevanja likovnega snovanja (kot materialna ali vsebinska priprava, organizacija učilnice, medosebni odnosi ipd.). Cilje trajnostnega razvoja uresničujemo z rabo trajnostnih likovnih in drugih materialov (oblikovanje v naravnem prostoru z naravnimi materiali, ponovna uporaba likovnih materialov, umeščanje reciklaže v likovno oblikovanje ipd.). Ob tem dijak spoznava in se odziva na realne teme ter samoiniciativno išče konkretne trajnostne rešitve v povezavi s strokovnim in poklicnim področjem (oblikovanje vizualnih sporočil za ozaveščanje pomena trajnostnega razvoja, trajnostne rešitve oblikovanja prostora ipd.). Skozi likovno snovanje uresničujemo področje **podjetnosti**, pri čemer dijak v aktivnih rešitvah ustvarja dobrobit za druge (priprava in odprtje likovne razstave ali dogodka, oblikovanje publikacij, oblikovanje uporabnih predmetov ipd.) ob povezovanju s strokovnim področjem. Učitelj lahko pri delu z dijaki po principu »od ideje do izdelka« udejanja podjetnostno kompetenco celostno, zastopano z vsemi skupnimi cilji področja podjetnosti.

3.7 Motivacija pri pouku likovnega snovanja

Spodbujanje in ohranjanje interesa za likovno izražanje pri pouku likovne umetnosti se vzpostavlja z avtentično izkušnjo likovnega ustvarjanja ter osmišljanjem likovne umetnosti za vsakdanje življenje. Interes za likovno izražanje dijaka učitelj spodbuja z aktualnimi likovnimi vsebinami, ki so povezane z njegovim bodočim poklicem.

3.8 Vrednotenje pri pouku likovnega snovanja

Učitelj spremlja napredek pri pouku likovnega snovanja s sprotnim vrednotenjem dijakovega dela. Vrednotenje je namenjeno odpravljanju nejasnosti in težav, popravljanju in spodbujanju v procesu oblikovanja. Ob tem učitelj spremlja napredek tudi s pomočjo vrednotenja izdelkov ob zaključku vsake učne enote. Pri pouku likovne umetnosti vrednotenje vedno izhaja iz zastavljenih meril likovne naloge, ki izhajajo iz ciljev in standardov. Merila za vrednotenje lahko oblikuje učitelj ali jih sooblikuje skupaj z dijaki. Vrednotenje poteka v obliki pogovora o nastalih likovnih delih, pri čemer učitelj dijaka spodbuja k izražanju lastnih mnenj. Pri pogovoru o likovnih delih upošteva različna mnenja. Raznoliko doživljanje in vrednotenje likovnih del je odvisno od likovnega razvoja in dijakovega osebnega stila likovnega izražanja. Učitelj v procesu vrednotenja razvija estetsko senzibilnost in vizualne interpretativne zmožnosti ter navaja dijake na spoštovanje različnih mnenj in strpnost ob kritičnem argumentiranju likovnih del.

3.9 Preverjanje in ocenjevanje znanja ter zaključna ocena iz predmeta

Pri pouku likovnega snovanja preverjanje znanja razumemo kot vrednotenje likovne dejavnosti dijaka in predstavlja sestavni del poučevanja likovne umetnosti.

Preverjanje in ocenjevanje znanja je faza vsake učne enote. Učitelj preverja znanje po posamezni učni uri, med učnimi urami ali po zaključku učne enote ob predhodno določenih merilih za preverjanje in ocenjevanje znanja. Merila za preverjanje in ocenjevanje znanja oblikuje učitelj samostojno ali v sodelovanju z dijaki, pri čemer izhaja iz zastavljene likovne naloge. Pri rešitvi likovnega problema v likovni nalogi izhaja iz razumevanja likovnega jezika, obvladovanja izraznih možnosti likovne tehnike ter izvirnosti upodobitve likovnega motiva.

Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah (Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah, 2018, čl. 10) navaja: »Poleg obveznih načinov in oblik ocenjevanja znanja, določenih v načrtu ocenjevanja znanja, se doseganje standardov znanja in učnih ciljev lahko ocenjuje tudi z vajami, seminarskimi in drugimi nalogami, izdelki oziroma storitvami, zagovori, nastopi, mapo dosežkov in podobno.«

Pri pouku likovnega snovanja se ocenjuje raznolike dejavnosti dijaka. Učitelj naj bo pri ocenjevanju pozoren na nekatere izzive številčnega ocenjevanja pri likovni umetnosti, kot so potencialna subjektivnost ocenjevanja (omejenost likovnega pedagoga z prioriteto zastavljenih osebnih estetskih norm), nezmožnost doslednega ocenjevanja osebne izkušnje v likovnem izdelku (izvirnost rešitve likovnega problema, likovne tehnike ali likovnega motiva), omejevanje ustvarjalnosti z namenom sledenja ozko zastavljenim merilom za ocenjevanje v likovni nalogi, izpostavljenost učitelja pritiskom okolice (drugi učitelji na šoli, vodstvo šole in starši).

Ocena pri pouku likovnega snovanja naj bo odraz dijakovega napredka. Napredka učitelj ne more ocenjevati na enem samem izdelku, napredek se ocenjuje skozi likovno mapo učenca. Ocenjuje se lahko likovno mapo dijaka (likovne izdelke, skice, neuspele likovne rešitve ipd.). Ta omogoča primerjavo in celosten vpogled v razvoj njegovega likovnega delovanja. Merila za ocenjevanje večjega števila oz. skupka likovnih izdelkov izhajajo iz večplastnih meril za vrednotenje in ocenjevanje izdelkov, tj. obvladovanje likovnega jezika in likovne tehnike ter izvirnost likovnega motiva.

Učitelj je avtonomen pri oblikovanju meril za preverjanje in ocenjevanje znanja. V nadaljevanju navajamo nekaj različnih pristopov pri oblikovanju meril za preverjanje in ocenjevanje znanja. Merila lahko učitelj oblikuje neposredno iz standardov tako, da za posamezne standarde pripravi opisnike.

Standard	1	2	3	4	5
Dijak v svojih likovnih izdelkih likovno izrazi likovne prvine, likovne spremenljivke in načela likovnega reda.	Dijak v likovnem izdelku ne izkazuje razumevanja likovnih prvin, likovnih spremenljivk ali načel likovnega reda. Dijak rabe likovnih prvin, spremenljivk ali načel likovnega reda v izdelku ne zna pojasniti.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje šibko razumevanje likovnih prvin, likovnih spremenljivk ali načel likovnega reda. Dijak rabo likovnih prvin, spremenljivk ali načel likovnega reda pojasni ob učiteljevi pomoči in vodenju.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje delno razumevanje nekaterih likovnih prvin, likovnih spremenljivk ali načel likovnega reda. Dijak rabo likovnih prvin, spremenljivk ali načel likovnega reda delno pojasni z manjšo učiteljevo pomočjo.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje razumevanje večine likovnih prvin, likovnih spremenljivk ali načel likovnega reda. Dijak rabo likovnih prvin, spremenljivk ali načel likovnega reda samostojno pojasni brez učiteljeve pomoči.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje inovativne pristope prepletanja likovnih prvin, likovnih spremenljivk ali načel likovnega reda. Dijak rabo likovnih prvin, spremenljivk ali načel likovnega reda samostojno pojasni in konkretizira na primerih iz likovne umetnosti ali vsakdanjega življenja.
Dijak v likovnem delu ustvari iluzijo prostora z uporabo globinskih vodil.	Dijak v likovnem izdelku ne izkazuje razumevanja globinskih vodil in njihove uporabe pri gradnji iluzije prostora. Dijak rabe globinskih vodil v izdelku ne zna pojasniti.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje šibko razumevanje globinskih vodil in njihove uporabe pri gradnji iluzije prostora. Dijak rabo globinskih vodil v izdelku pojasni ob učiteljevi pomoči in vodenju.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje delno razumevanje nekaterih globinskih vodil in njihove uporabe pri gradnji iluzije prostora. Dijak delno, z manjšo učiteljevo pomočjo, pojasni rabo globinskih vodil v izdelku.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje razumevanje večine globinskih vodil in njihove uporabe pri gradnji iluzije prostora. Dijak rabo globinskih vodil v izdelku pojasni samostojno, brez učiteljeve pomoči.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje inovativne pristope prepletanja globinskih vodil in njihove uporabe pri gradnji iluzije prostora. Dijak rabo globinskih vodil v izdelku samostojno pojasni in konkretizira na primerih iz likovne umetnosti ali vsakdanjega življenja.

Dijak izrazi skladnost likovnega prostora z uporabo svetlostne in barvne gramatike.	Dijak v likovnem izdelku ne izkazuje razumevanja možnosti oblikovanja skladnosti likovnega prostora z uporabo svetlostne in barvne gramatike. Dijak rabe svetlostne in barvne gramatike ne zna pojasniti.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje šibko razumevanje možnosti oblikovanja skladnosti likovnega prostora z uporabo svetlostne in barvne gramatike. Dijak rabe svetlostne in barvne gramatike v izdelku pojasni ob učiteljevi pomoči in vodenju.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje delno razumevanje možnosti oblikovanja nekaterih skladnosti likovnega prostora z uporabo svetlostne in barvne gramatike. Dijak delno, z manjšo učiteljevo pomočjo, pojasni rabo svetlostne in barvne gramatike v izdelku.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje razumevanje večine možnosti oblikovanja skladnosti likovnega prostora z uporabo svetlostne in barvne gramatike. Dijak rabe svetlostne in barvne gramatike v izdelku pojasni samostojno, brez učiteljeve pomoči.	Dijak v likovnem izdelku izkazuje inovativne pristope k oblikovanju skladnosti likovnega prostora z uporabo svetlostne in barvne gramatike. Dijak rabe svetlostne in barvne gramatike v izdelku samostojno pojasni in konkretizira na primerih iz likovne umetnosti ali vsakdanjega življenja.
Dijak smiselno poveže likovne dejavnosti z uporabo likovnega jezika na različnih likovnih področjih.	Dijak ne izkazuje zmožnosti za povezovanje likovne dejavnosti z uporabo likovnega jezika na različnih likovnih področjih. Dijak rabe likovnega jezika na različnih likovnih področjih ne zna pojasniti.	Dijak izkazuje šibke zmožnosti za povezovanje likovne dejavnosti z uporabo likovnega jezika na različnih likovnih področjih. Dijak rabe likovnega jezika na različnih likovnih področjih pojasni ob učiteljevi pomoči in vodenju.	Dijak izkazuje delno razumevanje za povezovanje likovne dejavnosti z uporabo likovnega jezika na nekaterih likovnih področjih. Dijak delno, z manjšo učiteljevo pomočjo, pojasni rabo likovnega jezika na različnih likovnih področjih.	Dijak izkazuje razumevanje za povezovanje likovne dejavnosti z uporabo likovnega jezika na večini likovnih področjih. Dijak rabe likovnega jezika na različnih likovnih področjih pojasni samostojno, brez učiteljeve pomoči.	Dijak izkazuje inovativne pristope pri povezovanju likovne dejavnosti z uporabo likovnega jezika na likovnih področjih. Dijak rabe likovnega jezika na različnih likovnih področjih samostojno pojasni in konkretizira na primerih iz likovne umetnosti ali vsakdanjega življenja.
Dijak raziskuje različne likovne tehnike, jih vešče in izvirno kombinira.	Dijak ne izkazuje zmožnosti za raziskovanje različnih likovnih tehnik. Njegova raba likovnih tehnik je okorna. Dijak rabe likovnih tehnik ne zna pojasniti.	Dijak izkazuje šibke zmožnosti za raziskovanje različnih likovnih tehnik. Njegova raba likovnih tehnik je okorna, njihovo kombiniranje je skromno. Dijak rabe likovnih tehnik pojasni ob učiteljevi pomoči in vodenju.	Dijak izkazuje delne zmožnosti za raziskovanje različnih likovnih tehnik. Njegova raba likovne tehnike je okorna njihovo kombiniranje je manj izvirno. Dijak delno, z manjšo učiteljevo pomočjo, pojasni rabo likovnih tehnik.	Dijak izkazuje zmožnosti za raziskovanje različnih likovnih tehnik. Njegova raba likovne tehnike je večša, njihovo kombiniranje je manj izvirno. Dijak rabe likovnih tehnik pojasni samostojno, brez učiteljeve pomoči.	Dijak izkazuje inovativne pristope pri raziskovanju različnih likovnih tehnik. Njegova raba likovne tehnike je večša, njihovo kombiniranje je izvirno. Dijak rabe likovnih tehnik samostojno pojasni in konkretizira na primerih iz likovne umetnosti ali vsakdanjega življenja.

Merila za vrednotenje in ocenjevanje znanja lahko učitelj oblikuje tudi z vidika didaktične strukture učne ure, pri čemer **preverja in ocenjuje elemente**, kot so uporaba likovne tehnike, izvirnost, izvedba likovnega problema, likovni motiv, zagovor izdelka ali samostojnost. V takem primeru učitelj preverja in ocenjuje **doseganje standardov učnega načrta posredno** skozi strukturne elemente učne ure.

	1	2	3	4	5
LIKOVNI PROBLEM	Likovnega problema dijak v svojem likovnem izdelku ne upošteva ali ga ne vključi vanj.	Likovni problem je v likovnem izdelku komaj zaznati. Učitelj vodi dijaka do delne rešitve likovnega problema.	Likovni problem dijak zadovoljivo reši ob učiteljevem vodenju in podpori.	Likovni problem dijak uspešno reši po samoiniciativnem posvetu z učiteljem.	Likovni problem dijak uspešno reši samostojno.
LIKOVNA TEHNIKA	Likovne tehnike dijak v svojem delu ne upošteva ali je ne vključi. Likovnega izdelka dijak ne izvede v dogovorjeni likovni tehniki.	Likovno tehniko dijak izvede s pomočjo učitelja vendar nepopolno (odvisno od tehnike: nečistoča, mestoma nepravilna uporaba orodij, tehnike).	Likovna tehnika je zadovoljivo izvedena. Izvedba je nespretna, izrazne možnosti likovne tehnike niso izkoriščene. Dijak pri izvedbi potrebuje nekaj učiteljeve pomoči.	Likovna tehnika je korektno izvedena, izkoriščene so možnosti likovne tehnike. Dijak pri izvedbi potrebuje nekaj učiteljevega vodenja ali pomoči.	Likovno tehniko izvede dijak samostojno in izvirno izkoristi izrazne možnosti izbrane likovne tehnike.
IZVIRNOST	V likovnem izdelku prevladujejo likovne šablone oz. se v njem pojavlja kopiranje neavtorskih likovnih in vizualnih vzgledov (npr.: lik iz animirane serije, ali popolna kopija ideje s spleta).	V likovnem izdelku je mogoče zaslediti nekatere šablonske likovne rešitve. Likovni izdelek je narejen po vzoru izdelka sošolca ali sošolke.	Likovni izdelek je le delno izviren, vendar izhaja iz dijakove ideje. Pri zasnovi izdelka potrebuje dijak še vedno veliko učiteljeve pomoči.	Likovni izdelek je izviren in je nastal ob manjši učiteljevi pomoči učitelja.	Likovni izdelek je povsem izvirna dijakova ideja, ki jo oblikuje samostojno.

LIKOVNI MOTIV	Dijak v likovnih izdelkih ne izkazuje razumevanja dogovorjenega likovnega motiva. Dijak ne uporabi likovnega motiva in ga ne zna pojasniti.	Dijak v likovnih izdelkih izkazuje šibko razumevanje dogovorjenega likovnega motiva. Dijak šibko realizira in pojasni dogovorjen likovni motiv ob pomoči učitelja.	Dijak v svojih likovnih izdelkih izkazuje delno razumevanje dogovorjenega likovnega motiva. Dijak delno realizira in pojasni dogovorjeni likovni motiv z manjšo učiteljevo pomočjo.	Dijak v likovnih izdelkih izkazuje razumevanje dogovorjenega likovnega motiva. Dijak realizira in pojasni dogovorjen likovni motiv brez učiteljeve pomoči.	Dijak v svojih likovnih izdelkih izkazuje inovativno interpretacijo dogovorjenega likovnega motiva. Dijak samostojno pojasni in uspešno konkretizira likovni motiv.
ZAGOVOR IZDELKA	Dijak ne zna utemeljiti oblikovnih pristopov pri lastnem likovnem izdelku.	Dijak z veliko učiteljevo pomoči in spodbude utemelji oblikovalne pristope v svojem likovnem izdelku.	Dijak z učiteljevo pomočjo utemelji oblikovalne pristope v svojem likovnem izdelku.	Dijak samostojno ali ob manjši učiteljevi pomoči utemelji oblikovalne pristope v svojem likovnem izdelku.	Dijak samostojno utemelji oblikovalne pristope v svojem likovnem izdelku in jih konkretizira na primerih drugih likovnih izdelkov.
SAMOSTOJNOST	Dijak brez usmeritve in spodbude učitelja na vsakem koraku ni zmožen dokončati likovnega izdelka.	Dijak potrebuje veliko učiteljevih usmeritev in spodbud, da dokonča likovni izdelkek.	Dijak potrebuje občasne učiteljeve usmeritve in spodbude učitelja da dokonča likovni izdelkek.	Dijak je večinoma samostojen, vendar potrebuje manjše učiteljeve usmeritve in spodbude, da dokonča likovni izdelkek.	Dijak je popolnoma samostojen pri načrtovanju in pri izvedbi likovnega izdelka.

Pri takšni obliki, pri kateri merila izhajajo iz posameznih elementov, se lahko učitelj glede na posamezno nalogo samostojno odloča, kateremu od ocenjevanih elementov bo dal poudarek. Ko obravnavamo novo zahtevnejšo tehniko, je lahko glavni del ocene tehnika. Podobno je kadar je ključna izvirna dijakova rešitev, likovni problem ali likovni motiv. Nekatera od področij (npr. samostojnost) so nerazdružljivo povezana z izvedbo preverjanja in ocenjevanja znanja v vsaki učni uri.

Kriterije za preverjanje in ocenjevanje dijaka lahko učitelj pripravi tudi v obliki obrazca za preverjanje in ocenjevanje mape dosežkov posameznega dijaka. Djakova mapa lahko vsebuje skice, vaje, študijske risbe, delovne liste, nedokončane izdelke, osnutke in druge likovne izdelke (tudi fotografije, izdelke v digitalni obliki ipd.), s pomočjo katere učitelj preverja in ocenjuje dijakovo celovito znanje predmeta. Ocenjena je lahko izključno vsebina mape dosežkov, katere avtor je dijak sam ali je nastala v sodelovanju z drugimi dijaki. Učitelj, ki pozna dijakov ustvarjalni proces, lahko presodi, kaj je dijakovo avtorsko delo in kaj ne.

	Skice, osnutki, študijske risbe, nedokončani izdelki, drugi likovni izdelki	Delovni listi, dijakova razmišljanja, pisna predstavitev zamisli za izdelek, miselni vzorci, dokazi o obisku razstav, zapisi komentarjev
5	V dijakovi mapi je zbrano obsežno gradivo, ki odraža zavzeto in raziskovalno naravnano delo dijaka. Iz zbranega gradiva je razbrati velik dijakov napredek v likovnem izražanju, kot npr. obvladovanje posameznih likovnih tehnik, opazovanje, pristop k različnim vsebinskim izzivom, razumevanje in osebni pristop k različnim temam ter raziskovanje številnih likovnih problemov.	Gradivo (delovni listi) je popolno, v celoti in ustrezno izpolnjeno. Vsebinsko odraža dijakovo zmožnost analize, sinteze in uporabe usvojenega znanja ter zanimanje za obravnavane teme. Zapisi so vsebinsko bogati, zamisli so izvirne. Strokovni izrazi so smiselno uporabljeni in pravilno zapisani.
4	V dijakovi mapi je zbrano gradivo, ki odraža večinoma zavzeto in raziskovalno naravnano delo dijaka. Iz zbranega gradiva je razbrati dijakov napredek v likovnem izražanju, kot npr. obvladovanje posameznih likovnih tehnik, opazovanje, pristop k različnim vsebinskim izzivom, razumevanje in osebni pristop k različnim temam ter raziskovanje nekaterih likovnih problemov.	Gradivo (delovni listi) je obsežno in ustrezno izpolnjeno. Vsebinsko odraža dijakovo zmožnost analize, sinteze ali uporabe usvojenega znanja ter večinoma tudi zanimanje za obravnavane teme. Zapisi so vsebinsko zadovoljivi, zamisli so večinoma izvirne. Strokovni izrazi so večinoma smiselno uporabljeni in pravilno zapisani.
3	V dijakovi mapi je zbrano nekaj gradiva, ki odraža delo dijaka. Iz zbranega gradiva je morda razbrati dijakov napredek v likovnem izražanju, kot npr. preizkušanje posameznih likovnih tehnik, opazovanje, pristop k različnim vsebinskim izzivom, razumevanje in osebni pristop k različnim temam ter raziskovanje posameznih likovnih problemov.	Gradivo (delovni listi) je večinoma ustrezno izpolnjeno, a skromnejšega obsega. Zapisi so večinoma vsebinsko skromni, zamisli so neizvirne. Strokovni izrazi so večinoma smiselno uporabljeni in pravilno zapisani.
2	V dijakovi mapi je zbrano nekaj gradiva, ki odraža delo dijaka. Iz zbranega gradiva ni razbrati napredka v likovnem izražanju. Mapa vsebuje poskuse raziskovanja posameznih likovnih problemov v skromnem obsegu.	Gradivo (delovni listi) je nepopolno. Zapisi so nepopolni, zamisli so neizvirne. Raba strokovnih izrazov je skromna.
1	Vsebinsko dijakove mape je zelo skromnega obsega ali pa je sploh ni.	Gradivo (delovni listi) je zelo pomanjkljivo. Strokovni izrazi niso ustrezno uporabljeni.

Učitelj med šolskim letom preverja in ocenjuje znanje. Ob zaključku šolskega leta oblikuje **zaključno oceno predmeta** glede na dosežene standarde znanja. Zaključno oceno predmeta za posameznega dijaka učitelj oblikuje samostojno (več modulov poučuje isti učitelj) ali v timu (posamezne module učijo različni učitelji).

Zaključna ocena naj bo odraz dosežka vseh standardov znanj znotraj dveh modulov predmeta, ki jih šola izbere, ali znotraj vseh treh modulov predmeta v programu SSI predšolska vzgoja.

3.10 Delo z dijaki s posebnimi potrebami

Dijaki s posebnimi potrebami so po ZUOPP-1 (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2011): otroci z motnjami v duševnem razvoju, slepi in slabovidni otroci oziroma otroci z okvaro vidne funkcije, gluhi in naglušni otroci, otroci z govorno-jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci, dolgotrajno bolni otroci, otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, otroci z avtističnimi motnjami in otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami.

Dijaku s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami učitelj preko dobre (inkluzivne) poučevalne prakse ter prilagoditev, opredeljenih v dijakovem individualiziranem programu, zagotavlja prilagojeno izvajanje učnega procesa in procesa preverjanja in ocenjevanja znanja. Poznavanje in **upoštevanje dijakovih primanjkljajev, ovir oz. motenj narekuje fleksibilno uporabo didaktično-metodičnih pristopov in ugotavljanje doseganja standardov znanja**. Pri likovnem snovanju poleg omenjenega prilagajamo tudi likovne vsebine, materialne in časovne pogoje. Pomembno je medpredmetno sodelovanje in sodelovanje likovnega pedagoga z delavci, kot so spremljevalec, terapevt idr.

Strokovna skupina z vključenimi vsemi učitelji, ki poučujejo dijaka v šoli, pripravi individualizirani program izobraževanja za dijaka, ki vključuje prilagoditve v izvajanju procesa pouka ter v procesu preverjanja in ocenjevanja znanja. Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah (Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah, 2018) v 2. členu navaja: »Izvajanje določb tega pravilnika se za dijake s posebnimi potrebami prilagodi, če je to določeno v odločbi o usmeritvi dijaka oziroma v ustreznih aktih, v katerih je določen način prilagoditve preverjanja in ocenjevanja znanja.«

Učitelj prilagaja poti za dosego istega cilja glede na dijakove posebne vzgojno-izobraževalne potrebe in ne zgolj glede na opredelitev primanjkljaja, ovire oz. motnje. Pomembno je dobro poznavanje dijaka in vpliva POM na njegovo celostno funkcioniranje, zato naj učitelj svoje strokovno znanje dopolnjuje tudi na področju dela z dijaki s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami. **Prilagoditve vzgojno-izobraževalnega procesa ter učiteljeve pristope tekom leta sproti evalviramo in jih na podlagi ugotovitev o njihovi učinkovitosti in dijakovem napredku dopolnjujemo in/ali spreminjamo, po potrebi tudi opuščamo.**

3.11 Izvedba predmetnega/dopolnilnega/popravnega izpita

Izvedbo predmetnega izpita ureja Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah (Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah, 2018, čl. 23–30). Izpit naj poteka v obliki praktičnega dela z ustnim zagovorom (utemeljitvijo) ter v skladu s katalogom znanj za predmet in predvidene vsebine, ki jih je učitelj zastavil med šolskim letom. Izvedba naloge naj bo prilagojena časovnemu okviru izpita. Pri tem lahko učitelj prilagodi likovno področje, vsebino, likovno tehniko, format idr. Učitelj za ustni zagovor vnaprej pripravi vprašanja, ki izhajajo iz vsebin predmeta in se povezujejo z dijakovimi likovnimi izdelki. Izpit se izvede v učilnici, prilagojeni za pouk likovnega snovanja.

3.12. Izvedba modula likovno snovanje v programu SSI predšolska vzgoja

Cilji in standardi modula likovno snovanje omogočajo učitelju načrtovanje specifičnih dejavnosti, ki jih dosega z znanjem, spretnostmi in veščinami dijakov, potrebnih v programu predšolska vzgoja. Učitelj lahko pri

načrtovanju in izvedbi dejavnosti v programu predšolska vzgoja povezuje likovno snovanje z vsemi drugimi področji umetnosti. Dejavnosti načrtujemo z moduloma umetnostna zgodovina (ogled umetnin, obisk institucij, vsebina likovnih del) in glasba (ustvarjanje ob glasbi, povezovanje glasbenih in likovnih elementov ipd.). Učitelj znotraj modula likovno snovanje usmerja v raziskovanje likovnih tehnik in motivov, ki so primerna in prilagojena zmožnostim in spretnostim otrok v predšolskem obdobju (prvo oz. drugo starostno obdobje). Za dijake učitelj zastavlja likovne naloge v skladu z možnim likovnim razvojem otrok v tem obdobju. Dijak spoznava likovne tehnike, ki jih bo uporabljal pri delu z otroki.

Opombe:

^[1] Prva stopnja tega procesa je priprava ali preparacija, ki se nanaša na odkrivanje likovnega problema in kritično presojanje zbranih informacij. Pogoji za to so odprtost za nove izkušnje, samozaupanje in iznajdljivost. Druga stopnja je inkubacija, pri kateri gredo misli svojo pot in za to stopnjo je značilno, da zahteva veliko potrpljenja in jo je težko časovno omejiti. Tretja stopnja je iluminacija oz. razsvetlitev likovnega problema, v kateri se pojavi ustvarjalna ideja (pogosto se nam utrne rešitev, ko počnemo nekaj drugega). Četrta stopnja se nanaša na snovanje in pomeni čas za delo oz. izvedbo likovnega dela. Zadnja stopnja je preverjanje ali verifikacija, ki je namenjena vrednotenju likovnih del dijakov.

4 Glasba

4.1 Specialna didaktična priporočila

Katalog znanja pri sklopu glasba učitelja usmerja pri izboru učnih strategij oziroma k cilju usmerjenih učnih aktivnosti za dijake.

Učitelj pri ciljnem načrtovanju učnih ur izhaja iz temeljnih didaktičnih principov (načel) in interesov dijakov. Glasbeni pouk izvaja ob upoštevanju principov umetniške in kulturne vrednosti, razvojne stopnje dijakov, individualnih potreb dijakov, znanstvenega (strokovnega) principa, principov sistematičnosti in postopnosti, nazornosti, življenjske bližine, trajnosti znanj, sposobnosti in navad, socialne integracije, zagotavljanja uspeha in principa ekonomičnosti.

Učitelj upošteva različne ravni glasbenih izkušenj in predznanj dijakov, izhajajočih iz njihovega predhodnega osnovnošolskega pouka glasbe, izobraževanja v glasbenem šolstvu, neformalnega in naravnega glasbenega učenja.

Poleg že uveljavljenih in preizkušenih didaktičnih strategij in glasbenih metod učenja v pouk vključuje inovativne tehnike, prožno uporablja različne učne oblike, uvaja nove didaktične postopke, učne metode in učne tehnologije. Pouk izvaja v spodbudnem učnem okolju, tako v razredu kot tudi izven njega. Obisk koncertov in drugih glasbenih prireditev ter srečanja dijakov z glasbenimi umetniki na avtentičnih glasbenih prizoriščih pomembno širijo glasbena znanja, spodbujajo estetsko vrednotenje in kritično mišljenje dijakov.

Glasbena znanja in spoznanja pri dijakih razvijajo ključno kompetenco kulturna zavest in izražanje. Ob zavedanju slovenske in madžarske glasbene ter kulturne identitete, temelječe na zakladnici slovenske in madžarske ljudske ter umetne glasbe, dijaki širijo znanja in spoznavajo raznolikost in bogastvo glasbenih praks drugih kultur in narodov.

4.2 Zgradba učnega načrta

Cilji v učnem načrtu so zasnovani odpro in široko ter tako omogočajo učitelju avtonomijo pri izboru glasbenih vsebin, vsebinskem oblikovanju tematskih sklopov ter prilagajanju le-teh razvojnim značilnostim dijakov, njihovim zmožnostim in interesom. Predstavljajo nadgradnjo ciljev predmeta glasbena umetnost osnovnošolskega izobraževanja, s čimer se zagotavlja postopnost in kontinuiteta skozi celotno vertikalno vzgojno-izobraževalnega področja. Standardi so izpeljani iz ciljev.

Uresničujejo se vsi cilji vseh štirih tem *izvajanje, poslušanje, ustvarjanje in glasbeni jezik*, načrtovanje teh ciljev pa naj bo uravnoteženo. Dejavnosti naj bodo smiselno vključene v posamezno učno uro, v kateri je razvidna rdeča nit doseganja učnih ciljev. Vseh glasbenih dejavnosti naj učitelj na silo ne vključuje v vsako učno uro. Pozoren pa mora biti, da ostaja sistematika dejavnosti in da posameznih dejavnosti ne marginalizira na račun drugih dejavnosti.

Strokovni termini so enaki pri vseh štirih temah. S široko opredelitvijo pojmov – glasbene prvine, glasbene oblike, glasbeni stili, žanri in zvrsti,; izvajalska sredstva in sestavi – je učitelju zagotovljena avtonomija pri izboru strokovnih terminov glede na izbor glasbenih vsebin in druge vsebine tematskega sklopa.

4.3 Glasbena umetnost v izobraževalnem programu osnovne šole s prilagojenim predmetnikom za dvojezično osnovno šolo na narodno mešanem območju Prekmurja

Predmet glasba ima na narodnostno mešanem območju pomembno vlogo pri razumevanju in povezovanju skupnosti, ohranjanju jezikovne in kulturne dediščine ter spodbujanju in krepitvi medkulturnega dialoga. Cilji in standardi znanj v učnem načrtu so široko odprti in učitelju v dvojezični gimnaziji omogočajo avtonomijo pri izbiri glasbenih vsebin, s katerimi vzgajamo in izobražujemo za sobivanje v kompleksnem svetu (za medsebojno spoštovanje, upoštevanje drugačnosti in tvorno sobivanje ljudi različnega etničnega porekla in jezika na narodno mešanem območju ter v širšem slovenskem prostoru) in spoznavanje samega sebe ter drugih (skozi raziskovanje lastne in drugih identitet, kultur, razvoj zavesti o državni pripadnosti in narodni identiteti ter zavest o povezanosti narodne skupnosti z njenim matičnim narodom).

4.4 Diferenciacija, individualizacija in formativno spremljanje znanja

Pouk glasbe ponuja oblike, metode in didaktične pristope dela, ki same po sebi ustvarjajo pogoje za diferenciacijo in individualizacijo. Učitelj s primernim izborom glasbenih vsebin prilagaja raven zahtevnosti dijakovim zmožnostim. Poleg tega lahko individualizira delo na primeru ene glasbene vsebine: glasbeno nadarjenemu dijaku ponudi solistične vloge pevca in instrumentalista, skupini dijakov s podobnimi glasbenimi izkušnjami sodelovanje v manjših skupinah, dijakom, ki potrebujejo podporo, pa dejavnost v večjih skupinah ali dejavnost z učiteljem. Cilje vedno načrtuje v smeri večje samostojnosti dijakov pri izvajanju, poslušanju in ustvarjanju.

Glasbeni pouk, osredinjen na dijaka, zahteva stalno didaktično inovativnost učitelja pri kreiranju učnega procesa, v katerem dijak začne prevzemati odgovornost do lastnega glasbenega učenja in z njim povezanih učnih izidov. Hkrati pri dijaku spodbuja sodelovalno učenje in timsko delo, pri katerem dijak praktično in teoretično raziskuje glasbo in rešuje problemske naloge. Dijaka smiselno vključuje v projektno delo in eksperimentalni pouk, če se ta izvaja na šoli. Seznanja ga z možnostmi glasbenih in z glasbo povezanih univerzitetnih študijev, mu omogoča stik z visokošolskimi ustanovami, profesorji in študenti tudi v višjih letnikih, pri čemer išče priložnosti za skupne manjše projekte in sodelovanja.

4.5 Vrednotenje in zaključna ocena iz predmeta

Sklop glasba vsebuje štiri teme: *izvajanje, poslušanje, ustvarjanje in glasbeni jezik*. Pod vsako temo so nanizani široko zastavljeni cilji in standardi znanja, ki učitelju omogočajo avtonomijo. Iz ciljev, ki jih lahko objektivno preverimo, so izpeljani standardi. Cilji s področja doživljanja, razvoja pozornosti in vrednotenja nimajo standardov, zato dosežkov dijakov na teh področjih ne ocenjujemo. Standarde znanja se dosega skozi vzgojno-izobraževalno delo v dejavnostih, ki se izvajajo v živo s prepletanjem tem, ciljev, vsebin, metod in oblik dela. Pri doseganju kakovostne ravni standardov upoštevamo individualne značilnosti glasbenega razvoja dijakov.

Ob zaključku šolskega leta oblikujemo zaključno oceno predmeta. Če več učiteljev poučuje različne module, oceno glede na dosežene standarde znanja za posameznega dijaka oblikujemo v timu. Zaključna ocena naj bo odraz dosežka vseh standardov znanj znotraj dveh vsebinskih sklopov predmeta, ki ju izbere šola, ali znotraj vseh treh vsebinskih sklopov predmeta v programu SSI predšolska vzgoja.

4.6 Medpredmetno povezovanje

Učitelj uresničuje horizontalno in vertikalno medpredmetno povezovanje tako z vidika procesov učenja kot tudi učnih vsebin in pojmov. Medpredmetno povezovanje se uresničuje v čim večji možni meri s timskim delom, v prožni organizaciji učnih ur in tudi v višjih letnikih srednje šole, v katerih glasba ni več v predmetniku. Udejanjeno naj bo tudi na ekskurzijah, gostovanjih dijakov doma in v tujini, pri projektnem in raziskovalnem delu.

4.7 Delo z dijaki z raznolikimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami

Učitelj preko inkluzivne prakse prilagodi poučevanje, preverjanje in ocenjevanje znanja za dijake z učnimi težavami, dijake s posebnimi potrebami, nadarjene dijake, dijake priseljence, dijake iz manj spodbudnega družinskega okolja ter dijake s statusom kulturnika. Prilagaja vsebine, metode, oblike in pristope dela, čas ter rabo didaktičnih pripomočkov za dosego ciljev in standardov znanj ali preseganjem le-teh. Delo z dijaki z raznolikimi potrebami zahteva timsko delo, sodelovanje med učitelji, spremljevalci in drugimi strokovnjaki. Učitelj sproti evalvira učinkovitost prilagoditev ter jih po potrebi spreminja glede na dijakov napredek.

Osnovno izhodišče za učiteljevo delo v prilagodljivem in vključujočem učnem okolju so spoštovanje ter upoštevanje različnosti, izvirnosti in individualnosti, pa tudi njegova lastna inkluzivna poučevalna praksa, zaradi vse večje raznolikosti med dijaki. Prilagodljivo in vključujoče učno okolje poudarja pomen koncepta vključevanja, ki temelji na dožemanju razreda kot skupnosti različnih in edinstvenih posameznikov ter zahteva prilagoditev vzgojno-izobraževalnega procesa, da ta ustreza potrebam vseh dijakov.

4.8 Izvedba vsebinskega sklopa glasba v programu SSI predšolska vzgoja

Cilji in standardi znanj vsebinskega sklopa glasba so zasnovani odprto in široko ter tako omogočajo učitelju avtonomijo pri izboru glasbenih vsebin za izvedbo specifičnih dejavnosti, ki jih dijaki potrebujejo pri delu s predšolskimi otroki. Pri temi *izvajanje* priporočamo spoznavanje repertoarja ljudskih pesmi, izštevank, otroških umetnih pesmi in glasbeno-didaktičnih iger ter spoznavanju tehnik igranj na različna glasbila (lastna, Orffova, Willems, improvizirana, ljudska). Pri temi *poslušanje* priporočamo doživljajsko in doživljajsko-analitično poslušanje glasbe različnih zvrsti, žanrov in oblik ter glasbenih pravljič. Pri temi *ustvarjanje* priporočamo dejavnosti, ki vključujejo izmišljanje, eksperimentiranje z zvoki, oblikovanje zvočnih slik ter izražanja skozi druge umetniške zvrsti (npr. ples, gibanje, likovno izražanje).

Učitelj pri načrtovanju dejavnosti prilagaja cilje razvojnim značilnostim dijakov, njihovim zmožnostim in interesom. Uresničujejo se vsi cilji vseh štirih tem *izvajanje*, *poslušanje*, *ustvarjanje* in *glasbeni jezik* za celosten in uravnotežen razvoj dijakovih glasbenih sposobnosti, spretnosti in znanj, ki jih bo potreboval pri profesionalnem delu s predšolskimi otroki. Dejavnosti naj bodo smiselno vključene v posamezno učno uro, v kateri je razvidna rdeča nit doseganja učnih ciljev.

4.9 Skupni cilji

Cilji sklopa Glasba podpirajo skupne cilje s področja 1. Jezika, kulture in umetnosti, 2. Trajnostnega razvoja, 3. Zdravja in dobrobiti, 4. Digitalne kompetentnosti in 5. Podjetnosti.

Ijak skozi glasbene dejavnosti spozna ^{SC}(1.1.2.1) in uporablja strokovno terminologijo glasbenega jezika ^{SC}(1.1.2.2), analizira različne glasbene zapise in druga gradiva o glasbi ^{SC}(1.1.4.1), razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo ^{SC}(1.1.5.1). Ob ustvarjanju glasbe uživa, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih ^{SC}(1.3.4.1), živi kulturo in umetnost kot vrednoto ^{SC}(1.3.5.1) in krepi družbeno odgovornost ^{SC}(3.3.5.3). Ob tem spozna kulturo in umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu ^{SC}(1.3.2.1) ter vzpostavlja odnos do njih, pri čemer prepozna in ozavešča lastno doživljanje ter vedenje ^{SC}(1.1.3.1), ^{SC}(3.1.1.1) v odnosu do drugih ^{SC}(3.3.1.1), ga uravnava ^{SC}(3.1.2.1), ^{SC}(3.3.4.3), razvija samozavest in samospoštovanje ^{SC}(3.1.2.2), zavzetost in vztrajnost ^{SC}(3.1.3.3), se učinkovito spoprijema z negotovostjo ^{SC}(3.1.2.3), krepi odgovornost, avtonomijo ^{SC}(3.1.5.1), prepozna raznolikosti v ožjih in širših okoljih ^{SC}(3.3.1.2), razvija spretnosti aktivnega poslušanja ^{SC}(3.3.2.1) in krepi sodelovalne veščine ^{SC}(3.3.3.1). Uporablja digitalno tehnologijo pri ustvarjanju in deljenju vsebin z drugimi ^{SC}(4.2.2.1) ter upravlja svojo digitalno identiteto ^{SC}(4.3.1.1), spozna ter spoštuje licence in avtorske pravice ^{SC}(4.3.3.1) ter se zaveda vpliva medijev in digitalnih tehnologij na posameznika ter okolje ^{SC}(4.4.4.1). Glasbene dejavnosti spodbujajo radovednost ^{SC}(3.1.4.1), svobodno izražanje in udeležanje ustvarjalnih idej ^{SC}(1.3.4.2), vrednotenje dosežkov ustvarjanja ter uspešnost doseganja zastavljenih ciljev ^{SC}(5.3.5.2). Vključujejo gibalne dejavnosti ^{SC}(3.2.1.3), s katerimi dijak vzpostavlja pozitiven odnos do gibanja ^{SC}(3.2.1.2), prekinja sedenje ^{SC}(3.2.1.4), skrbi za zdravje in dobro počutje ^{SC}(3.2.1.1) ter se sprošča ^{SC}(3.2.3.2). S pomočjo glasbe razvija kritično mišljenje na področju trajnostnega razvoja ^{SC}(2.2.1.1) ter se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje ^{SC}(2.4.3.1).

4.10 Literatura

Ahačič, K. (2025). *Ključni cilji po področjih skupnih ciljev* (Spletna izd.). Zavod RS za šolstvo.

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/eohqii>

Holcar, A. idr. (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju. Priročnik za učitelje in strokovne delavce*. Zavod RS za šolstvo.

Marentič Požarnik, B. (2021). *Psihologija učenja in pouka*. DZS.

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA

UZG / UVOD V UMETNOSTNO ZGODOVINO: VSTOPIMO V SVET UMETNOSTI

OBVEZNO

OPIS TEME

S temo ponovimo in nadgradimo strokovne pojme s področja likovne umetnosti, ki so jih dijaki usvojili pri likovni umetnosti v osnovni šoli. Dijake seznanimo z umetnostno zgodovino kot humanistično vedo, ki proučuje razvoj likovne umetnosti skozi zgodovinska obdobja. Poudarimo pomen umetnosti v življenju posameznika in družbe. Dijaka uvedemo v analizo likovnega dela, in sicer z vsebinskega in oblikovnega vidika – ob tem osvaja osnovno umetnostnozgodovinsko terminologijo. Umeščamo umetnine v družbeno-kulturni kontekst in osvetlimo njihove raznolike družbene vloge. S tem dijaku ponudimo orodja za branje in razumevanje tako klasičnih umetnin kot sodobnih vizualnih sporočil. Dijaka seznanimo z vlogo in pomenom likovne umetnosti na njegovem strokovnem področju. Izpostavimo umetniška dela kot vir navdiha in spodbudo za razvoj kreativnosti in inovativnega mišljenja, kar prispeva k širši perspektivi pri reševanju izzivov v vsakodnevnem delu.

Tema je osrediščena okoli razumevanja koncepta umetnosti in umetnine, kar dosežemo predvsem z analizo umetniških del. Za analizo umetnin je priporočljivo oblikovati temeljni seznam najprepoznavnejših umetniških del, ki se osredotoča na specifične usmeritve šole ali njen strokovni program ter vključuje tako slovenske kot madžarske umetnostne spomenike.

Analizo umetnin v učilnici dopolnimo s terenskim delom v obliki projektne dni, obiskov galerij, muzejev in nacionalnih kulturnih institucij. Živi stik z umetnino poveča intenzivnost doživljanja, saj učenje ob izvirnikih omogoča boljše razumevanje velikosti, materiala in postavitve umetnin ter pogloblja spoštovanje do umetniške dediščine in njene zaščite.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Uvodne ure naj bodo zasnovane tako, da zaobjamejo del snovi, ki bo v ostalih temah poglobljena. V uvodni uri dijaki priključijo likovno terminologijo, ki so jo usvojili pri likovni umetnosti v osnovni šoli. Izbor del za umetnostnozgodovinsko analizo naj vključuje najpomembnejše umetnine iz evropske in slovenske umetnosti, ki se bodo v naslednjih temah še ponovile. Priporočljivo je oblikovati temeljni **seznam umetnin**, h kateremu se bo učitelj vračal tudi pri obravnavi ostalih tem. Seznam naj vključuje nekaj najprepoznavnejših umetnin, hkrati pa naj se osredotoča na nabor umetnin, vezanih na specifično usmeritev šole oz. strokovni program.

Če šola izbere likovnosnovalni in umetnostnozgodovinski vsebinski sklop, je zaradi ekonomske izrabe časa smiselno, da učitelj v uvodni temi povezuje obe področji predmeta, saj se dopolnjujeta in prepletata. Pri tem si lahko pomaga z naborom že izdelanih primerov znotraj predmetnih povezav.

Proces **analize umetnine** temelji na različnih pristopih, ki jih učitelj povezuje in nadgrajuje.

Vsaka analiza umetniškega dela se začne z natančnim opazovanjem in opisovanjem. Ključno je postavljanje odprtih vprašanj, kot so »Kaj vidimo?«, »Kaj se dogaja?«, kar dijaka motivira k aktivnemu pristopu. Uporaba bogatega besedišča in osredotočenost na konkretne detailje pomagata razviti veščine opazovanja in opisovanja ter vzpostaviti odnos do umetniškega dela. Dijaka usmerjamo k razumevanju vsebine dela, prepoznavanju sporočila, ki jo umetnina prenaša, in razmisleku, kako umetnost odraža družbene, kulturne ali osebne teme in kakšna je (bila) njena funkcija. Povezovanje vsebine umetnine z njenimi oblikovnimi značilnostmi, kot so barve, linije in kompozicija, je ključno za razumevanje vpliva teh elementov na doživljanje sporočila. Pomembna je postavitev umetniškega dela v sodobni čas, ki dijaka sooči z relevantnostjo sporočil umetnine danes in ga poveže z njegovo lastno izkušnjo. Z aktualizacijo lahko starim umetninam pripišemo sodobne pomene in spodbujamo globlje povezave med preteklostjo in sedanjostjo. Kadar je mogoče, uporabimo interdisciplinarni pristop, ki vključuje različna predmetna področja, pogloblja razumevanje umetnine in razkriva pomene in povezave, ki bi sicer ostale neopažene. S takim pristopom omogočamo povezovanje, prenašanje in osmišljanje znanja različnih predmetnih področij, spodbujamo trajno znanje in razvijamo kritično mišljenje.

V priloženi datoteki ponujamo seznam ključnih umetnin, h kateremu se skozi celotni katalog znanj vračamo, iz katerega črpamo in ga širimo glede na strokovni program. Poleg predlaganih umetnin poskušamo vključiti čim več lokalnih umetnin, ki so hkrati tudi spomeniki lokalnega ali državnega

CILJI

Dijak:

O: nadgrajuje osnovno umetnostnozgodovinsko in likovnoteoretsko terminologijo in ob tem raziskuje in spozna umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu,

SC (1.1.2.1)

O: spozna pristope k analizi likovnega dela, ob umetninah prepozna lastno doživljanje, se vživlja v izkušnjo drugega in to ubesedi,

SC (3.1.1.1 | 1.3.1.1)

O: razvija zavest o heterogenih pojavnih in slogovnih oblikah umetniških del skozi čas v raznolikih kulturnih kontekstih, pri čemer upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika,

SC (1.3.2.1 | 3.3.1.2 | 2.2.1.1)

I: razvija zanimanje za doživljanje in razumevanje likovne umetnosti in jo zna smiselno uporabiti pri opredelitvi problemov na svojem strokovnem področju, ob tem raziše možne deležnike, značilnosti problemskega področja in lastnosti reševanja.

SC (5.1.2.1 | 2.4.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » ob izbranih umetninah prepozna in poimenuje zvrsti umetnosti, likovna področja in njihova izrazna sredstva, pri čemer uporablja ustrezno terminologijo,
- » prepozna in razume osnovno umetnostnozgodovinsko terminologijo vezano na vsebinsko analizo umetnine,
- » razloži, da je analiza umetnine vezana na vsebinski in oblikovni vidik ter družbenozgodovinski kontekst, ter izbrano umetnino analizira celostno (družbeni, okoljski in gospodarski vidiki),
- » ob izbranih umetninah pojasni vlogo likovne umetnosti in razloži njen pomen za svoje strokovno področje,
- » v umetniških delih prepozna uporabne ideje in elemente, ki jih lahko prenese in prilagodi svojemu strokovnemu področju, ob tem upošteva trajnostni vidik.

TERMINI

- umetnostna zgodovina ◦ umetnostnozgodovinsko obdobje ◦ likovna umetnost ◦ atribut ◦ simbol
- personifikacija ◦ alegorija ◦ portret ◦ avtoportret ◦ skupinski portret ◦ krajina ◦ veduta ◦ tihožitje ◦ žanr
- akt ◦ mitološki motiv ◦ literarni motiv ◦ zgodovinski motiv ◦ verski motiv ◦ analiza likovnega dela

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Preverjanje in ocenjevanje znanja naj v skladu z upoštevanjem načela individualizacije potekata na različne načine, ki omogočajo didaktično pestrost in uravnotežijo prednostna in šibkejša področja dijakov.

Dijak lahko na različne načine izkaže svoje znanje:

- » ustno ali pisno opiše in analizira izbrano umetnino, izbrane umetnine primerja med seboj,
- » pozorno opazuje vizualni svet, ki ga obdaja, v njem poišče primer znanih umetnin, ki so povezane z njegovim strokovnim področjem, in se opredeli do njih,
- » ob primeru likovnih del (vezanih na strokovno področje) razbere motive, vsebino likovnih del razčleni in sestavi v pripovedno celoto,
- » razloži pomen vsebine likovnega dela s poudarkom na motiviki s strokovnega področja,
- » ob poljubno izbranih likovnih delih ugotavlja, razvršča in opisuje neposredno spoznavne motive,
- » samostojno poišče v različnih virih umetnine in slikovne primere s strokovnega področja in jih ikonografsko opredeli,
- » izdelava križanko, pripravi delovni list,
- » pripravi in izvede kviz,
- » izdelava poročilo terenskega dela (obisk galerije, muzeja) ali sodeluje pri projektni nalogi.

UZG / KULTURNA DEDIŠČINA IN ODNOS DO UMETNIŠKEGA DELA

OBVEZNO

OPIS TEME

Kulturna dediščina obsega vse tiste materialne in nematerialne dobrine, ki jih je človeštvo ustvarilo skozi zgodovino in ki imajo poseben pomen za identiteto, zgodovino, umetnost, znanost ali tradicije določenih skupnosti. Je bistvena za ohranjanje in prenašanje kulturne raznolikosti ter zgodovinskega spomina med generacijami. Velik del materialne kulturne dediščine predstavljajo umetnine, ki izražajo identiteto posameznega naroda.

Pravica do kulturne dediščine je del človekovih pravic, saj njen obstoj in trajnostna uporaba prispevata k družbeno-kulturnemu razvoju, izboljšujeta kakovost življenja ter ponujata navdih za oblikovanje trajnostne prihodnosti.

Za posameznika ima kulturna dediščina pomembno vlogo pri oblikovanju občutka pripadnosti in identitete, saj nas povezuje z našimi koreninami, nas uči spoštovanja do preteklosti ter spodbuja razmišljanje o tem, kdo smo in od kod izhajamo, zato je ta tema izrednega pomena za dvojezične šole tako za slovensko kot madžarsko skupnost. Za družbo pa kulturna dediščina omogoča razumevanje in spoštovanje različnih kultur, kar pripomore k večji povezanosti in miru med ljudmi. Spodbuja ustvarjalnost, identiteto skupnosti in nacionalno zavest ter predstavlja vir trajnostnega razvoja. Ponuja priložnosti za razvoj turizma, izobraževanja in kulturnih dejavnosti, hkrati pa je temelj kulturne pestrosti, ki se prepleta z izjemno krajinsko in biotsko raznovrstnostjo Slovenije.

Tema omogoča dijakom celovito raziskovanje kulturne dediščine, ki vključuje tako snovno (kot so umetniška dela, arhitekturni spomeniki in zgodovinski objekti) kot nesnovno dediščino (tradicionalni običaji, kulturne prakse, jeziki in zgodbe). S tem se dijaki seznani z njenim vplivom na oblikovanje identitete posameznika in skupnosti ter njeno vlogo v vsakdanjem življenju. Poudarek je na spoznavanju kulturne dediščine na različnih ravneh – lokalni, nacionalni, evropski in svetovni –, kar spodbuja širše razumevanje njenega pomena in vrednosti.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Kulturno dediščino je mogoče uspešno povezati s strokovnim področjem, saj njeno poznavanje lahko prispeva k razvoju inovativnih rešitev in spodbuja kreativnost pri reševanju izzivov, zlasti z osredotočanjem na oblikovanje trajnostnih praks.

Poseben poudarek namenjam vlogi muzejskih in galerijskih ustanov, v katerih dijaki neposredno doživijo bogastvo kulturne dediščine. Obisk ene izmed teh ustanov omogoča globlje razumevanje likovnih umetnin, ki so nastale v različnih zgodovinskih in kulturnih okoliščinah. Te umetnine odražajo vrednote, identitete, etnično pripadnost, verska prepričanja, znanja in tradicije svojih ustvarjalcev, hkrati pa so dragocen del naše skupne dediščine.

Dijake spodbujamo k razmišljanju o pomenu ohranjanja dediščine in jih osveščamo o njenem vplivu na sodobno življenje. Kulturna dediščina lahko igra pomembno vlogo pri gradnji bolj povezane, mirne in demokratične družbe, saj krepi razumevanje in spoštovanje različnih kultur. Poleg tega spodbuja trajnostni razvoj, podpira kulturno raznolikost in navdihuje sodobno ustvarjalnost.

Z osveščanjem dijakov o pomenu kulturne dediščine jih spodbujamo, da aktivno sodelujejo pri njenem ohranjanju.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Temo je smiselno izvesti **projektno** in jo navezati na **strokovno področje** ter pri tem izhajati iz lokalnega okolja.

Ure naj bodo zasnovane tako, da zaobjamejo **ključne strokovne termine** in jih, če je to mogoče, povežejo s konkretnimi primeri spomenikov iz lokalnega okolja in strokovnega področja. Dijaki spoznajo tudi primere najpomembnejših slovenskih in evropskih kulturnih spomenikov in nacionalnih simbolov.

Dijake lahko vključimo v raziskovalne projekte, ki jih lahko naslovimo *Kozolec*, *Hiše, ki so izginile* ter *Hiša mojega očeta/mame*. S takimi dejavnostmi bodo spoznali pomembnost arhitekturne dediščine in njen vpliv na lokalno kulturo.

Učno snov lahko povežemo z dnevi evropske kulturne dediščine in tednom kulturne dediščine, ki potekata med septembrom in oktobrom. Ta obdobja so odlična priložnost za raziskovanje in promocijo kulturne dediščine ter spodbujajo dijake k aktivnemu sodelovanju.

Dijaki lahko raziskujejo materialno dediščino z oblačili, družinskimi predmeti, kipi in drugimi artefakti. S tem poglobijo svoje razumevanje o pomenu ohranjanja in predstavljanja kulturnih vrednot. Prav tako lahko predstavijo izdelke, povezane s strokovnim in tehničnim področjem.

Poleg tega lahko raziskujejo tradicije, običaje, jezike, glasbo, plese in druge elemente nematerialne kulturne dediščine, ki so del življenja skupnosti. Dijaki lahko raziskujejo, kako te prakse oblikujejo identiteto skupnosti, kako se prenašajo med generacijami ter kakšen vpliv imajo na ohranjanje kulturne pestrosti v sodobnem svetu.

Pri projektne delu, ki je v veliki meri ciljno naravnano k izdelku in/ali storitvi, razvijajo podjetnostjo kompetenco in tudi digitalno kompetentnost, natančneje brskajo, iščejo in filtrirajo podatke in informacije ter presojajo zanesljivost virov in njihove vsebine. Učitelj se lahko o razvijanju te kompetence pouči v okviru dokumenta DigComp 2.2 (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qdfrqn>).

Nekaj predlogov za obisk

- » Fotohiša Pelikan – MNZC, <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6b8lkof>
- » Stara lekarna – Minoritski samostan Olimje, <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/k1ql0xl>

- » Park vojaške zgodovine Pivka, <https://www.parkvojaskezgodovine.si/>
- » Tehniški muzej Slovenije Bistra, <https://www.tms.si/>
- » Arboretum Volčji Potok, <https://www.arboretum.si/>
- » Muzej pošte in telekomunikacij Polhov Gradec, <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/u2ovu7b>
- » Muzej premogovništva Slovenije Velenje, <http://muzej.rlv.si/si/>
- » Rokodelski center Ribnica, <https://www.rokodelskicenter-ribnica.si/>
- » Muzej Železniki, <https://www.jzr.si/muzej>
- » Slovenski gasilski muzej dr. Branka Božiča Metlika, <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/9zcqxy7>
- » Slovenski etnografski muzej Ljubljana, <https://www.etno-muzej.si/>
- » Kurentova hiša Ptuj, <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/efrz2qn>
- » Slovenski planinski muzej Jesenice, <https://www.planinskimuzej.si/>
- » Čebelarški muzej Radovljica, <https://mro.si/cebelarski-muzej>
- » Računalniški muzej Ljubljana, <https://www.racunalniski-muzej.si/>
- » Pomorski muzej Sergej Mašera, Piran, <https://pomorskimuzej.si/> in Muzej solinarstva <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/d3b23cy>

Primeri projektnega dela, vezanega na kulturno dediščino, s katerima lahko pri dijakih razvijamo vseh pet področij skupnih ciljev

» **PROJEKT Kulturna dediščina v mojem kraju / kraju moje srednje šole**

S telefonom/fotoaparatom naj se dijaki napotijo po svojem kraju in obeležijo spomenike kulturne in umetnostne dediščine. Prednostno izbirajmo dediščino, vezano na strokovno področje, kar pomeni, da lahko izbiramo tudi nesnovno dediščino ali tehnično/industrijsko dediščino ipd.

Dijake usmerimo v raziskovanje različnih virov tudi po knjigah, gradivih, dokumentih in ostalih virih. Pri nesnovni dediščini lahko vključijo tudi verodostojne ustne vire (npr. osebe, ki še obvladajo umetnostne obrti ali šege, običaje povezane s posameznimi praznovanji, oblačila).

Po opravljeni raziskavi napišejo strukturirano poročilo, esej, refleksijo, v kateri predstavijo najpomembnejše spomenike ali primere dediščine svojega kraja in se kritično opredelijo do problematike.

Prav tako lahko dijaki pripravijo izdelek, lahko analogno (kolaž, asemblaž, performans, body art idr.) ali digitalno (meme, animirani gif, krajši videozapis, fotozgodba idr.).

Skupina dijakov lahko predstavi simboliko grba svojega kraja/občine.

Ob koncu predstavitev skupaj učitelj vodi krajšo razpravo o vplivih kulturne dediščine na lastni kraj in življenje občanov ter o pomenu varovanja in ohranjanja dediščine.

Učitelj vnaprej pripravi navodila in kriterije.

» Raziskovanje Unescope dediščine

V okviru učne ure bodo dijaki raziskovali svetovno Unescovo dediščino za boljše razumevanje pomena ohranjanja naravne in kulturne dediščine ter globalnih prizadevanj za njeno zaščito.

Najprej obišejo spletno stran Unesca na naslovu <https://www.unesco.org/en>. S pomočjo učitelja ali v manjših skupinah pregledajo seznam svetovne dediščine, ki je na spletni strani dostopen po različnih merilih, kot so vrsta dediščine ali države, ali s klikanjem po interaktivnem zemljevidu. Pri tem naj bodo pozorni na to, ali je spomenik označen kot naravna ali kulturna dediščina, saj boste kasneje razpravljali o razlikah med tema dvema kategorijama. Prav tako raziskujejo, kateri spomeniki so označeni kot ogroženi, in razmislijo o razlogih, zakaj so v nevarnosti. Povezati poskusijo dejavnike, kot so podnebne spremembe, človeška dejavnost, vojne ali pomanjkljivo vzdrževanje, ki lahko ogrozijo spomenike. Nato se osredotočimo na slovensko Unescovo dediščino. Poiščejo spomenike iz Slovenije, ki so že uvrščeni na seznam svetovne dediščine.

Učitelj predstavi spomenike, ki še kandidirajo za ta prestižni status. Tako bodo dijaki lahko bolje razumeli, kako se države, vključno s Slovenijo, trudijo ohraniti svojo dediščino na mednarodni ravni. Vsak dijak bo nato izbral enega izmed spomenikov s seznama svetovne dediščine, ki ga bo podrobneje predstavil. Pri tem prebere, zakaj je bil spomenik uvrščen na seznam in katere so glavne vrednote, ki jih predstavlja. Ogleda si fotografije in prebere motivacije ter kriterije, ki jih Unesco upošteva pri izbiri spomenikov za zaščito.

Ko dijak izbere svoj spomenik, v brezplačni aplikaciji Canva ali podobnem programu oblikuje reklamni letak/plakat za izbrano dediščino. Na plakatu poudari dediščinske vrednote izbranega spomenika in pojasni, kaj ga dela edinstvenega. Pri tem ne pozabi omeniti, od kdaj je zaščiten v okviru Unesca. Plakat/letak naj vizualno privlačno predstavlja izbrani spomenik, da bo navdušil občinstvo in ozavestil pomen njegove ohranitve. Na koncu lahko dijaki plakate predstavijo pred razredom in razložijo, zakaj so izbrali določeni spomenik ter kaj so se naučili o njegovem pomenu in ohranjanju.

CILJI

Dijak:

O: raziskuje koncept kulturne dediščine ter razvršča in spoznava primere raznih področij kulturne dediščine, pri tem usvaja ustrezno terminologijo,

SC (1.3.2.1)

O: presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin na določene oblike strokovne dediščine na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni,

SC (2.2.1.2)

O: raziskuje lokalno kulturno dediščino in presoja ter vrednoti (turistično, kulturno, umetnostno) prepoznavnost domačega kraja v slovenskem in širšem regionalnem prostoru, pri tem krepi zavedanje o

pomenu pripadnosti skupnostim,

SC (5.1.2.2 | 1.2.3.2)

O: išče podatke, informacije in vsebine o (lokalni) kulturni dediščini v digitalnih in analognih virih ter skozi živi stik v lokalnem okolju. Na podlagi pridobljenih informacij ugotavlja stanje dediščine in stopnjo skrbi družbe za njeno ohranjanje,

SC (2.2.1.2 | 4.1.1.1)

O: privzgaja pozitiven odnos do dediščinskih vrednot v domačem okolju, zlasti tistih, ki so vezane na strokovno področje, razmišlja o procesih za njihovo varovanje in ohranjanje ter se zaveda lastne odgovornosti za trajnostno delovanje.

SC (5.2.2.1 | 2.4.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **navede** in z ustrezno terminologijo predstavi **primere nepremične, premične ali nesnovne dediščine iz domačega okolja ali strokovnega področja**,
- » **razloži koncept kulturne dediščine** in izbrane primere razvrsti v posamezna področja kulturne dediščine,
- » ob izbranem primeru lokalne ali nacionalne kulturne dediščine pojasni vplive delovanja posameznika in družbe na njeno stanje, in s tem okrepi lastno zavedanje o pomenu identitete in pripadnosti skupnosti,
- » **predstavi prepoznavnost domačega kraja na primeru kulturne dediščine**, ga umesti v širši nacionalni kontekst in se opredeli do njega,
- » pripravi nabor možnih zamisli in predlogov promocije lokalne kulturne dediščine in dvig (turistične, kulturne, umetnostne) prepoznavnosti domačega kraja v slovenskem in širšem regionalnem prostoru in jih predstavi ter skupinsko vrednoti,
- » **na spletu, v drugih virih ali neposrednem okolju najde podatke o izbranem spomeniku, opiše njegov pomen za lokalno okolje in družbo** ter vrednoti raven skrbi za njegovo ohranitev,
- » pripravi poročilo o izbranem primeru kulturne dediščine (prednostno obravnava primere vezane na strokovno področje) in se kritično opredeli do problematike varovanja in ohranjanja kulturne dediščine.

TERMINI

- kulturna dediščina ◦ naravna dediščina ◦ nesnovna dediščina ◦ snovna (premična in nepremična) dediščina
- spomenik lokalnega/ državnega pomena ◦ muzej ◦ galerija ◦ muzeologija ◦ restavracijsko
- konservatorstvo ◦ spomeniško varstvo ◦ Unescov seznam svetovne dediščine

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Ocenjujemo raznolike izdelke, vezane na raziskovanje in spoznavanje kulturne dediščine.

Dijak:

- » si ogleda kulturnozgodovinske spomenike v neposrednem okolju, pisno ali ustno navede in z ustrezno terminologijo predstavi primere nepremične, premične ali nesnovne dediščine iz domačega okolja ali strokovnega področja,
- » v neposrednem okolju poišče in dokumentira primere ustreznega in neustreznega obnavljanja kulturne dediščine ter se kritično opredeli do problema,
- » v dnevnem časopisu, revijah ali na spletnih straneh poišče aktualen primer obnavljanja in reševanja kulturnega spomenika,
- » izdelava predloge za promocijo lokalne kulturne dediščine – zloženka, plakat, spletna stran, infografika, zasnova učne poti,
- » pripravi poročilo o obisku muzeja ali galerije.

UZG / PODROČJA LIKOVNE UMETNOSTI IN TEMELJNE STVARITVE

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema dijake seznani s področji likovne umetnosti (risba in grafika, slikarstvo, kiparstvo, arhitektura in urbanizem, umetna obrt in oblikovanje, fotografija, intermedijska umetnost) ter jim omogoči poglobljanje v tista, ki so pomembna za njihovo stroko. Ta klasična likovna področja, ki so stoletja oblikovala človeško kulturo in umetnost, so skozi zgodovino odražala vrednote, ideje in estetske ideale posameznih obdobj, obenem pa so postavila temelje za sodobne umetniške prakse. Spoznavanje likovnih področij pripomore k razumevanju bogastva človeškega ustvarjanja in je hkrati podpora pri dojemanju sodobnih vizualnih sporočil, saj ta pogosto črpajo iz tradicionalnih oblik in jih transformirajo v nove. Posebno pozornost torej namenimo sodobnejšim likovnim pristopom, ki so se uveljavili v 20. in 21. stoletju, saj omogočajo razumevanje sodobnega likovnega in vizualnega jezika.

Obravnavamo ključne spomenike posameznih umetnostnih področij, vezanih na strokovno usmeritev dijakov. S tem poglobljamo znanja, pridobljena v ostalih temah kataloga znanj (formalna in vsebinska analiza, vrednotenje umetnine, izražanja osebnega odnosa do umetnine) in ustvarimo podlago za razumevanje teme *sodobna umetnost in vizualna kultura*.

Učitelj dijakom predstavi vsa predlagana umetniška področja in glede na strokovni program, ki ga dijaki obiskujejo, **izbere dve ali tri, ki jih poglobljeno predstavi:**

- » risba in grafika
- » slikarstvo
- » kiparstvo
- » arhitektura in urbanizem
- » umetna obrt in oblikovanje
- » fotografija
- » intermedijske umetnosti

Dijaki s poglobljenim raziskovanjem področij, izbranih glede na njihove interese in potrebe, lažje vzpostavijo pozitiven odnos do umetnosti, se ji približajo in pridobijo vpogled v kreativno razmišljanje. Spoznavaajo raznolike izrazne možnosti znotraj enega področja, kar jih bogati in navdihuje na strokovni in osebnostni ravni.

Ob izbranih umetnostnih delih širijo znanja svojega strokovnega področja in oblikujejo zgodovinski in kritični pogled nanj.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Tema se osredotoča na skrbno izbiro likovnih področij, povezanih z dijakovim strokovnim področjem.

Likovno področje lahko učitelj predstavi kronološko ali problemsko in je pri tem še posebno pozoren na mejnike v razvoju področja, na tehnološke inovacije, širitev področja in celovito postavitev v širši družbeni kontekst. Spodbuja primerjanje razlik in podobnosti med umetniškimi deli ter iskanje novih izraznih načinov. Vsebine nadgrajuje z aktualizacijo.

Z didaktičnega stališča je smiselno, da izbor umetnin temelji na tistih, ki so jih dijaki spoznali v uvodni temi. V tej temi ponovijo svoje poznavanje, ga poglobijo in razširijo s primeri, izbranimi glede na svoje strokovno področje. Učitelj ga obogati z medpredmetnimi povezavami tako s splošnoizobraževalnimi kot s strokovnimi predmeti. Tako bodo dijaki bolje razumeli umetniški kontekst in vpliv umetnosti na druge discipline, kar bo prispevalo k njihovem celovitemu razumevanju in uporabi umetniških znanj v praksi. Delo zastavimo projektno v povezavi z izbranimi predmeti (znotraj odprtega kurikula, projektnih dni ipd.).

Tema je primerna za povezovanje z vsebinskim sklopom *likovno snovanje*. Pri raziskovanju izbranega likovnega področja je priporočljivo temo nadgraditi z izdelkom, pri čemer dijak uporabi znanja iz umetnostne zgodovine in tako združi praktične in teoretične vidike.

RISBA IN GRAFIKA

Risba je temeljno likovno delo, je ključna samostojna umetniška disciplina in pomemben pripravljalni korak za druga likovna področja. Tudi danes ohranja svojo pomembnost v umetniškem procesu, saj umetnikom in oblikovalcem omogoča hitro vizualizacijo idej in načrtov, kar je ključno za nadaljnje ustvarjanje in razvijanje kompleksnejših umetniških del, zato se lahko h risbi učitelj neprestano vrača.

Primerjava skice z dokončanim likovnim delom pomaga dijaku pri razumevanju ustvarjalnega postopka in spodbuja iskanje novih ustvarjalnih pristopov (analiza skic in zaključenega načrta v arhitekturnih dosežkih 20. stoletja, analiza renesančnih in baročnih risb in primerjava z zaključenimi deli). To je lahko med drugim podlaga za načrtovanje lastnega izdelka oz. storitve pri četrtem strokovnem predmetu poklicne mature.

Učitelj lahko dijakom približa risbo tudi skozi strip, pri čemer obravnava njegov zgodovinski razvoj, ključne ustvarjalce in slogovne značilnosti ter sodobne spletne oblike stripa (spletni stripi, grafični romani). Temo aktualizira s povezavami na sodobno medijsko popularno kulturo (Marvel, DC filmi).

Grafika je likovno delo, ki nastane z odtisom matrice. Temeljna značilnost grafike je omogočanje ustvarjanja več kopij, kar lahko spodbuja razmišljanje o dostopnosti umetnosti, tehničnem razvoju skozi čas do današnje dobe in ponovljivosti umetnosti s poudarkom na problemu originala in kopije.

Učitelj lahko dijakom predstavi proces izdelave grafičnih del skozi primerjavo tradicionalnih tehnik (lesorez, bakrorez ipd.) s sodobnimi digitalnimi metodami. Tako bodo spoznali, kako se je skozi zgodovino spreminjal pomen reproduktibilnosti in kako lahko sodobna tehnologija nadgrajuje klasične umetniške prakse, kar dijakom omogoča širše razumevanje razvoja grafike kot umetniškega medija.

Likovno področje je primerno za vse strokovne in poklicno-tehniške programe.

SLIKARSTVO

Slikarstvo je eno izmed temeljnih področij likovne umetnosti, ki ima za osnovo ploskev in upodobitve gradi z uporabo barve in črt.

Učitelj primere iz zakladnice slikarstva izbere glede na strokovno področje. Tako za dijake veterinarske tehnike izbere in predstavi slike živali, za dijake gastronomije slike tihožitij ali dekoracije porcelana, za profile, povezane z zdravjem, pa lahko proučuje slike, kot je Rembrandtova *Anatomija doktorja Tulpa*, ki jo primerja z današnjim študijem in znanjem anatomije.

Pri strokah, pri katerih so v ospredju kemijska in fizikalna znanja, lahko učitelj predstavi in analizira barvne pigmente. Prav tako lahko dijake seznani s teorijo in zgodovinskim razvojem barvnega kroga (Sir Isaac Newton, Johannes Itten, Goethejev trikotnik).

Učitelj lahko uporabi metodo *študija primerov* za raziskovanje kompleksnih umetniških vprašanj. Ta metoda omogoča podrobno analizo strnjene števila primerov in njihovih kontekstov, npr. analiza slike van Eyckove *Arnolfinijeve zaroke* lahko razkrije povezave med trgovino, bogastvom in umetnostjo, kar je lahko posebej relevantno za dijake, usmerjene v ekonomijo.

Likovno področje je primerno za določene programe, vezane na storitve:

- » kozmetični tehnik
- » tehnik optik
- » živilsko-prehranski tehnik
- » gastronomija in turizem
- » ekonomski tehnik
- » frizerski tehnik

Na program, vezan na vzgojo in izobraževanje:

- » predšolska vzgoja

Na določene programe, vezane na medicino in kemijo:

- » kemijski tehnik
- » zdravstvena nega
- » farmacevtski tehnik
- » tehnik zobne protetike
- » tehnik laboratorijske biomedicine

Na določene programe, vezane na naravo, rastline in živali:

- » veterinarski tehnik

- » hortikulturni tehnik

Na določene programe, vezane na umetnost in oblikovanje:

- » aranžerski tehnik
- » tehnik oblikovanja
- » ustvarjalec modnih oblačil

KIPARSTVO

Kiparstvo je umetnostno področje, ki oblikuje volumen in prostor in oblikuje tridimenzionalne predmete, zato je primerno za strokovna področja, ki so vezana na obdelavo materialov in oblikovanje v širšem smislu.

Na primer, lesarski tehniki lahko proučujejo zgodovinski razvoj lesenih kipov in artefaktov, kar spodbuja njihov ustvarjalni izraz ter inovativne rešitve pri oblikovanju in obdelavi lesa. S tem dijaki povezujejo umetnost s praktičnimi spretnostmi, kar krepi njihovo zmožnost ustvarjanja kakovostnih in estetsko dovršenih izdelkov.

Spoznavanje javne plastike v izobraževalnih programih, vezanih na oblikovanje in okolje, omogoča spoznavanje umetniških del v njihovem prvotnem okolju ter razumevanje njihovega vpliva na prostor in skupnost. Spodbuja opazovanje in analizo plastike in prostora ter omogoča medpredmetno povezovanje (geografija, zgodovina, strokovni predmeti). Javno plastiko lahko učitelj poveže in vključi v temo *kulturna dediščina in odnos do umetniškega dela*.

Likovno področje je primerno za programe, vezane na obdelavo materialov:

- » gradbeni tehnik
- » geotehnik
- » geodetski tehnik
- » lesarski tehnik
- » metalurški tehnik
- » tehnik steklarstva

Za določene programe, vezane na umetnost in oblikovanje:

- » aranžerski tehnik
- » tehnik oblikovanja
- » ustvarjalec modnih oblačil
- » hortikulturni tehnik

Za določene programe, vezane na storitve:

- » živilsko-prehranski tehnik
- » gastronomija in turizem

- » frizerski tehnik

Za določene programe, vezane na medicino:

- » tehnik zobne protetike

Za določene programe, vezane na logistiko in varovanje:

- » plovbni tehnik

ARHITEKTURA IN URBANIZEM

Arhitektura je področje, katerega osnovna naloga je oblikovanje prostora z uporabo gradbenih sredstev. Tesno je povezana s funkcijo, odvisna pa je od tehnik in materialov.

Arhitekturo in urbanizem je smiselno vključiti v strokovne programe tehniške usmeritve, ki se ukvarjajo z oblikovanjem, prostorsko zasnovo in gradnjo objektov. Dijaki, ki se izobražujejo v programih, kot so tehnik oblikovanja, gradbeni tehnik, okoljevarstveni tehnik, bodo ob študiju arhitekture in urbanizma pridobili dragoceno razumevanje prostorskih zasnov, gradbenih materialov ter odnosa med arhitekturnimi objekti in njihovim okoljem.

Likovno področje je smiselno povezovati s temo *kulturna dediščina in odnos do umetniškega dela*. Dijaki lahko izdelajo zemljevide ali skice arhitekturnih znamenitosti lokalnega okolja in s tem vizualizirajo, predstavijo in spoznavajo bogastvo lokalne kulturne dediščine. Dijaki okoljevarstvene, naravovarstvene, kmetijsko-podjetniške in hortikulture stroke lahko kartirajo tudi druge elemente (gozdove, parkovne zelene površine idr.). Podobne dejavnosti omogočajo razumevanje odnosa med arhitekturo in prostorom ter zahtevajo poznavanje kartografskega jezika z znaki in simboli.

Likovno področje je primerno za določene programe, vezane na naravo, rastline in živali:

- » naravovarstveni tehnik
- » okoljevarstveni tehnik
- » kmetijsko-podjetniški tehnik
- » hortikulturni tehnik
- » gozdarski tehnik

Za določene programe, vezane na logistiko in varovanje:

- » logistični tehnik
- » tehnik varovanja

Za določene programe, vezane na obdelavo materialov:

- » gradbeni tehnik
- » geotehnik
- » geodetski tehnik

Za program, vezan na storitve:

- » gastronomija in turizem

UMETNA OBRT IN OBLIKOVANJE

Umetna obrt in oblikovanje sta likovni področji, ki združujeta oblikovanje estetsko lepih in uporabnih predmetov. Umetna obrt je vezana na rokodelske tehnike, pojem oblikovanja pa se razširja na številna področja množične oz. industrijske produkcije (oblikovanje izdelkov, grafično oblikovanje, tipografija, oglaševanje, tiskovine, okoljska grafika, multimedijška grafika za spletne strani idr.).

Pri obravnavi likovnega področja lahko učitelj uporabi primerjalni pristop s pogovorom, med katerim dijaka seznani z osnovnimi zakonitostmi oblikovanja ter estetskimi in funkcionalnimi lastnostmi predmetov. Med pogovorom naj dijaki primerjajo različne izdelke, pri čemer se osredotočamo na vprašanja, ki se nanašajo na estetiko, uporabnost, funkcionalnost, materiale, unikatnost, masovno produkcijo idr.

Učitelj lahko obravnava lokalne obrti in pri tem poudari pomen ohranjanja in razvoja rokodelstva, ki je v Sloveniji zelo bogato. Tradicionalne obrti (oblikovanje stekla, keramika, suha roba, čipka idr.) primerja s sodobnim (industrijskim) oblikovanjem. Likovno področje umetne obrti in oblikovanja je smiselno povezati s temo *kulturna dediščina in odnos do umetniškega dela*.

Likovno področje je primerno za določene programe, vezane na umetnost in oblikovanje:

- » aranžerski tehnik
- » tehnik oblikovanja
- » medijski tehnik
- » ustvarjalec modnih oblačil
- » grafični tehnik

Za določene programe, vezane na mehaniko in elektroniko:

- » strojni tehnik
- » ladijski strojni tehnik
- » tehnik mehatronike
- » elektrotehnik
- » tehnik elektronskih komunikacij
- » tehnik računalništva

Za določene programe, vezane na obdelavo materialov:

- » gradbeni tehnik
- » lesarski tehnik
- » metalurški tehnik

- » tehnik steklarstva

Za določene programe, vezane na storitve:

- » živilsko-prehranski tehnik
- » gastronomija in turizem
- » ekonomski tehnik
- » kozmetični tehnik

FOTOGRAFIJA

Fotografija je likovno področje, ki se ukvarja z ustvarjanjem podob s pomočjo svetlobe, z uporabo kamere in različnih fotografskih tehnik.

Fotografijo je smiselno obravnavati z dijaki smeri fotografski tehnik, medijski tehnik, tehnik oblikovanja, računalniški tehnik. Zaradi poplave fotografskih podob, zlasti na družbenih omrežjih, je opismenjevanje dijakov na področju fotografije splošno priporočljivo, saj jim omogoča poglobljeno razumevanje in vrednotenje medija.

Dijaki lahko s pomočjo učnih listov primerjajo fotografije glede na funkcijo, sporočilnost in estetske vrednote. Razbirajo lahko predvsem različne namene fotografije (informiranje, dokumentiranje, prepričevanje, izražanje, komuniciranje, ohranjanje spominov, deljenje idr.).

S pomočjo metode *študija primerov* lahko učitelj predstavi pojav fotografije in krize portretiranja oziroma mimetične umetnosti v slikarstvu. Dijaki lahko z analizo izbranih primerov raziščejo, kako je pojav fotografije v 19. stoletju vplival na tradicionalno slikarstvo, še posebej na portretiranje. S primerjavo portretov iz obdobja pred izumom fotografije in po njem lahko dijaki razumejo, kako je fotografija spremenila percepcijo resničnosti, pripomogla k ustvarjanju nove umetniške smeri in izzvala umetnike, da razmislijo o vlogi mimetične umetnosti. Takšen pristop dijakom omogoči globlje razumevanje širših kulturnih in tehnoloških sprememb, ki so vplivale na razvoj umetnosti.

Likovno področje je primerno za določene programe, vezane na umetnost in oblikovanje:

- » fotografski tehnik
- » aranžerski tehnik
- » tehnik oblikovanja
- » medijski tehnik
- » ustvarjalec modnih oblačil
- » grafični tehnik

INTERMEDIJSKA UMETNOST

Področje intermedijske umetnosti zajema raznovrstne umetniške prakse, ki ne spadajo med tradicionalna umetniška področja, lahko pa ta področja uporabljajo in jih na različne načine presegajo, nadgrajujejo in kombinirajo.

Poseben zagon intermedijskim umetnostim sta dala razmah eksperimentalnosti in nastop vrste novih medijev v šestdesetih letih 20. stoletja, kot npr. video, instalacija, performans, body art, računalniška umetnost, socialna skulptura in drugi načini konceptualizacije ter (vizualne) realizacije umetniških raziskovanj. Intermedijske umetnosti so se razmahnile predvsem kasneje, na prelomu med drugim in tretjim tisočletjem, ko se umetnost kaže v smislu preseganja zgolj umetnosti, tj. kot transumetnost, in ko se enakovredno spaja z drugimi družbenimi področji, npr. z znanostjo.

Zaradi možnosti aktualizacije in njene družbeno kritične naravnosti je področje intermedijske umetnosti primerno za vse izobraževalne programe. Učitelj lahko temo interpretira glede na potrebe dijakov, obenem pa jo lahko poveže ali nadomesti s temo *sodobna umetnost in vizualna kultura*.

Med raznovrstnimi oblikami intermedijske umetnosti priporočamo obravnavo performansa, land arta, instalacije in video umetnosti.

Učitelj lahko v pouk vključi razpravo o številnih dilemah, ki jih prinaša sodobna intermedijska umetnost (definicija umetnosti, družbenokritična sporočila umetnosti, vprašanja avtorstva v kontekstu razvoja umetne inteligence, vprašanja etike idr.).

Likovno področje je primerno za vse strokovne in poklicno-tehniške programe.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Tema se osredotoča na skrbno izbiro likovnih področij, povezanih s strokovnim področjem dijaka.

Likovno področje lahko učitelj predstavi kronološko ali problemsko pri tem je še posebej pozoren na mejnike v razvoju področja, na tehnološke inovacije, na širitev področja in celovito postavitve v širši družbeni kontekst. Spodbuja primerjanje razlik in podobnosti med umetniškimi deli ter iskanje novih izraznih načinov. Vsebine nadgrajuje z aktualizacijo.

Z didaktičnega stališča je smiselno, da izbor umetnin temelji na tistih, ki so jih spoznali v uvodni temi. V tej temi njihovo poznavanje ponovijo, poglobijo in ga razširijo s primeri, izbranimi glede na dijakovo strokovno področje. Učitelj ga obogati z medpredmetnimi povezavami tako s splošno izobraževalnimi kot s strokovnimi predmeti. Tako bodo dijaki bolje razumeli umetniški kontekst in vpliv umetnosti na druge discipline, kar bo prispevalo k njihovem celovitemu razumevanju in uporabi umetniških znanj v praksi. V slednjem primeru je priporočljivo delo zastaviti projektno v povezavi z izbranimi predmeti (znotraj odprtega kurikulumu, projektnih dni ...).

Tema je primerna za povezovanje z vsebinskim sklopom *likovno snovanje*. Pri raziskovanju izbranega likovnega področja je priporočljivo temo nadgraditi z izdelkom, kjer dijak uporabi znanja iz umetnostne zgodovine, s čimer združi praktične in teoretične vidike.

RISBA IN GRAFIKA

Risba je temeljno likovno delo, je ključna samostojna umetniška disciplina in pomemben pripravljalni korak za druga likovna področja. Tudi danes ohranja svojo pomembnost v umetniškem procesu, saj umetnikom in oblikovalcem omogoča hitro vizualizacijo idej in načrtov, kar je ključno za nadaljnje ustvarjanje in razvijanje kompleksnejših umetniških del, zato se lahko h risbi učitelj neprestano vrača.

Primerjava skice z dokončanim likovnim delom pomaga dijaku pri razumevanju ustvarjalnega postopka in spodbuja iskanje novih ustvarjalnih pristopov (analiza skic in zaključenega načrta v arhitekturnih dosežkih 20. stoletja, analiza renesančnih in baročnih risb in primerjava z zaključenimi deli ...). To je lahko med drugim osnova za načrtovanje lastnega izdelka oz. storitve pri četrtem strokovnem predmetu poklicne mature.

Risbo dijakom lahko učitelj približa tudi skozi strip, pri čemer obravnava njegov zgodovinski razvoj, ključne ustvarjalce in slogovne značilnosti ter sodobne spletne oblike stripa (spletni stripi, grafični romani ...). Aktualizira s povezavami na sodobno medijsko popularno kulturo (Marvel, DC filmi ...).

Grafika je likovno delo, ki nastane z odtisom matrice. Temeljna značilnost grafike je omogočanje ustvarjanja več kopij, kar lahko spodbuja razmišljanje o dostopnosti umetnosti, o tehničnem razvoju skozi čas do današnje dobe in o ponovljivosti umetnosti s poudarkom na problemu originala in kopije.

Dijakom lahko učitelj predstavi proces izdelave grafičnih del skozi primerjavo tradicionalnih tehnik (lesorez, bakrorez ...) s sodobnimi digitalnimi metodami. Na ta način bodo spoznali, kako se je skozi zgodovino spreminjal pomen reproduktibilnosti in kako lahko sodobna tehnologija nadgrajuje klasične umetniške prakse, kar dijakom omogoča širše razumevanje razvoja grafike kot umetniškega medija.

Likovno področje je primerno za vse strokovne in poklicno tehniške programe.

SLIKARSTVO

Slikarstvo je ena izmed temeljnih področij likovne umetnosti, ki ima za osnovo ploskev in upodobitve gradi z uporabo barve in črt.

Učitelj primere iz zakladnice slikarstva izbere glede na strokovno področje. Tako za dijake veterinarske tehnike izbere in predstavi slike živali, za dijake gastronomije slike tihožitij ali dekoracije porcelana, za profile povezane z zdravjem pa lahko preučuje slike, kot je Rembrandtova *Anatomija doktorja Tulpa* in jo primerja z današnjim študijem in znanjem anatomije.

Pri strokah, kjer so v ospredju kemijska in fizikalna znanja lahko učitelj predstavi in analizira barvne pigmente. Prav tako lahko dijake seznani s teorijo in zgodovinskim razvojem barvnega kroga (Sir Isaac Newton, Johannes Itten, Goethejev trikotnik ...).

Učitelj lahko uporabi metodo *študija primerov* za raziskovanje kompleksnih umetniških vprašanj. Ta metoda omogoča podrobno analizo strnjene števila primerov in njihovih kontekstov. Na primer, analiza slike van Eyckove *Arnolfinijeve zaroke* lahko razkrije povezave med trgovino, bogastvom in umetnostjo, kar je lahko posebej relevantno za dijake, usmerjene v ekonomijo.

Likovno področje je primerno za določene programe, vezane na storitve:

- » Kozmetični tehnik
- » Tehnik optik
- » Živilsko prehranski tehnik
- » Gastronomija in turizem
- » Ekonomski tehnik

- » Frizerski tehnik

Na program vezan z vzgojo in izobraževanjem:

- » Predšolska vzgoja

Na določene programe vezane na medicino in kemijo:

- » Kemijski tehnik
- » Zdravstvena nega
- » Farmaceutski tehnik
- » Tehnik zobne protetike
- » Tehnik laboratorijske biomedicine

Na določene programe vezane na naravo, rastline in živali:

- » Veterinarski tehnik
- » Hortikulturni tehnik

Na določene programe vezane na umetnost in oblikovanje:

- » Aranžerski tehnik
- » Tehnik oblikovanja
- » Ustvarjalec modnih oblačil

KIPARSTVO

Kiparstvo je umetnostno področje, ki oblikuje volumen in prostor in oblikuje tridimenzionalne predmete, zato je primerno za strokovna področja, ki so vezana na obdelavo materialov in oblikovanje v širšem smislu.

Na primer, lesarski tehniki lahko preučujejo zgodovinski razvoj lesenih kipov in artefaktov, kar spodbuja njihov ustvarjalni izraz ter inovativne rešitve pri oblikovanju in obdelavi lesa. S tem dijaki povezujejo umetnost s praktičnimi spretnostmi, kar krepi njihovo zmožnost ustvarjanja kakovostnih in estetsko dovršenih izdelkov.

Spoznavanje javne plastike v izobraževalnih programih vezanih na oblikovanje in okolje omogoča spoznavanje umetniških del v njihovem prvotnem okolju ter razumevanje njihovega vpliva na prostor in skupnost. Spodbuja opazovanje in analizo plastike in prostora ter omogoča medpredmetno povezovanje (geografija, zgodovina, strokovni predmeti ...). Javno plastiko lahko učitelj poveže in vključi v temo *Kulturna dediščina in odnos do umetniškega dela*.

Likovno področje je primerno za programe, vezane na obdelavo materialov:

- » Gradbeni tehnik
- » Geotehnik
- » Geodetski tehnik

- » Lesarski tehnik
- » Metalurški tehnik
- » Tehnik steklarstva

Na določene programe vezane na umetnost in oblikovanje:

- » Aranžerski tehnik
- » Tehnik oblikovanja
- » Ustvarjalec modnih oblačil
- » Hortikulturni tehnik

Na določene programe vezane na storitve:

- » Živilsko prehranski tehnik
- » Gastronomija in turizem
- » Frizerski tehnik

Na določene programe vezane na medicino

- » Tehnik zobne protetike

Na določene programe vezane na logistiko in varovanje

- » Plovni tehnik

ARHITEKTURA IN URBANIZEM

Arhitektura je področje, katerega osnovna naloga je oblikovanje prostora z uporabo gradbenih sredstev. Tesno je povezana s funkcijo, odvisna pa je od tehnik in materialov.

Arhitekturo in urbanizem je smiselno vključiti v strokovne programe tehnične usmeritve, ki se ukvarjajo z oblikovanjem, prostorsko zasnovo in gradnjo objektov. Dijaki, ki se izobražujejo v programih, kot so tehnik oblikovanja, gradbeni tehnik, okoljevarstveni tehnik, bodo preko študija arhitekture in urbanizma pridobili dragoceno razumevanje prostorskih zasnov, gradbenih materialov ter odnosa med arhitekturnimi objekti in njihovim okoljem.

Likovno področje je smiselno povezovati s temo *Kulturna dediščina in odnos do umetniškega dela*. Dijaki lahko izdelajo zemljevide ali skice arhitekturnih znamenitosti lokalnega okolja in s tem vizualizirajo, predstavijo in spoznajo bogastvo lokalne kulturne dediščine. Dijaki okoljevarstvene, naravovarstvene, kmetijsko podjetniške in hortikulturne stroke lahko kartirajo tudi druge elemente (gozdove, parkovne zelene površine ...). Podobne aktivnosti omogočajo razumevanje odnosa med arhitekturo in prostorom ter zahtevajo poznavanje kartografskega jezika z znaki in simboli.

Likovno področje je primerno za določene programe, vezane na naravo, rastline in živali:

- » Naravovarstveni tehnik

- » Okoljevarstveni tehnik
- » Kmetijsko-podjetniški tehnik
- » Hortikulturni tehnik
- » Gozdarski tehnik

Na določene programe vezane na logistiko in varovanjem

- » Logistični tehnik
- » Tehnik varovanja

Na določene programe vezane na obdelavo materialov:

- » Gradbeni tehnik
- » Geotehnik
- » Geodetski tehnik

Na program vezan na storitve:

- » Gastronomija in turizem

UMETNA OBRT IN OBLIKOVANJE

Umetna obrt in oblikovanje sta likovni področji, ki združujeta oblikovanje estetsko lepih in uporabnih predmetov. Umetna obrt je vezana na rokodelske tehnike, pojem oblikovanja pa se razširja na številna področja množične oz. industrijske produkcije (oblikovanje izdelkov, grafično oblikovanje, tipografija, oglaševanje, tiskovine, okoljska grafika, multimedijška grafika za spletne strani ...).

Pri obravnavi likovnega področja lahko učitelj uporabi primerjalni pristop z razgovorom, skozi katerega dijaka seznani z osnovnimi zakonitostmi oblikovanja ter estetskimi in funkcionalnimi lastnostmi predmetov. Med pogovorom naj dijaki primerjajo različne izdelke, pri čemer se osredotočamo na vprašanja, ki se nanašajo na estetiko, uporabnost, funkcionalnost, materiale, unikatnost, masovno produkcijo ...

Učitelj lahko obravnava lokalne obrti, pri tem poudari pomen ohranjanja in razvoja rokodelstva, ki je v Sloveniji zelo bogato. Tradicionalne obrti (oblikovanje stekla, keramika, suha roba, čipka ...) primerja s sodobnim (industrijskim) oblikovanjem. Likovno področje umetne obrti in oblikovanja je smiselno povezati s temo *Kulturna dediščina in odnos do umetniškega dela*.

Likovno področje je primerno za določene programe, vezane na umetnost in oblikovanje:

- » Aranžerski tehnik
- » Tehnik oblikovanja
- » Medijski tehnik
- » Ustvarjalec modnih oblačil
- » Grafični tehnik

Na določene programe vezane na mehaniko in elektroniko:

- » Strojni tehnik
- » Ladijski strojni tehnik
- » Tehnik mehatronike
- » Elektrotehnik
- » Tehnik elektronskih komunikacij
- » Tehnik računalništva

Na določene programe vezane na obdelavo materialov:

- » Gradbeni tehnik
- » Lesarski tehnik
- » Metalurški tehnik
- » Tehnik steklarstva

Na določene programe vezane na storitve:

- » Živilsko prehranski tehnik
- » Gastronomija in turizem
- » Ekonomski tehnik
- » Kozmetični tehnik

FOTOGRAFIJA

Fotografija je likovno področje, ki se ukvarja z ustvarjanjem podob s pomočjo svetlobe, z uporabo kamere in različnih fotografskih tehnik.

Fotografijo je smiselno obravnavati z dijaki smeri fotografski tehnik, medijski tehnik, tehnik oblikovanja, računalniški tehnik. Zaradi poplave fotografskih podob, zlasti na družbenih omrežjih, je opismenjevanje dijakov na področju fotografije splošno priporočljivo, saj jim omogoča poglobljeno razumevanje in vrednotenje medija.

Dijaki lahko s pomočjo učnih listov fotografije primerjajo med seboj glede na funkcijo, sporočilnost in estetske vrednote. Razbirajo lahko predvsem različne namene fotografije (informiranje, dokumentiranje, prepričevanje, izražanje, komuniciranje, ohranjanje spominov, deljenje ...).

S pomočjo metode *študija primerov* lahko učitelj predstavi pojav fotografije in krize portretiranja oziroma mimetične umetnosti v slikarstvu. Dijaki lahko skozi analizo izbranih primerov raziščejo, kako je pojav fotografije v 19. stoletju vplival na tradicionalno slikarstvo, še posebej na portretiranje. S primerjavo portretov iz obdobja pred in po izumu fotografije lahko dijaki razumejo, kako je fotografija spremenila percepcijo resničnosti, pripomogla k ustvarjanju nove umetniške smeri in izzvala umetnike, da razmislijo o vlogi mimetične

umetnosti. Takšen pristop dijakom omogoči globlje razumevanje širših kulturnih in tehnoloških sprememb, ki so vplivale na razvoj umetnosti.

Likovno področje je primerno za določene programe, vezane na umetnost in oblikovanje:

- » Fotografski tehnik
- » Aranžerski tehnik
- » Tehnik oblikovanja
- » Medijski tehnik
- » Ustvarjalec modnih oblačil
- » Grafični tehnik

INTERMEDIJSKA UMETNOST

Področje intermedijske umetnosti zajema raznovrstne umetniške prakse, ki ne sodijo med tradicionalna umetniška področja, lahko pa ta področja uporabljajo in jih na različne načine presegajo, nadgrajujejo in kombinirajo.

Poseben zagon intermedijskim umetnostim da razmah eksperimentalnosti in nastop vrste novih medijev v šestdesetih letih 20. stoletja, kot npr. video, instalacija, performans, body art, računalniška umetnost, socialna skulptura in drugi načini konceptualizacije ter (vizualne) realizacije umetniških raziskovanj. Intermedijske umetnosti se razmahnejo predvsem kasneje, s prelomom med drugim in tretjim tisočletjem, ko se umetnost kaže v smislu preseganja zgolj umetnosti, tj. kot transumetnost, ko se umetnost enakovredno spaja z drugimi družbenimi področji, npr. z znanostjo.

Zaradi možnosti aktualizacije in njene družbeno kritične naravnosti je področje intermedijske umetnosti primerno za vse izobraževalne programe. Učitelj lahko temo interpretira glede na potrebe dijakov, obenem pa jo lahko poveže ali nadomesti s temo *Sodobna umetnost in vizualna kultura*.

Med raznovrstnimi oblikami intermedijske umetnosti priporočamo obravnavo performansa, land arta, instalacije in video umetnosti.

Učitelj lahko v pouk vključi razpravo o številnih dilemah, ki jih prinaša sodobna intermedijska umetnost (definicija umetnosti, družbeno-kritična sporočila umetnosti, vprašanju avtorstva v kontekstu razvoja umetne inteligence, vprašanja etike ...).

Likovno področje je primerno za vse strokovne in poklicno tehnične programe.

CILJI

Dijak:

🔵: raziskuje likovna področja in spoznava njihovo temeljno terminologijo s poudarkom na strokovni usmeritvi,
 SC (1.1.2.1)

🔵: raziskuje in spoznava likovna področja, vezana na strokovno usmeritev, ter njihove mejnike razvoja in inovacije v zgodovinskem in kulturnem kontekstu,
 SC (1.3.2.1)

🔵: analizira izbrana likovna dela ali problemsko zastavljene teme z likovnih področij, povezanih s stroko, jih proučuje, se do njih opredeli, ob tem uporablja in povezuje znanja in metode strokovnega področja ter predlaga ustvarjalne in inovativne ideje in rešitve z vključevanjem elementov trajnosti,
 SC (3.1.1.1 | 2.3.3.1)

🟡: vzpostavlja pozitiven odnos do umetnosti, razvija kreativno mišljenje in gradi kritičen pogled na umetnost, pri čemer upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika, kar ga bogati na osebni in strokovni ravni,
 SC (3.1.4.1 | 2.2.1.1)

🔵: razvija sposobnost natančnega opazovanja in pozornosti do podrobnosti ter krepi veščine prepričljivega izražanja svojih ugotovitev.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » našteje posamezna likovna področja, jih zna predstaviti ter jih smiselno povezuje s svojim strokovnim področjem in ob tem uporablja strokovno terminologijo,
- » prepozna obravnavane mejnike razvoja likovnega področja, vezanega na svoje strokovno področje in razloži njihov pomen in funkcijo,
- » opiše in razloži obravnavana izbrana umetniška dela in jih zna povezati s svojim strokovnim področjem ter jih umešča v širši kulturni in zgodovinski kontekst, pri čemer upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika,
- » ob upoštevanju kriterijev pisno ali ustno predstavi izbrano likovno delo ali temo, jo interpretira in se do nje opredeli,
- » obišče razstavo, galerijo, spomenik in pripravi poročilo ali referat,
- » ob opazovanju in primerjanju umetnin opiše poglobitve podobnosti in/ali razlike.

TERMINI

- risba in grafika ◦ slikarstvo ◦ kiparstvo ◦ umetna obrt in oblikovanje ◦ fotografija ◦ intermedijska umetnost
- izbrani strokovni termini natančneje obravnavanih področij po učiteljevi presoji ◦ arhitektura in urbanizem

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Preverjanje in ocenjevanje znanja naj v skladu z upoštevanjem načela individualizacije potekata na različne načine, ki omogočajo didaktično pestrost in uravnotežijo prednostna in šibkejša področja dijakov.

Dijak lahko na različne načine izkaže svoje znanje:

- » ustno ali pisno opiše likovno področje, prepozna in opiše mejnike v obravnavanem likovnem področju, temeljne umetnine opiše in primerja med seboj,
- » izdela miselni vzorec, ki razčlenjuje likovna področja in ponazarja razvejanost likovne umetnosti,
- » v virih (splet, strokovna literatura idr.) poišče primere umetnin, ki so blizu njegovemu strokovnemu področju, in ugotavlja, kako bi jih uporabili v stroki,
- » problemsko predstavi izbranega umetnika, umetnino, obdobje, tehniko (referati, seminarske, projektne naloge),
- » izdela plakat, infografiko, miselni vzorec, brošuro na temo likovnega področja ipd. in ga opremi s primeri po lastnem izboru,
- » pripravi manjšo tematsko razstavo (reprodukcij) ali predstavitev posameznega umetnika,
- » obišče muzej, si ogleda likovno razstavo ali spomenike v neposredni bližini in izdela poročilo terenskega dela ali sodeluje pri projektni nalogi.

UZG / SODOBNA UMETNOST IN VIZUALNA KULTURA

OBVEZNO

OPIS TEME

Sodobna vizualna kultura prinaša široko paleto vizualnih podob, v katerih umetniško delo ni več privilegirana in ekskluzivna estetska izkušnja, pač pa gostuje znotraj nehierarhizirane mase vseprisotnih podob, razširjene skozi reproduktivne medije. V informacijsko-komunikacijski družbi je podoba postala osrednje sredstvo mediacije in komunikacije. Vzporedno s širitvijo polja likovnega v vizualno se ruši tudi meja med elitno in množično umetnostjo, meja med umetniškimi izdelki in kulturnimi podobami (nastajajočimi v množičnih medijih, spletnih in oglaševalskih okoljih, v okoljih socialnih omrežij). V tako oblikovanem kraljestvu podob dijaki razbirajo tiste, ki vključujejo vsebine, vezane na njihovo strokovno usmeritev. Razvijajo metode opazovanja, jih poglobljajo ter se tako urijo v razumevanju podob in njihovih implicitnih sporočil. Ozaveščajo ideološke učinke podob in njihovo vlogo pri soustvarjanju identitetnih pozicij, vrednot, želja, stališč.

Tema, ki kritično preiskuje in preizprašuje sodobno vizualno kulturo, zajema obsežno področje vizualnih praks od filma, fotografije, ilustracije, arhitekture, videa, novih medijev, instalacij, performansa do tehnoloških možnosti digitalizacije in virtualnega, danes tudi z umetno inteligenco generiranega podobotvorja. Ker je v sodobni družbi podoba v veliki meri sredstvo manipulacije in širjenja vrednot globalnega kapitalističnega trga, je neobhodno nujno opremljati mlado populacijo z elementi kritičnega branja podob. Tema naj vključuje elemente branja / analize podob, doživljanja / obisk razstave sodobne umetnosti, ustvarjanja digitaliziranih podob, saj s tem omogoča in pogloblja boljše razumevanje sodobne družbe. Ob tem učitelj mladostnike spodbuja k izražanju lastnih idej in oblikovanju mnenj.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Temo lahko učitelj obravnava z raznolikimi pristopi, kot so:

- » **analiza vseprisotnih nehierarhiziranih podob sodobne vizualne kulture;** analiza se osredotoča na prepoznavanje tistih podob, artefaktov, potrošniških predmetov, vizualnih sporočil, ki se vežejo na dijakovo stroko; opazovanje, preiskovanje, prepoznavanje vizualnih podob nadgradimo s kritično analizo, ki osvetli družbeni kontekst in ozavešča manipulativnost podob pri oblikovanju posameznikove identitete, želja, vrednot;
- » **ustvarjanje digitalizirane vizualne podobe s preoblikovanjem klasičnega likovnega motiva, vezanega na stroko,** v katerega interveniramo in ustvarimo preoblikovano podobo z družbenokritičnim sporočilom (meme, animirani gif, krajši videozapis, fotozgodba);

- » **obisk izbrane razstave sodobne umetnosti** s poudarkom na elementih intermedijskeosti, interaktivnosti in vključevanja izbrane sočasne tematike pri rušenju meja med elitno in množično umetnostjo, med umetniškimi izdelki in kulturnimi podobami; razstava vključuje predpripravo, obisk z vodenjem in refleksijo.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Načrtovanje in izbor obravnavanih primerov sodobne umetnosti in vizualne kulture preiščeno izberemo glede na strokovno usmeritev oddelka. Tako lahko pri vseh strokovnih programih obravnavamo reklamna in druga sporočila, vezana na dejavnost in storitev, in njihovo učinkovanje na odjemalca oz. potrošnika (turistične brošure, prodajni katalogi, spletne strani, televizijski oglasi, oblikovanje embalaže, logotipi).

Tema razvija mladostnikove zmožnosti samostojnega raziskovanja podob in razbiranja njihovih učinkov tako na osebni ravni kot na ravni njihovega širšega družbenega vpliva. Zahteva in vključuje samostojno delo dijakov ob natančni in preiščeni mentorski podpori. Načrtujemo preplet postopkov preiskovanja, razbiranja, opazovanja, opisovanja, analiziranja, primerjanja umetniških izdelkov in kulturnih podob. Te postopke vodimo s pomočjo postavljanja vprašanj od najbolj preprostih do kompleksnejših, raziskovalnih, na katere iščejo dijaki odgovore. Vprašanja grupiramo v različne skupine, običajno pa jih prepletamo in s podvprašanji spodbujamo čim širši nabor odgovorov. Odvisna so od cilja, ki si ga postavimo ob razvijanju elementov veščine branja in dekodiranja podob množične kulture in umetnost. Interpretacija podob zahteva interdisciplinaren pristop in vključuje različne stroke (umetnostna zgodovina, medijski študiji, antropologija, sociologija, filozofija).

Pomembno je, da se učitelj, ki bo izbral temo, najprej poglobi v digitalno kompetenco, ki vključuje znanja, spretnosti in stališča, kot so opisana v dokumentu **DigComp 2.2 – Okvir digitalnih kompetenc za državljane** (<https://aplikacija.un.zrss.si/api/link/whse44b>), saj mu to omogoča boljše razumevanje in učinkovitejše poučevanje teme z uporabo primerov iz prakse. V temi pogloblja dva cilja digitalnih kompetenc, in sicer sporazumevanja in reševanja problemov z digitalno tehnologijo.

Razvoj digitalne kompetence zahteva pouk v računalniški ali navadni učilnici s pomočjo prenosnikov, tablic ali pametnih telefonov.

Ustvarjanje digitaliziranih vizualnih podob (meme, gif, krajši videoposnetki) je utemeljeno na opozorilu različnih raziskovalcev vizualne pismenosti, ki opozarjajo, da je za razumevanje vizualnih podob nujno vsaj minimalno izkustvo pri njihovem nastajanju. Takšno poznavanje lahko bolj poglobljeno in skozi lastno izkušnjo osvetli delovanje tehnološko proizvedenih podob in razvija njihovo kritično vrednotenje. Hkrati pa kreativnost, ki je sestavni del aktualizacije umetniških del, od nas zahteva tudi ustvarjalno opazovanje in mišljenje.

Obisk izbrane razstave sodobne umetnosti nujno vključuje predpripravo na ogled v razredu, obisk razstave z vodstvom kustosa/umetnika/učitelja in pogovor o razstavi, ki ga vodi učitelj. Ob tem dijake spodbujamo k izražanju lastnih idej in oblikovanju mnenj.

Nekatere elemente teme in didaktičnih priporočil lahko obravnavamo ali povežemo s temo *področja likovne umetnosti in temeljne stvaritve* pri področjih novejših likovnih pristopov, kot je intermedijska umetnost. Hkrati so elementi priporočljivi za aktualizacijo pri ostalih temah kataloga znanj.

CILJI

Dijak:

O: spoznava ideološke učinke podob in njihovo vlogo pri soustvarjanju identitetnih pozicij, vrednot, želja in stališč in pri tem krepi družbeno odgovornost,

SC (2.1.1.1 | 3.3.5.3)

O: prepozna podobo kot osrednje komunikacijsko sredstvo v tehnološki dobi, uporablja ustrezna sredstva za komunikacijo in se seznaja s praksami navajanja virov in avtorstva,

SC (4.2.2.1)

I: se uri v veščinah branja in razvrščanja podob množične kulture in krepi zmožnosti za prepoznavanje in interpretiranje vizualnih sporočil, česar se loti celostno (okoljski, gospodarski, družbeni vidik), ob tem razvija kritično mišljenje,

SC (4.5.3.1 | 3.3.5.3 | 2.2.1.1)

O: razvija vrednote in stališča do lastne kulture na podlagi doživljanja sodobne umetnosti in refleksije, ki jo sproža,

SC (3.3.4.1)

I: vrednoti popkulturo in propagandno preoblikovanje podob, povezanih z njegovim strokovnim področjem, in ob upoštevanju zastavljenih kriterijev izbere ustrezno rešitev.

SC (5.1.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **pojasni vlogo podob pri soustvarjanju identitetnih pozicij, vrednot, želja in stališč,**
- » **navede primere ideološko zaznamovanih podob in jih opiše,**
- » **pojasni prednosti in izzive vizualnega komuniciranja v primerjavi z besedno komunikacijo,**
- » **pozna vlogo podobe v vsakdanji in strokovni komunikaciji,** s pomočjo digitalne tehnologije jo uporabi pri interakciji, sodelovanju in deljenju,
- » **pojasni sporočilno večplastnost izbranih podob in predstavi raznolike možnosti interpretacije,**
- » **razbira različna sporočila izbranih enostavnih podob v konkretnih kontekstih, česar se loti celostno (okoljski, gospodarski, družbeni vidik),**
- » **prepozna primere popkulturnega in propagandnega preoblikovanja podob, povezanih z njegovim strokovnim področjem,**

- » ob upoštevanju kriterijev izbere ustrezno rešitev za popkulturno in propagandno preoblikovanje podob, povezanih z njegovim strokovnim področjem,
- » aktivno uporablja podobe v javnih in zasebnih digitalnih storitvah, upravlja svojo digitalno identiteto ter varuje in skrbi za lastni ugled,
- » navede jasno opredeljena in običajna pravila s področja avtorskih pravic.

TERMINI

◦ vizualna kultura ◦ vizualna pismenost ◦ družbeni kontekst ◦ manipulativnost podob ◦ moderna in sodobna umetnost ◦ digitalna podoba

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Dijak lahko na različne načine izkaže svoje znanje:

- » pripravi nabor izbranih primerov sodobne vizualne kulture in umetnosti ter jih ustno ali pisno predstavi: našteje, opiše, analizira in pojasni vlogo podob pri soustvarjanju identitetnih pozicij, vrednot, želja in stališč ter njihovo ideološko zaznamovanost; učitelj vnaprej pripravi navodila in kriterije za nabor in analizo podob,
- » obišče aktualno razstavo sodobne umetnosti in ubesedi svoja stališča in/ali pripravi poročilo ali referat,
- » izdelava vizualno podobo s preoblikovanjem klasičnega likovnega motiva, vezanega na stroko – lahko analogno (kolaž, asemblaž, performans, body art) ali digitalno (meme, animirani gif, krajši videozapis, fotogodba); učitelj vnaprej pripravi navodila in kriterije,
- » ureja portfolio (mapo) izbranih umetnin umetnosti 20. stoletja in sodobne umetnosti.

LUM / LIKOVNI JEZIK

OBVEZNO

OPIS TEME

Dijaki pri obravnavi teme likovni jezik razvijajo in poglobljajo likovni jezik z veščinami likovnega izražanja na različnih področjih likovne umetnosti (risanje, slikarstvo, grafika, kiparstvo, arhitektura, industrijsko oblikovanje, vizualne komunikacije, modno oblikovanje) in drugih umetniških področjih, povezanih z dijakovim izbranim strokovnim izobraževalnim področjem.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Na ravni teme se skozi cilje in standarde znanj umešča naslednji cilj področja podjetnosti (5.1.2.1), ki se nanaša na področje ustvarjalnosti. Pogoje za razvoj ustvarjalnosti pri mišljenju in reševanju izzivov učitelj vzpostavlja z načini in pristopi dela v razredu, ki se kažejo v vzpostavljanju učinkovitih učnih okolij, pri čemer učitelj vidi napake kot priložnost za učenje, sprejema nenavadne ideje ali likovne odzive dijakov ter razvija ustvarjalnost z lastnim zgledom razmišljanj in dejanj.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Likovno izražanje – likovni jezik – likovna govorica – likovno delo

Učitelj vodi dijaka k spoznavanju in uporabi likovnega jezika kot sredstva komunikacije za izražanje idej, misli in občutkov skozi likovno snovanje. Tema likovni jezik se vedno realizira v praksi, zato je za poučevanje in raziskovanje likovnega snovanja ključna tema.

Je zavest o oblikotvorni naravi likovnih izraznih sredstev in zavest o njihovi logični rabi. Za razumevanje likovnega jezika oz. oblikotvornega načina mišljenja pri likovnem izražanju je potrebna sistematična refleksija likovnih izraznih možnosti na čim bolj spontan način.

Dijak z oblikotvorno analizo prepozna ne samo videz podob, temveč strukturo oblike in njeno mesto v vizualni realnosti.

Likovne prvine kot elementi likovnega jezika na najvišjem nivoju splošnosti so usmerjeni k oblikam podob in ne k podobam samim. Zaradi svoje splošnosti jih je mogoče izraziti v raznolikih miselnih abstrakcijah. Likovne prvine tvorijo temeljni sloj likovnega mišljenja, ki se ukvarja z **načinom realizacije** med odnosi likovnih izrazil.^[1]

Za poučevanje in vrednotenje **likovnega jezika** potrebujemo prevod v besedni jezik s pomočjo likovnoteoretičnih pojmov. Slovnica likovnega jezika je univerzalna, torej je temelj vseh različnih likovnih področij. **Likovno snovanje** je kompleksen proces, ki se začne z razvijanjem zametkov likovnega jezika dijaka ter

v nadaljevanju s postopnim poučevanjem ozavešča njegovo likovno govorico do nekoč »morda« likovnega jezika kot individualnega sistema likovnih znakov odraslega ustvarjalca.^[2]

Posplošena matrica likovnih govoric učitelju kaže:

- » doživljanje in pojmovanje dijakovega sveta v sistemu oblikotvornih nazorov in idej (ideologije),
- » odprte pojme likovnega jezika in podedovanega ali izbranega stilnega okolja za likovni izraz.

Vsebine likovnega jezika (likovnoteoretične vsebine) so zaradi svoje aksiomske narave skozi vertikalno osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje razvrščene v smeri cikličnega poglobljanja in ne toliko širjenja, npr. temeljni orisni likovni element barvo obravnavamo lahko na vseh ontoloških stopnjah likovnega razvoja oz. po vsej kronološki vertikali vzgoje in izobraževanja glede na stopnjo likovnega razvoja. Glede na stopnje zahtevnosti vzgoje in izobraževanje pa prilagajamo kompleksnost barve oz. kompleksnost njenih odnosov (barva kot orisana prvina nastopa kot ploskev, ki v nadaljevanju tvori oblike in prostor).

1 Individualizacija – socializacija

Likovno izražanje predstavlja spontano in ustvarjalno interpretacijo doživetij učencev in uporabo osnovnih spoznanj likovnih pojmov. Likovno snovanje umešča razvijanje zametkov individualnega likovnega jezika in za učitelja predstavlja smer in način kreativne izrabe oblikotvornih možnosti likovnega jezika.^[3]

Likovni jezik s svojimi zakonitostmi uresničuje osnovne cilje oblikotvornega koncepta likovnosti, pri čemer dijak spozna gradnjo likovne forme in razvija individualni likovni izraz. Dijak utrjuje, izpopolnjuje, pogloblja in raziskuje znanje likovnega jezika (znanje o likovnih prvinah, likovnih spremenljivkah in načelih likovnega reda), pridobljenega na osnovnošolski stopnji izobraževanja.

Dijak se pod mentorstvom učitelja skozi likovno izražanje v skladu s svojimi zmožnostmi in nazorom odloča o načinu uporabe likovnih izraznih sredstev.

Skozi proces transformacije dijakovega doživljanja sveta do oblikovanega kulturnega prostora se odprti pojmi likovnega jezika zaprejo, zožijo. **Likovna govorica** je zaprt sistem likovnih pojmovanj z natančno določeno oblikovno in pomensko strukturo. Pri **likovnem izražanju** dijak z razlikovanjem med likovnimi prvinami in spremenljivkami in s tem med pomeni oblikuje lastni likovni prostor.^[4]

Dijak razvija likovni jezik glede na zakonitosti vidnega zaznavanja. Likovni izdelki nam kažejo odnos in pomen do zaznanega sveta.

Učitelj se mora zavedati, da so elementi čutnega zaznavanja likovno učinkoviti, kadar so čutno **smiselno** izraženi in jih le tako zaznamo in dojamemo kot nosilce **pomenov**.

Univerzalna struktura likovnega jezika učitelju omogoča učinkovito spremljanje, vpogled v organiziranje likovnih znakov dijaka za učenje, usmerjanje, ozaveščanje in razvijanje njegovega individualnega likovnega izraza. Likovni pedagog (poleg demonstracije vidnih polj, s prikazovanjem likovnih del ter likovnega izraza pri procesu likovnega izražanja) dijaka opismenjuje s prevodom likovnega jezika v besednega s pomočjo **likovnoteoretičnih pojmov** univerzalne slovnice likovnega jezika. Učitelj obravnava slovnična pravila likovnega jezika (likovne prvine z likovnimi spremenljivkami in načela likovnega reda) od preprostih k sestavljenim. Predznanje dijaka je podlaga za kontinuiteto, utemeljevanje in povezovanje vedno zahtevnejših oz.

kompleksnejših likovnoteoretičnih vsebin. Učitelj dijaka usmerja v kompleksnejše likovne rešitve glede na stopnjo njegovega likovnega razvoja.

Dijak postopoma usvaja likovni jezik. Ko ga ponotranji s spontanim likovnim izrazom, pa nadgrajuje, pogloblja in raziskuje njegovo kompleksnost. Gre za svobodno in zavestno interpretacijo z likovnimi znaki oblikovanega doživetja. Poleg premišljenega, postopnega izbora likovnega problema v likovni nalogi učitelj upošteva tudi kompleksnost likovnega izraza posameznega dijaka. Kompleksnost dijakovega izraza izkazuje stopnjo njegovega razumevanja likovnih problemov oz. izhodišč za snovanje likovnih nalog. Šele ko dijak zavestno uporabi oz. likovno izrazi določeno likovno prvino v odnosu, lahko ponotranji likovna izrazila. S ponotranjanjem likovnih izrazil dijak osmišlja in razumeva likovni jezik. Le spontano likovno izražanje dijaka pomeni pravo zavest likovnega jezika. Univerzalno slovnico likovnega jezika učitelj obravnava in upoveduje z izbranimi likovnoteoretičnimi pojmi, ki izhajajo iz dijakovih zmožnosti in stopnje njegovega likovnega razvoja.

Likovno mišljenje kot **problem** (izziv) je možno razviti z **didaktičnimi pristopi in ustreznimi metodami**, ki od dijaka ne pričakujejo anatomsko pravih upodobitev likovnih del, marveč ponujajo postopke za dijakovo osebno likovno rešitev. Umeščanje raznolikih likovnooblikovalnih strategij omogoča dijaku samostojno izbiro oblikovnih pristopov znotraj širšega okvira likovnega problema. Učitelj dijaku zastavi tako širok splošni likovni problem, da si lahko sam zastavlja cilje, načrtovanje, način oblikovanja, likovni motiv, skratka dijaku pusti snovanje lastnega koncepta (v oblikotvornem konceptu) za reševanje likovne naloge (projektne, kompleksne, medpredmetne ipd.).

Pri vsakem reševanju likovnega problema so potrebni refleksija, razumevanje, obdelava in kritično vrednotenje likovnega problema. Zavestno dojetje likovnih problemov omogoča učitelju, da dijake navaja na kritično vrednotenje s pomočjo formalne analize lastnih likovnih del in del njihovih vrstnikov.

Likovni pedagog dijaka uči povezovati zakonitosti likovnega jezika oz. oblikovalnih načel s strokovnim področjem poklica, za katerega se dijak izobražuje.

Dijak pri reševanju likovnih problemov povezuje različne pojme oz. likovna izrazila in njihove spremenljivke. Vpogled v organizacijo likovnih znakov likovnega izražanja dijaka **likovni pedagog** sočasno prepozna na štirih soodvisnih **ravnih** likovnega jezika, odvisno od kompleksnosti dijakove likovne govorice (na fotološki ravni – likovni elementi, na morfološki ravni – oblike s spremenljivkami, na ravni načel likovnega reda ploskovitega in prostorskega oblikovanja in na ravni pomena izraženih likovnih znakov) oz. na dveh ravneh likovnega jezika (na ravni likovnih prvin in načelih njihovega oblikovanja v medsebojnih odnosih – sintakse in fotologije).

Učitelj z zasnovanimi likovnimi problemi v **likovnih nalogah** daje življenje vsebinam likovne slovnice v katalogu znanja, glede na likovni razvoj dijaka pa ga navaja tudi na samostojnejše načrtovanje lastnih oblikotvornih rešitev. Učitelj v procesu likovnega izražanja dijaka usmerja s specifičnimi in konkretnimi navodili, daje smernice in vprašanja s kompleksnimi likovnimi pojmi. Ozaveščene ravni likovnega jezika učitelja so izhodišče za poučevanje predmeta in učinkovito opismenjevanje z likovnim jezikom. Tako načrtovane likovne naloge od učenca zahtevajo razmišljanje, zavestnost in logično nadgradnjo.

Merila za vrednotenje in ocenjevanje izhajajo iz likovnih problemov, likovni problemi pa iz narave vsebin likovnih nalog. Pomembna je učiteljeva **didaktična kreativnost**, katere cilj so kompleksnost in enostavnost, jasnost, prepričljivost in odprtost v smeri poglobljanja odnosov med likovnimi prvinami in spremenljivkami. Ker se mora dijak pri kompleksnem likovnem izražanju osredotočati na več stvari hkrati (na likovni motiv, likovno tehniko in predhodno znanje zastavljenega likovnega problema) in ker so zakonitosti estetskega reda že same

po sebi kompleksne, naj likovni pedagog v likovni nalogi zastavlja samostojen in široko oblikovan likovni problem v skladu z načelom sistematičnosti in nazornosti. Tako dijaku ne zapira možnosti za inovativno reševanje.

Zgledi dejavnosti

- » Dijak v likovnih delih prouči elemente likovnega jezika, njihovo logiko in zakonitosti medsebojnega delovanja (osredotoča se na povezovanje likovnih prvin, kot so linije, oblike in barve, ter raziskuje, kako skupaj tvorijo celovito likovno kompozicijo).
- » Dijak skozi likovno snovanje z uporabo likovnih načel ter ob usmerjenem opazovanju in vrednotenju likovnih del spoznava logiko in zakonitosti likovnega jezika, ki omogočajo razumevanje strukture vidnega prostora (ravnovesje, ritem, harmonija), ter razmišlja o njihovem vplivu na končno podobo likovnega dela.
- » Dijak razvije občutek za skladnost z raziskovanjem likovnega jezika v okolju (prevaja, interpretira ter preoblikuje elemente iz narave v likovne elemente ter raziskuje principe vidnega ravnovesja na ploskvi in v prostoru).
- » Dijak skozi likovno izražanje ozavešča in prepozna lastni likovni stil v primerjavi in analizi umetnostnozgodovinskih stilov različnih umetnikov in kultur od prazgodovine do postmodernih digitalnih kultur.
- » Učitelj spodbuja dijaka k spontanemu izražanju svojih idej in eksperimentiranju z različnimi izvedbenimi načini in pristopi reševanja likovnih problemov.
- » Učitelj znotraj uporabe likovnoteoretičnih pojmov pri likovnem izražanju omogoča dijaku svobodne osebne rešitve likovnega problema.
- » Učitelj ob kritični refleksiji dijakovih likovnih del vodi vrednotenje ter prepoznavanje dijakovega napredka in sloga.

Učitelj dijaka prek spontanega likovnega prakticiranja uči izravnave med pozornostjo na likovni motiv in pozornostjo na način njegove upodobitve. Usmerja ga k iskanju vedno novih, izvirnih oblikovnih rešitev. Likovni problem je večinoma domena in odgovornost učitelja. Znotraj oblikotvornega koncepta učitelj razrešuje glavna konceptualna vprašanja likovne naloge (skladno s katalogom znanj izbere likovno nalogo, jo pojasni in omeji z likovnim problemom, predlaga likovna izrazila, likovno tehniko).^[5]

V razvijanju zametkov likovnega jezika skozi likovno izražanje dijak sporoča osebni pogled oz. odnos do naravnega in družbenega prostora. Ob likovnem izražanju dijak uporablja osnovna likovna izrazila različnih likovnih področij in spoznava oblikotvorno naravo likovnosti: njihove lastnosti, zakonitosti in logiko gradnje oblik, kompleksno strukturo oblik od ploskev do prostora oz. od likov do končne likovne forme. Z likovnimi prvinami in likovnimi spremenljivkami (velikost, položaj, smer, tekstura, število, gostota, teža) opazuje in raziskuje, kako z oblikovanjem odnosov med njimi spreminja obliko in pomen likovnega dela.^[6]

2 Ustvarjalnost

Z usvojenim likovnoteoretičnim znanjem, podprtim z likovno ustvarjalnostjo, pri dijaku razvijamo likovnoizrazne in oblikovno-estetske sposobnosti. Prek likovnega izražanja učitelj dijaka usmerja v razumevanje različnih načinov uporabe likovnega jezika pri likovnem izražanju in k izgrajevanju lastnega likovnega izraza.

Pomembna je ustvarjalnost likovnega pedagoga, tako pri načrtovanju likovnih nalog kot pri usmerjanju, senzibiliziranju likovnega izražanja dijaka. Pomembna je pronicljivost učitelja za ugotavljanje in spoznavanje dijakovega razvoja likovnega jezika skozi proces njegovega likovnega prakticiranja. V okviru likovnega mišljenja oz. oblikovnega koncepta učitelj dijaka spodbuja in ga usmerja k samostojnemu in svojskemu kombiniranju in snovanju odnosov med likovnimi izrazi, hkrati pa ga opismenjuje z zakonitostmi likovne slovnice. Učitelj s premišljenimi navodili in usmerjanjem regulira med svobodnim in spontanym likovnim izražanjem ter omejevanjem dijaka z upoštevanjem navodil. Skozi likovno prakticiranje učitelj spremlja dijakove odločitve in presojanje pri uporabi likovnih znakov. Glede na zmožnosti in lastnosti učitelj sledi in razvija slog posameznega dijaka v smeri vse večje kompleksnosti. Učitelj ne vsiljuje shematskih rešitev in določenih likovnih gradenj.

Nenavadne likovne rezultate lahko interpretira s pomočjo ugotavljanja razlogov za nastanek prav določenih oblik, smeri, gostote in intenzitete likovnih izrazil idr.

V naboru strokovnih terminov so zapisani temeljni termini. Priporočeno je obravnavati likovne prvine, likovne spremenljivke in načela likovnega reda, ki se povezujejo z izobraževalnim programom dijaka. Ključni termini so izbrani glede na gradacijo in poglobljanje zahtevnosti znanja ter glede na stopnjo osebnostnega in likovnega razvoja dijaka ter njegove zmožnosti abstraktnega mišljenja. Ključni pojmi so izbrani glede na višje taksonomske stopnje problemskega znanja, ko se dijaki učijo analize in reševanja problemov in znanje izkažejo v zahtevnejših likovnih rešitvah. S tem strukturiranim pristopom dijak postopoma pogloblja razumevanje likovnih pojmov in pridobiva sposobnost za kompleksnejšo obravnavo in aplikacijo likovnega znanja pri strokovnem delu.

Terminologija (Butina, 1995, in Muhovič, 2015):

A) **LIKOVNE PRVINE – ORISNE, ORISANE:** točka, linija, barva, svetlo-temno, oblika, ploskev, prostor

B) **LIKOVNE SPREMENLJIVKE:** teža, položaj, smer, velikost, tekstura, število, gostota

C) **NAČELA LIKOVNEGA REDA:** mersko sorazmerje – proporc, ritem, harmonija, kontrast, dominacija, ravnesje, enotnost, sintaksa (skladnja) likovnega prostora – črna, tonska, barvna in globinska vodila

Opombe:

^[1] V najširšem pomenu ima **likovni jezik** obliko posplošene slovnice vseh likovnih jezikov. Gre za univerzalno zavest o oblikotvorni naravi in oblikotvornih potencialih likovnih izraznih sredstev in za zavest o njihovi likovnologični rabi (s čimer se ukvarja del likovne teorije v širšem pomenu – teorija likovnega jezika). Likovni jezik v ožjem pomenu besede: stil, kolektivni stil.

Likovnemu jeziku ustrezajo slovnični opis v likovni teoriji in različna stilna obdobja kot družbene smernice likovnega izražanja v prostoru in času. Konkretni **likovni govor** pomeni likovno izražanje posameznika na različnih likovnih področjih. Vsak likovno govori na sebi lasten način, vsi, ki likovno govorijo, pa izhajajo iz istih osnovnih formalnih izhodišč in istih temeljnih oblikotvornih ter kompozicijskih načel (npr. likovni element, modelacija, črna perspektiva, zračna perspektiva). Tako je likovni jezik v ožjem smislu likovni slog, posebno kot družbeni stil določenega časa in prostora. Likovna govorica pa je osebna oblika oblikotvornih in izraznih

možnosti določenega slogovnega okolja, ki je razvidna iz likovnega dela. V tem primeru je likovna govorica enaka **artefaktu** oz. likovnemu delu.

^[2] Vsaka likovna govorica je izpeljana iz odprtih pojmov likovnega jezika. Preko odprtih pojmov univerzalnega likovnega jezika je vedno možno prodreti v vsako likovno uporabo teh pojmov in jo razumeti od znotraj.

^[3] Proces likovnega izražanja dijaka kaže njegov način doživljanja skozi površinsko in globinsko strukturo likovnega dela.

^[4] Za odraslega ustvarjalca velja, da določa jezikovne odnose med likovnimi znaki s pravili likovnega kombiniranja, da ustvarja individualni sistem likovnih znakov. Duhovne vsebine v likovnem izdelku so nam dostopne skozi sistem likovnih znakov, ki jih otrok spontano, nezavedno prakticira, poizkusno jih organizira, razčlenjuje in precizira v smeri zadovoljitve po podobotvornosti predmetnega okolja. **Likovno mišljenje** predeluje čutne občutke v likovne pojme, ki so še vedno močno povezani s čutnimi izhodišči in čustvenimi vsebinami. Vsak likovni pojem ima temeljno prostorsko vrednost in svojo osnovno čustveno vrednoto. Z izrazom postane likovna izkušnja, iz katere likovnik črpa in ustvarja nove likovne zamisli. Zato je delitev učnih tem v KZ na kognitivne, afektivne in psihomotorične sposobnosti nesmiselna, saj ti psihološki dejavniki sočasno kompleksno delujejo in se neločljivo prepletajo v posamezni temi KZ.

^[5] Potrebna je jasna in kritična razlaga o možnostih izražanja z linijo, perspektivnih popačitvah, iluziji, optičnih prevarah. **Slovnicična pravila snovanja oblik** so v prostorskem in ploskovitem oblikovanju odvisna od izbranega formalnega izhodišča, ki je lahko barvno ali tonsko, osnovano na masi ali volumnu. Formirane oblike so v likovnem smislu konstante, ki jim likovne spremenljivke lahko spreminjajo lastnosti in s tem likovno vsebino oz. izraz. Skladnja likovnega prostora je določena s pravili preoblikovanja oblik v različne likovne kompozicije. Odvisna je od izbranih izhodiščnih likovnih elementov (tona ali barve, točke ali črte, mase ali volumna) in od izbranih (točkovnih, linearnih, tonskih, valerskih, barvnih, globinskih, kiparskih, aditivnih, subtraktivnih) slovnici likovnega prostora oz. likovne kompozicije. Tako nastajajo različne oblikovne kvalitete raznolikih likovnih kompozicij.

Likovni jeziki se razlikujejo zlasti zaradi izhodiščne likovne prvine, ki določa ustrezno likovno slovnico.

^[6] Spoznavanje likovnoteoretičnih pojmov temelji predvsem na poglobitvi že znanih pojmov. Glede na temeljno strokovno usmeritev je nujno povezovanje likovnoteoretičnih vsebin z ustreznimi vsebinami strokovnih in tudi splošnih predmetov poklica.

CILJI

Dijak:

O: prepozna ravni likovnega jezika na primerih umetnin, v lastnih likovnih izdelkih, v delih svojih vrstnikov ter likovnih izdelkih, povezanih s strokovnimi področji njegovega izobraževanja,

SC (1.1.2.1 | 5.3.5.2)

🔵: razvija občutljivost za likovno kvalitetne in izvirne likovne rešitve v lastnih izdelkih, povezanih z lastnim strokovnim področjem,

SC (3.1.4.1 | 2.1.1.1)

🔵: nadgradi znanje o likovnih prvinah, likovnih spremenljivkah in načelih likovnega reda,

SC (5.3.5.1)

🔵: nadgrajuje svoje znanje o gradnji iluzije prostora na dvodimenzionalni ploskvi z uporabo globinskih vodil ter s svetlostno in barvno gramatiko,

SC (5.2.2.2)

🔵: v ustvarjalnem procesu povezuje likovne dejavnosti z upoštevanjem estetskega reda na različnih likovnih področjih.

SC (3.1.3.2)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » v svojih likovnih izdelkih izvirno uporabi likovne prvine, likovne spremenljivke in načela likovnega reda,
- » na likovnih izdelkih opredeli, analizira in vrednoti likovne prvine, likovne spremenljivke ter kompozicijske principe,
- » v likovnem delu ustvari iluzijo prostora z uporabo globinskih vodil,
- » izrazi skladnost likovnega prostora z uporabo svetlostne in barvne gramatike,
- » smiselno poveže likovne dejavnosti z uporabo likovnega jezika na različnih likovnih področjih.

TERMINI

◦ likovne prvine ◦ likovne spremenljivke ◦ načela likovnega reda

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Predlagamo, da se na ravni didaktičnih priporočil za skupino ciljev umešča naslednji cilj področja podjetnosti SC (5.3.4.1), ki izhaja iz razvijanja sodelovalnih kompetenc z raznolikimi skupinami. Učitelj ga vzpostavlja pri raznolikih sodelovalnih oblikah dela, kot so npr. skupno ali skupinsko likovno delo, timsko ali projektno naravnano delo.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Dijak lahko izkaže svoje znanje na različne načine. Glede na naravo modula likovno snovanje, ki naj bi potekal ob povezovanju treh tem, predlagamo skupne priporočene načine izkazovanja znanja v enovitem zapisu.

Dijak lahko izkaže svoje znanje v:

- » likovnem izdelku ali likovni mapi,
- » zagovoru lastnega izdelka,
- » likovni analizi umetnine ali likovnega izdelka,
- » likovni skicirki ali vizualnem dnevniku,
- » okviru samostojne ali skupinske projektne naloge,
- » poročilu dela,
- » ustni ali pisni obliki skozi proces dela in
- » drugih oblikah.

LUM / LIKOVNE TEHNIKE

OBVEZNO

OPIS TEME

Dijaki ob neposrednem likovnem procesu raziskujejo in spoznavajo izrazne možnosti različnih likovnih tehnik, materialov in orodij z namenom razvoja lastne likovne govorice. Ob tem nadgrajujejo znanja in osmišljajo izvedbene pristope v odnosu do vsebine, ideje ali koncepta likovnega dela. V likovno izražanje vključujejo preproste in kompleksne, tradicionalne in sodobne likovne tehnike ter inovativne pristope rabe likovnih tehnik in likovnih postopkov. Dijaki znanje o različnih likovnih tehnikah poglobljajo ob praktičnem likovnem izražanju, na različnih likovnih področjih ter tehnološke pristope povezujejo z področjem njihovega strokovnega izobraževanja.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Na ravni teme se skozi cilje in standarde znanj umeščata naslednja cilja področij podjetnosti ^{SC} (5.1.2.1) in trajnostnega razvoja ^{SC} (2.2.2.1), ki nagovarjata kritično mišljenje in reševanje izzivov. Pogoje za razvoj kritičnega mišljenja in učinkovitega reševanja izzivov učitelj vzpostavlja z načini in pristopi dela v razredu, ki se kažejo v vzpostavljanju učinkovitih učnih okolij, pri čemer učitelj vidi napake kot priložnost za učenje in osebnostno rast, sprejema nenavadne ideje ali likovne odzive dijakov ter razvija kritično mišljenje in reševanje izzivov z lastnim zgledom razmišljanja in dejanja.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Z vstopom v srednješolski sistem srednjega strokovnega in poklicno-tehniškega področja ima dijak priložnost **nadgraditi, dopolniti in razširiti veščine likovnih tehnik, ki jih je pridobil v osnovni šoli**. Skozi pouk likovnega snovanja v srednjem poklicnem in strokovnem izobraževanju učitelj spodbuja rabo raznolikih likovnotehnoloških pristopov kot osnove za razvijanje likovnega izraza dijakov.

Razvoj individualnega likovnega izraza dijakov je še posebej pomemben takrat, kadar dijak sam izrazi željo ali kaže nagnjenje do določenega likovnega področja oz. likovne tehnike in ga/jo zna povezati s svojim specifičnim izobraževalnim programom. Lahko pa tudi učitelj zazna pri dijaku dovzetnost na določenih področjih, ki bi jih bilo smiselno individualno razvijati in spodbujati.

V učnem procesu je priporočljivo **raziskovanje različnih likovnih tehnik, postopkov in kombinacij** na osnovi eksperimentiranja z likovnimi materiali ali na osnovi analiz tehnoloških pristopov na umetninah. Pri raziskovanju likovnih tehnik so zelo učinkovite likovne skicirke, pri čemer lahko dijak povezuje delo v šoli s samostojnim, ustvarjalnim delom tudi zunaj šolskega okolja. Pri likovnem prakticiranju učitelj načrtuje učne ure tudi z vidika likovne tehnologije, pri čemer omogoča dijakom izbirnost likovnih tehnik znotraj pripravljenega nabora ali svobodno izbiro likovnih tehnik.

Učitelj lahko umešča temo likovne tehnike na več načinov. Poglejmo si nekaj pristopov:

- » samostojno raziskovanje in eksperimentiranje likovnih materialov oz. likovnih tehnik,
- » usmerjeno spodbujanje na podlagi uporabljenega likovnega materiala in postopka,
- » iskanje ustreznega likovnega materiala in postopka (medija) za lastno izraznost.

V učnem procesu naj dijak samostojno nadgrajuje likovne materiale, tehnike in postopke, ki jih je spoznal v osnovni šoli, ter na osmišljen način **dopolnjuje in nadgrajuje tradicionalne tehnične pristope s sodobnimi** (lahko jih celo združuje v enem samem likovnem izdelku). Pomembno je da se v šolskem letu dijak ukvarja z več različnimi likovnimi nalogami, pri čemer učitelj načrtuje tako oblikovanje na ploskvi kot tudi oblikovanje v prostoru.

Zgledi dejavnosti:

- » Likovno delo, ustvarjeno s klasičnimi likovno tehnološkimi pristopi dijak digitalizira in ga nadgradi z digitalno tehnologijo tako, da oblikuje npr. plakat na izbrano temo ali ovitek najljubše knjige.
- » Dijak v likovni nalogi združi različne likovne tehnike, kjer ob upoštevanju specifičnih lastnosti posameznih tehnik skozi lastno raziskovanje tehnike kombinira z namenom dosega celovitosti končnega izdelka.

Pri umeščanju likovnih tehnik naj učitelj spodbuja dijaka k **nadgradnji preprostih likovnih tehnik kot tudi h kompleksnejšim likovnim tehnikam**. Preproste likovne tehnike so tehnike, pri katerih je odziv materiala neposreden, kot npr. sled svinčnika ali oljnega pastela, ki takoj pustita sled na podlagi. Risbo s svinčnikom lahko umeščamo v pouk na različne načine in zahtevnost stopnujemo glede na sposobnosti oz. razvojni stopnji. V prvi vrsti preproste črte v nadaljevanju nadgradimo v črtne ploskve, ki jim spreminjamo gostoto. Svinčnik lahko uporabimo tudi kot orodje za risanje in nizanje svetlih in temnih površin. Na najzahtevnejši ravni pa tehniko svinčnika uporabimo za modeliranje predmetov in ustvarjanju iluzije prostora z različnimi načini pritiska z risalom.

Med kompleksne likovne tehnike spadajo tehnike, ki zahtevajo skrbno načrtovanje in več korakov za samo izvedbo. Mednje spadajo predvsem grafične tehnike, kot sta linorez in suha igla, ter kiparske likovne tehnike, kot je tehnika odvzemanja materialov. V srednješolskem strokovnem izobraževanju je zato smiselno nadgrajevati preproste likovne tehnike in umeščati zahtevnejše likovnotehnološke pristope.

Specifične likovne tehnike, ki jih je težje izvesti v razredu, lahko dijak spozna pri zunanjih izvajalcih v okviru strokovnih ekskurzij, obisku ateljeja umetnika ali projektnih dnevih, kot npr. praktični prikaz sitotiska, delavnica animacije.

Povezovanje likovnotehnoloških pristopov različnih likovnih področij je ena izmed možnih nadgradenj likovne tehnologije v srednješolskem strokovnem izobraževanju.

Zgledi dejavnosti:

- » Dijak lahko risarsko likovno delo nadgradi z montažo odpadnih materialov in poveže v celovito delo s slikarskimi likovnimi materiali. Pri takšnem pristopu spoznava in povezuje oblikovalne in tehnološke pristope različnih likovnih področij v enem samem delu.

- » Učitelj zastavi likovno nalogo tako, da dijak raziskuje in išče najustreznejšo likovno tehniko za preoblikovanje izhodiščne ploskovne likovne rešitve v prostorsko tvorbo (pretvorba likovnega motiva akvarelne slike v kip iz prosojnih folij).

Učitelj naj dijakom omogoča **izbirnost** na različnih ravneh učnega procesa. Izbirajo lahko med različnimi načini likovne upodobitve, pri čemer prilagajajo likovni jezik, tehniko ali motiv lastnim spretnostim, željam in interesom. Učitelj naj spodbuja sodelovanje z dijaki, pri čemer spremlja njihovo delo, jim daje kvalitetne in uporabne povratne informacije ter preverja, ali razumejo, kaj morajo storiti, da bodo pri učnem procesu uspešni.

V nadaljevanju je predstavljen **nabor likovnih tehnik**, ki niso zavezujoče za likovno-pedagoško delo v razredu, pomenijo pa spodbudo za raznolike pristope v ustvarjalnem procesu likovnega izražanja. Navedene likovne tehnike so primerne za razvijanje različnih veščin in sposobnosti pri dijaki. Dijaki skozi lastno sposobnost reševanja likovnih problemov razvijajo kognitivne zmožnosti, ročne spretnosti, občutek za estetiko, socializacijo ob prilagajanju likovne tehnike likovnemu materialu, odnos do okolja (trajnostni razvoj) in varnost pri delu. Raznolikost ponujenih podlag pri risanju, slikanju in grafiki pri dijaki dodatno ustvarja nove izkušnje in spodbuja ustvarjalnost. Dijaki se na ploskvi lahko likovno izražajo na različne vrste podlag: na različne vrste in kvalitete papirjev, na les, zid, tla, steklo, tkanine, razne predmete ipd.

Likovna področja	Likovne tehnike	Postopki	Likovni materiali, orodja in pripomočki
Risanje	Svinčnik, oglje, kreda, barvni svinčnik, suhi pastel, oljni pastel, flomaster, praskanka, enobarvna izpiranka (luščenka), tempera, tuš, voščenka idr.	Risanje, šrafitiranje, redko in gosto nizanje črt, senčenje – modelacija, brisanje, laviranje, pihanje idr.	Svinčnik, radirka, grafit, oglje, tuš, pero, trstika, čopič, paleta, suha ali mokra podlaga pri vodotopnih tehnikah, idr.
Slikanje	Oljni in suhi pasteli, voščenske, barvice, flomastri, barvne krede, tempera, gvaš, akvarel, akril, kolaž, vitraž, barvna izpiranka (luščenka), barvni tuši, posipanka z barvnim peskom idr.	Slikanje, mešanje barv gosto, redko, prosojno, nizanje, mokro na suho, mokro na mokro, barvna modelacija, tonsko slikanje, barvna modulacija, koloristično slikanje, prelivanje, škropljenje, pihanje, lepljenje, trgiranje, rezanje, posipanje idr.	Čopič, krpa, paleta, lonček, lopatica, ščetka, slamica, škarje, lepilo tekoči in suhi barvni pigment, oljni in suhi pastel, prosojni in neprosojni barvni ploskovni materiali (kolaž, revijalni papir, prosojne barvne folije) barvni pesek idr.
Grafika	Tisk naravnih materialov, tisk s pečatniki, šablonski tisk, monotipija, kolažni tisk, frotaž (odtiranka, drgnjenka) kolagrafija, linorez, voskorez, stirografija, suha igla, akvatinta, bakrorez, digitalni tisk, litografija, sitotisk idr.	Obdelava matrice, mazanje, valjanje, vrezovanje, vtiranje, razenje, striženje, lepljenje, slikanje, risanje, ročno tiskanje, računalniška obdelava idr.	Grafična stiskalnica, grafična barva, valj, osnutek – matrica, grafični list – odtis, lopatica, tiskarska barva, plošča za razmaz tiskarske barve, linolejska plošča, nožki za linorez, suha igla, plošče iz kovine ali pleksi steklo, naravni in umetni materiali, lepilo, računalnik, računalniški tiskalnik idr.
Oblikovanje v prostoru (kiparstvo in arhitektura)	Odvzemanje, dodajanje, modeliranje, razmnoževanje, krivljenje, sestavljanje, oblikovanje iz naravnih in umetnih materialov ipd.	Gneterje, valjanje, dolbenje, sestavljanje, pregibanje, zvijanje, mečkanje, rezanje, rezbarjenje, lepljenje, vliivanje, vrezovanje, klesanje idr.	Glina, mavec, vosek, papir, žica, les, stiropor, siporeks, umetne mase, pena, modelirka, modelirna zanka za glino, lesena podlaga, valjar, rezilo, razna lepila (tekoče, v stiku, lepilni trak), spenjač, dleta, kladivo, slamice, lesene paličice, kovinska folija, odpadna embalaža idr.
Vidno sporočanje	Digitalni mediji idr.	Fotomontaža, kadriranje, animacija, fotografiranje, video idr.	Fotoaparati, računalnik, kamera, telefon, tudi svetila, ozadja itd.

Likovno tehnologijo je priporočljivo **povezati s specifičnimi strokovnimi izobraževalnimi programi** oz. z izbranim izobraževalnim področjem dijaka z namenom osmišljanja likovne umetnosti.

Zgledi dejavnosti:

- » Učitelj lahko pripravi likovno dejavnost, pri kateri likovno tehnologijo poveže z naravnimi barvili, pri čemer npr. dijak, ki obiskuje programe naravovarstveni tehnik, okoljevarstveni tehnik, zdravstvena nega, farmacevtski tehnik, kozmetični tehnik, kemijski tehnik ali tehnik laboratorijske biomedicine, gastronomija in turizem, grafični tehnik, predšolska vzgoja, gozdarski tehnik, tehnik steklarstva, raziskuje nastanek in uporabo naravnih barvil. Ob tem oblikuje z naravnimi barvili lastno likovno delo.
- » Z izborom likovne tehnike, ki omogoča natančen zapis velikega števila podrobnosti, učitelj pri pouku razvija specifična finomotorična znanja, pomembna za izobraževalne programe, kot so tehnik optik, tehnik dentalne protetike, tehnik steklarstva, grafični tehnik ali veterinarski tehnik.
- » Slikarske likovne naloge, osredotočene na rabo likovne tehnologije za določanje specifičnih barvnih odtenkov ali razmerij med njimi, lahko učitelj osmišlja v programih aranžerski tehnik, tehnik oblikovanja, medijski tehnik, fotografski tehnik, ustvarjalec modnih oblačil, grafični tehnik, gastronomija, hortikulturni tehnik, predšolska vzgoja ali frizerski tehnik.
- » Likovne tehnike s področij kiparstva in prostorskega oblikovanja, pri katerih razvija dijak prostorske percepcije, je smiselno umeščati v izobraževalnih programih, kot so gradbeni tehnik, geotehnik, geodetski tehnik, lesarski tehnik, okoljevarstveni tehnik, gozdarski tehnik, logistični tehnik, plovni tehnik ali metalurški tehnik.
- » Dijake programov strojni tehnik, ladijski strojni tehnik, tehnik mehatronike, elektrotehnik, tehnik elektronskih komunikacij, tehnik računalništva, metalurški tehnik, tehnik oblikovanja ali avtoservisni tehnik je smiselno navduševati nad kompleksnejšimi tehničnimi pristopi, ki potrebujejo več zaporednih korakov za dokončanje.
- » Tehnike digitalnih medijev, ki temeljijo na kadriranju, animaciji, videu ali fotografiji, je smiselno umeščati v izobraževalne programe, kot so ekonomski tehnik, medijski tehnik, fotografski tehnik, predšolska vzgoja, ustvarjalec modnih oblačil.
- » Kljub zapisanim zgledom dejavnosti mora učitelj osmisлити in prilagoditi likovnotehnološke pristope posameznim oddelkom in specifičnim dijakom, njihovemu predznanju ter njihovim sposobnostim, interesom in željam.

CILJI

Dijak:

- : spoznava, raziskuje in nadgrajuje lastnosti likovnih tehnik ter jih smiselno in ustvarjalno kombinira,
SC (1.3.3.1)
- : razvija veščine in občutljivost izbranih likovnih tehnik,
SC (5.2.2.1)

○: izbira likovne tehnike glede na zastavljeno likovno nalogo,

SC (5.2.2.2 | 3.1.1.1)

○: analizira likovnotehnološke postopke na primerih umetniških in drugih vizualnih del, lastnih likovnih izdelkih in izdelkih vrstnikov, tudi s pomočjo orodij digitalne tehnologije.

SC (5.3.5.2 | 4.2.2.1 | 2.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » raziskuje različne likovne tehnike, jih vešče in izvirno kombinira,
- » smiselno izbere in uporabi likovno tehniko glede na likovni problem,
- » se samostojno izrazi v kompleksnejših likovnih tehnikah.

TERMINI

◦ tradicionalne in sodobne likovne tehnike različnih likovnih področij ◦ osnovna terminologija posameznih likovnih področij

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Predlagamo, da se na ravni didaktičnih priporočil za skupino ciljev umešča naslednji cilj področja podjetnost SC (5.1.5.1), ki izhaja iz prepoznavanja in vrednotenja svojih odločitev in ravnanj za skupnost in okolje. Raba raznolikih likovnih materialov prinaša v pouk likovnega snovanja trajnostne in okoljske izzive. Cilj lahko učitelj uresničuje pri rabi ter razvijanju zavesti o pomenu raznolikih trajnostnih likovnih materialov, pri sodelovanju v timskih ali projektno zasnovanih učnih dejavnostih ter pri skupnih ali skupinskih likovnih delih. Digitalna tehnologija omogoča dijaku, da se z njo izrazi ali vrednoti. Pri razvijanju cilja »*analizira likovnotehnološke postopke na primerih umetniških in drugih vizualnih del, lastnih likovnih izdelkih in izdelkih vrstnikov, tudi s pomočjo orodij digitalne tehnologije*« učitelj spodbuja dijaka, da ob vrednotenju likovnih izdelkov nastale digitalne izdelke deli z njim, sošolci ali širšo javnostjo v digitalnih okoljih SC (4.2.2.1), v katerih lahko vsak dostopa do njih. Tako jim pomaga razvijati kompetenco 2.2 Deljenje z uporabo digitalnih tehnologij (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f8qkhye> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f8qkhye>)).

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Dijak lahko izkaže svoje znanje na različne načine. Glede na naravo modula likovno snovanje, ki naj bi potekal ob povezovanju treh tem predlagamo skupne priporočene načine izkazovanja znanja v enovitem zapisu.

Dijak lahko izkaže svoje znanje v:

- » likovnem izdelku ali likovni mapi,

- » zagovoru lastnega izdelka,
- » likovni analizi umetnine ali likovnega izdelka,
- » likovni skicirki ali vizualnem dnevniku,
- » okviru samostojne ali skupinske projektne naloge,
- » poročilu dela,
- » ustni ali pisni obliki skozi proces dela in
- » drugih oblikah.

LUM / LIKOVNE VSEBINE V PROSTORU IN ČASU

OBVEZNO

OPIS TEME

V temi likovne vsebine v prostoru in času dijaki opazujejo, spoznavaajo, doživljajo ter vrednotijo prostor, umetnine in druga vizualna dela z vidika estetike, funkcionalnosti, materialnosti, simbolike oziroma širšega kulturnega konteksta. Tema ob posrednem in neposrednem stiku z umetninami spodbuja dijake k prepoznavanju in vrednotenju umetnin v neposrednem in širšem okolju ter razvija občutljivost za kulturni kontekst. Tema spodbuja dijake k razumevanju dvojezičnosti ter jezikovnih in kulturnih posebnosti slovenskega ter madžarskega kulturnega okolja kot potencialnih izhodišč za nastanek lastnih likovnih odzivov. Dijaki se pri obravnavi teme aktivno seznanjajo z institucijami in njihovim delom na področju likovne umetnosti (galerije, muzeji, zavodi za varstvo in zaščito kulturne dediščine ipd.) ter poglobljajo svoje razumevanje kulturne dediščine skozi lastno, lokalno ali nacionalno identiteto. Dijaki na primerih tradicionalnih in sodobnih umetniških praks raziskujejo, vrednotijo in se odzivajo na povezave med likovno umetnostjo in drugimi področji človekovega delovanja ter likovno umetnost prepletajo s strokovnim področjem, na katerem se izobražujejo. Tema spodbuja dijake k oblikovanju likovnih izdelkov z raznovrstno motiviko in različnimi načini likovnega izražanja, pri čemer se dijaki izrazijo po predstavah, domišljiji, spominu ali opazovanju.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Na ravni teme se skozi cilje in standarde znanj umešča naslednji cilj področja podjetnosti (5.1.2.1), ki se nanaša na področji ustvarjalnosti in učinkovitega reševanja izzivov. Pogoje za razvoj ustvarjalnosti in učinkovitega reševanja izzivov učitelj vzpostavlja z načini in pristopi dela v razredu, ki se kažejo v vzpostavljanju učinkovitih učnih okolij, pri čemer učitelj vidi napake kot priložnost za učenje in osebno rast, sprejema nenavadne ideje ali likovne odzive dijakov ter razvija veščine ustvarjalnosti in reševanja izzivov z lastnim zgledom razmišljanj in dejanj.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

V temi likovne vsebine v prostoru in času učitelj spodbuja dijaka k **aktivnemu sodelovanju pri raziskovanju neposrednega in širšega okolja, umetnin, uporabnih predmetov in vseobsegajočega vizualnega sveta**. Učitelj pri načrtovanju in izvedbi pouka vzpostavlja različne načine likovnega izražanja, pri čemer dijak oblikuje svoje delo po spominu, domišljiji, predstavah ali opazovanju ter spoznava in se izraža v kompleksnih in raznovrstnih likovnih motivih.

Učitelj **načrtuje pouk v povezavah** med likovnimi področji, med likovno umetnostjo in drugimi področji umetnosti ter med likovno umetnostjo in vsakdanjim življenjem (širšo družbeno stvarnostjo). Učitelj likovne vsebine povezuje s specifičnimi strokovnimi področji, na katerih se dijak izobražuje. S tem učitelj osmišlja povezavo med likovno umetnostjo in izbranim strokovnim izobraževalnim področjem. Usmerja jih v odkrivanje in opazovanje umetnosti kot človekove dediščine ter vzpostavlja pomen njenega varovanja in zaščite. Poleg razumevanja pomena dediščine kot temelja narodne samobitnosti in kulturne istovetnosti učitelj pri pouku posebej izpostavlja izhodišče za interpretacijo dediščine pri snovanju novih likovnih rešitev.

Dejavnost lahko načrtuje v učilnici v neposredni bližini šole, v galerijskem prostoru ali specifičnem delovnem okolju. Učitelj spodbuja sodelovanje s kulturnimi ustanovami v obliki pedagoških vodenj, delavnic ali skupnih projektov ter sodelovanje s strokovnjaki s področja likovne umetnosti v povezavi s stroko programa, v katerem se dijak izobražuje.

V srednjem strokovnem in poklicno-tehniškem izobraževanju učitelj načrtuje **zahtevnejše likovne naloge**. Znotraj tako konceptualno načrtovanih nalog naj bo dijakova ustvarjalnost usmerjena predvsem v kritične analize življenja v sodobni družbi ter njenih izzivov.

Zgledi dejavnosti:

- » Pri učnih urah dijak analizira umetnine ali uporabne predmete in jih na izviren način poustvari v lastnih likovnih delih, tako da npr. izkušnje, ki jih je pridobil ob opazovanju in analiziranju umetnin, prenese v oblikovanje uporabnega predmeta ali obratno.
- » Dijak lahko izkušnje tradicionalnih umetniških praks prepleta s sodobnimi umetniškimi praksami, tako da npr. elemente lončarstva kot obrti prenese v sodoben konceptualni izdelek v obliki instalacije.

Ob aktivnem opazovanju in stiku s prostorom, umetninami, uporabnimi predmeti ali drugimi vizualnimi podobami učitelj **krepi čustvene in socialne veščine**, tako da z dijaki poglobljeno razpravlja o opazovanem. Pri likovnem prakticiranju učitelj usmerja dijaka k izražanju občutij, razumevanju, sprejemanju in spoštovanju raznolikosti pogledov, predstavljenih v umetninah in drugih vizualnih delih.

Zgledi dejavnosti:

- » Dijak spozna družbeno kritične umetnine ter o njih v skupini diskutira tako, da zavzame različna stališča. Kot odziv na debato oblikuje lastno likovno delo, v katerega vključi sporočilo, ki bi ga želel posredovati sošolcem, šoli kot ustanovi ali javnosti.
- » Dijak pripravi kiparska likovna dela iz odpadnih predmetov, pri čemer predstavi skozi čustva lastno osebnost, ki se odraža v uporabljenih predmetih, načinu njihovega nizanja ter barvi in materialih izbranih predmetov.

Didaktična priporočila teme likovne vsebine v prostoru in času ponujajo tudi zgled, kako **likovne veščine povezovati z vsakodnevnimi nalogami in izzivi različnih strokovnih področij srednješolskega izobraževanja**. Temo je pomembno obravnavati kot del likovnega snovanja ter kot orodje za razvijanje ustvarjalnosti, estetskega senzibiliziranja in vizualnega ter likovnega opismenjevanja.

Zgledi dejavnosti

- » Učitelj lahko v oddelku spodbudi razpravo o vplivu umetnosti na poklicne odločitve, pri čemer dijak pripravi npr. likovno delo, vizualni esej ali predstavitev o povezavi med likovno umetnostjo kot področjem in njegovim bodočim poklicem.
- » Učitelj lahko pouk likovne umetnosti načrtuje tako, da del učne enote dijak opravi samostojno z lastnim raziskovanjem tematike (delo v dvojicah ali skupinah) in iskanjem informacij npr. o motivih, prostoru, uporabnih predmetih, umetninah, vizualnih delih. Na podlagi pridobljenih informacij dijak realizira likovni izdelek v šoli, pri čemer likovno poustvari izbrano izhodišče.
- » Dijak spoznava raznolike likovne motive in kompozicijske pristope skozi likovno izkušnjo, pri čemer samostojno, v parih ali skupinah poustvari izbrana likovna dela s postavitvijo lastnih teles.
- » Učitelj načrtuje obisk kulturne institucije, kjer dijak spoznava umetnine, umetnike, delovanje institucije ali poklice, povezane z likovno umetnostjo. Obravnavana tematika je lahko izhodišče za dijakovo likovno delo.
- » Učitelj lahko načrtuje izlet po kraju, kjer se dijak seznani s pomembnimi umetniki, umetninami, spomeniki, arhitekturnimi dosežki. Učitelj lahko načrtuje tak ogled interdisciplinarno, npr. v povezavi z glasbo, umetnostno zgodovino, zgodovino ali slovenščino.
- » Učitelj likovne naloge načrtuje tako, da dijak s sodelovalnim učenjem v manjših skupinah oblikuje skupinska ali skupna likovna dela. S skupinskim ali skupnim delom dijak vzpostavlja medsebojne odnose in razvija komunikacijske spretnosti.
- » Učitelj načrtuje likovne naloge, pri katerih se dijak ukvarja z zahtevnejšimi tematikami (družbena vprašanja, okoljska problematika, človekove pravice, socialna razlike ipd.). Pri likovnem izražanju zahtevnejših tem prepoznava širše probleme, analizira različne situacije, išče rešitve problemov, vrednoti različne rešitve in razvija osebno, moralno in etično odgovornost. , vrednoti različne rešitve in razvija osebno, moralno in etično odgovornost.

CILJI

Dijak:

- O:** ob raziskovanju likovne terminologije v slovenščini in madžarščini spoznava, doživlja in vrednoti raznolike likovne pristope v slovenskih in madžarskih likovnih delih,
- O:** opazuje, spoznava, doživlja in vrednoti prostor, umetnine in druga vizualna dela iz neposrednega ali širšega okolja,
SC (1.3.2.1 | 2.1.1.1 | 3.3.4.3)
- O:** spoznava in raziskuje raznolike pojavne oblike kulturne dediščine, vrednoti njeno vlogo in pomen v današnjem času ter pomen avtorstva v umetninah ter drugih vizualnih delih,
SC (1.3.1.1 | 2.4.3.1 | 4.3.3.1)

○: se v lastnem likovnem izdelku poglobljeno odziva na povezave med likovno umetnostjo in lastnim strokovnim področjem,

SC (5.2.2.1 | 2.3.3.1)

○: oblikuje kompleksne likovne izdelke z različnimi načini likovnega izražanja (po predstavah, domišljiji, spominu, opazovanju),

SC (1.3.4.2 | 5.3.5.2 | 3.1.3.2)

I: spoznava kulturne institucije ter raziskuje pomembne kulturne spomenike (zgodovinske stavbe, spomeniki, arheološka najdišča) v svojem lokalnem okolju in širše (izbirni cilj).

SC (1.2.3.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » samostojno likovno ovrednoti prostor, umetnino ali drugo vizualno delo s pomočjo strokovne terminologije v slovenskem in madžarskem jeziku,
- » oblikuje izviren in kompleksen likovni izdelek v povezavi z lokalnim ali globalnim okoljem,
- » načrtuje in izvede problemsko zahtevnejšo likovno nalogo na osnovi medpredmetne povezave z lastnim strokovnim področjem.

TERMINI

◦ estetika ◦ snovna in nesnovna kulturna dediščina ◦ oblike predstavitev likovnih del

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Predlagamo, da se na ravni didaktičnih priporočil za skupino ciljev umeščata naslednja cilja področij podjetnosti SC (5.1.5.1) in trajnostnega razvoja SC (2.2.1.1), ki izhajata iz prepoznavanja in vrednotenja svojih odločitev in ravnanj za skupnost in okolje. Učitelj cilja uresničuje pri raziskovanju preteklosti v iskanju produktivnih odzivov na izzive današnjega časa, pri čemer dijaki arhitekturno dediščino domačega kraja ali kraja šolanja prenesajo v lastne produktivne ustvarjalne rešitve, kot so uporabni izdelek, zloženka, plakat ipd. Učenci se pri svojem delu z digitalnimi orodji velikokrat srečujejo tudi avtorskimi pravicami SC (4.3.3.1), predvsem kadar raziskujejo, uporabijo ali preoblikujejo umetnine oziroma likovna dela znanih avtorjev. Zato je pomembno, da učitelj v okviru cilja »spoznava in raziskuje raznolike pojavne oblike kulturne dediščine, vrednoti njeno vlogo in pomen v današnjem času ter pomen avtorstva v umetninah ter drugih vizualnih delih« z dijaki spregovori tudi o avtorskih pravicah, njihovi rabi in zaščiti ter jim tako pomaga razvijati digitalno kompetenco 3.3 Avtorske pravice in licence (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ncuzo7y> (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ncuzo7y>)).

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Dijak lahko izkaže svoje znanje na različne načine. Glede na naravo modula likovno snovanje, ki naj bi potekal ob povezovanju treh tem, predlagamo skupne priporočene načine izkazovanja znanja v enovitem zapisu.

Dijak lahko izkaže svoje znanje v:

- » likovnem izdelku ali likovni mapi,
- » zagovoru lastnega izdelka,
- » likovni analizi umetnine ali likovnega izdelka,
- » likovni skicirki ali vizualnem dnevniku,
- » okviru samostojne ali skupinske projektne naloge,
- » poročilu dela,
- » ustni ali pisni obliki skozi proces dela in
- » drugih oblikah.

GLA / IZVAJANJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Izvajanje glasbe predstavlja temelj učenja in poučevanja glasbe. Dijak pri pouku poje, izreka besedila in igra na glasbila kot solist ali član skupine (npr. priložnostni razredni pevski zbor, ansambel). Cilji izvajanja se uresničujejo v povezavi s cilji glasbenih dejavnosti poslušanja in ustvarjanja z namenom uresničevanja ciljev glasbenega jezika, kar dijakom omogoča celostno spoznavanje glasbe v njenih različnih zvrsteh, oblikah, prostorskih in časovnih dimenzijah. Usmerjeni so v glasbene dosežke dijakov, poglobljanje njihovih glasbenih sposobnosti (posluh, zbranost, spomin), spretnosti (glasovni obseg, pevka tehnika, tehnika igranja na glasbila) in znanj (usvajanje besedišča glasbenega jezika, strokovnih pojmov, opismenjevanje).

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Izvajanje spodbujamo s premišljenim izborom glasbenih vsebin (pesmi, skladbe, rimana besedila), ki poleg umetniške in sporočilne vrednosti upoštevajo stopnjo dijakovega razvoja, njegove pevske zmožnosti in interes. Z dijaki evalviramo izvedbo glasbenih vsebin z vidika interpretacije in doživetosti. Cilji s področja vrednotenja nimajo standardov, zato dosežkov dijakov na tem področju ne ocenjujemo. Pri izvajanju vrednotimo le dijakove dosežke oz. njegov napredek glasbenih sposobnosti, spretnosti in znanj, ki jih je dosegel z učenjem.

CILJI

Dijak:

○: izvaja (poje, igra na glasbila, ritmično izreka) slovenska, madžarska in tuja glasbena dela različnih zvrsti, žanrov in obdobj,

SC (1.3.2.1)

○: vrednoti dosežke izvajanja ter krepí sodelovalne veščine.

SC (3.3.3.2)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» izvede slovenska, madžarska in tuja glasbena dela različnih zvrsti, žanrov in obdobj.

TERMINI

◦ glasbene prvine ◦ glasbene oblike ◦ izvajalska sredstva in sestavi ◦ glasbeni stili, žanri in zvrsti

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Področje izvajanja vključuje dejavnosti petja, igranja na glasbila in ritmično izreko. Dijaka spodbujamo k pozitivnemu odnosu do glasbenega izvajanja v razredu, na prireditvah v šoli in zunaj nje.

Petje je osrednja dejavnost pouka glasbe in je zato prisotno vsako učno uro. Dijakom ponudimo izbor pesmi z umetniško in sporočilno vrednostjo, izhajajoč iz ciljev izvajanja in spoznavanja glasbenih del. Repertoar naj vključuje raznovrstne pesmi glede na izvor (ljudske, umetne), tonske načine (dur, mol, pentatonika), metrum (dvo, tridobni, sestavljeni), obliko (kitične, prekomponirane, eno-, dvo- in večdelne) in interpretacijo. Kakovost petja izboljšujemo z rednim, skupinskim petjem v razredu, usmerjanjem pozornosti na pevsko tehniko ter usklajenost petja v intonaciji, tempu in interpretaciji. Pri petju upoštevamo razvojne značilnosti dijakov, njihove glasovne zmožnosti in glasovno lego. Prevladuje metoda imitacije v kombinaciji z metodo dela z glasbenim zapisom. Cilji so usmerjeni v usvajanje osnov pevske tehnike in vokalne higijene za zdrav način govora ter petja.

Izreka besedil je vezana na ritmično urejeno izvajanje besedil, kot so izštevanke, reki, različna besedila (rimana in brez rim), osredotočena na dikcijo, poudarke in artikulacijo.

Igra na glasbila predstavlja samostojno instrumentalno vsebino, lahko pa podpira petje, ples ali zvočni posnetek s ciljem poglobljanja dijakovih tehničnih veščin (tehnika in način igranja, koordinacija, drža telesa). Dijaki igrajo na raznovrstna glasbila (npr. telesna, ljudska, improvizirana, glasbila Orffovega instrumentarija, kahan, glasbene cevi, ukulele, klaviatura, komplet bobnov, bas in solo kitara, orkestrska glasbila) in urijo tehniko igranja skozi raziskovanje, improvizacijo, imitacijo ali ob podpori glasbenega zapisa. Dijake usmerjamo za usklajeno in enakomerno igranje glasbil v skupini ali pri spremljavi petja, zvočnega posnetka. Učilnica je opremljena z glasbili tako, da je za vsakega dijaka v razredu eno ritmično in eno melodično glasbilo.

Skupni cilji

Skozi cilje izvajanja uresničujemo skupne cilje s področij jezika, kulture in umetnosti ter zdravja in dobrobiti. Dijak spoznava kulturo in umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu, vzpostavlja odnos do njih **SC** (1.3.2.1) in krepi sodelovalne veščine **SC** (3.3.3.1).

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

- » glasbena izvedba, nastop
- » glasbeni izdelek (zvočni posnetek)

OPISNI KRITERIJI

- » samostojnost izvajanja

- » doživetost izvajanja
- » orientacija v glasbenem zapisu

GLA / POSLUŠANJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Poslušanje ali recepcija glasbe je načrten in sistematičen proces vzgoje dijaka v aktivnega poslušalca, ki glasbo zaznava, sprejema, doživlja, spoznava, razume, analizira in vrednoti. Zajema najplodnejše in najučinkovitejše proučevanje situacij v glasbi, je podlaga glasbenih izkušenj (npr. ujemanje intonacije, razlikovanje tonske višine) in usvajanja glasbenega jezika ter glasbenih pojmovnih struktur, kot so zvočna barva in glasbene prvine. Cilji poslušanja se medsebojno prepletajo in povezujejo s cilji izvajanja in ustvarjanja, še posebej pa glasbenega jezika, saj dijaki s poslušanjem, analizo in vrednotenjem glasbenih del razvijajo glasbeno mišljenje s pojmovnimi mrežami za razumevanje glasbenega jezika.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Glasbene vsebine naj bodo premišljeno izbrane (umetniška in sporočilna vrednost, kakovost izvedbe in zvoka), raznolike po vrsteh, stilih, žanrih, glasbenih prvinah in oblikah, izvajalcih ter času in kraju nastanka, ki dijaka spodbujajo k nadaljnjemu samostojnemu raziskovanju glasbe. Cilji s področja vrednotenja nimajo standardov, zato dosežkov dijakov na tem področju ne ocenjujemo.

CILJI

Dijak:

- : pozorno doživljajsko-analitično posluša glasbo,
- : zaznava in prepoznava lastno doživljanje (telesne občutke, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje),
SC (3.1.1.1)
- : analizira glasbene prvine, glasbene oblike, izvajalska sredstva in sestave,
- : razume pomen licenc in avtorskih pravic ter jih spoštuje,
SC (4.3.3.1)
- : vrednoti poslušano glasbo, konstruktivno sodeluje pri razpravah o njej ter krepi sodelovalne veščine.
SC (3.3.3.2)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» pozna in razlikuje glasbene prvine, glasbene oblike, izvajalska sredstva, sestave in sestave.

TERMINI

◦ glasbene prvine ◦ glasbene oblike ◦ izvajalska sredstva in sestavi ◦ glasbeni stili, žanri in zvrsti

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Dejavnost poslušanja je v srednji šoli zamišljena kot smiselna poglobitev in nadgradnja znanj in sposobnosti ozaveščenega, strukturiranega in zbranega poslušanja glasbe, pridobljenih v osnovni šoli. Dejavnosti didaktično izpeljujemo po metodah doživljajsko-analitičnega poslušanja glasbe, s ciljem usposobiti dijaka za samostojno sprejemanje, razumevanje in vrednotenje kompleksnejših glasbenih del in prek tega spoznavanje glasbenega jezika. Dijak slušne zaznave osmisli, vrednoti in jih povezuje z drugimi glasbenimi in neglasbenimi izkušnjami, s čimer oblikuje svoj glasbeni okus. Tema ne sme biti izvedena kot faktografska obravnava življenja in dela posameznih glasbenih ustvarjalcev, ampak izhajamo iz glasbe same. Ob ozaveščenem in pozornem poslušanju izvedemo analizo glasbenega dela ter njeno umestitev v časovni (zgodovinski) in prostorski (kulturni) kontekst.

Dijake vzgajamo za ekologijo zvočnega prostora oz. izbiro primerne zvočnega prostora za različne priložnosti in dejavnosti ter zmanjševanje hrupa. Učilnica je zračna, akustično primerna in zvočno izolirana.

Dejavnost poslušanja je povezana tudi z obiskovanjem koncertov z namenom pridobivanja izkušenj neposrednega stika z glasbo, njenimi izvajalci in prostorom ter sooblikovanjem glasbenega dela skupaj z ostalimi poslušalci. Dijaka na obisk koncertov ustrezno pripravimo, da lahko od njega pričakujemo ustrezen kritični odziv na slišano izvedbo glasbenih del.

Skupni cilji

Cilji poslušanja nagovarjajo skupne cilje s področij zdravja in dobrobiti in digitalne kompetentnosti. Dijak prepozna in ozavešča lastno doživljanje ter vedenje ^{SC}(3.1.1.1), razvija sodelovalne veščine v debatah ^{SC}(3.3.3.1) in spozna ter spoštuje licence in avtorske pravice ^{SC}(4.3.3.1).

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

- » ustno
- » pisno (opis vrednotenja slušnega primera, glasbeni dnevnik oz. poročilo o ogledu koncerta, prireditve)

OPISNI KRITERIJI

- » smiselnost opisa
- » pravilnost poimenovanja, razlikovanja

GLA / USTVARJANJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Glasbena ustvarjalnost se kaže v glasbi in ob njej – v glasbi kot glasbena reprodukcija (poustvarjanje glasbenih vsebin) in glasbena produkcija (dopolnjevanje in izmišljanje lastnih glasbenih vsebin), ob glasbi pa kot izražanje glasbenih doživetij in zaznav skozi druge umetniške zvrsti (npr. besedno, gibno, likovno). Cilji ustvarjanja so soodvisni od uresničevanja ciljev izvajanja in poslušanja ter omogočajo širjenje glasbenih izkušenj in razumevanje glasbenega jezika.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Da bi dijaki lahko razvijali svojo glasbeno ustvarjalnost, ki vključuje tako poustvarjanje kot izmišljanje glasbenih vsebin, mora učitelj zagotoviti varno in spodbudno učno okolje. Takšno okolje omogoča izražanje glasbenih idej ter podpira proces od začetnih zamisli do dokončnega dosežka. Učitelj je dijaku v oporo pri razvijanju zamisli in oblikovanju dosežka ter mu zagotovi potreben čas za dokončanje izdelka. Poustvarjene glasbene vsebine evalviramo z vidika interpretacije in doživetosti, izmišljanje glasbenih vsebin pa z vidika sporočilnosti, izvirnosti in smiselnosti. Cilji s področja vrednotenja nimajo standardov, zato dosežkov dijakov na tem področju ne ocenjujemo.

CILJI

Dijak:

○: uživa v ustvarjanju ter se ob tem sprošča,

SC (1.3.4.1 | 3.2.3.2)

○: v glasbi raziskuje, sam ali v skupini ustvarja glasbo,

SC (1.3.4.2 | 3.1.4.1)

○: izraža glasbena doživetja in zaznave v drugih umetnostnih jezikih (npr. likovnem, gibalnem, plesnem, besednem, uprizoritvenem, vizualnem in multimedijem),

SC (3.2.1.3)

○: vrednoti dosežke ustvarjanja in presoja uspešnost doseganja zastavljenih ciljev,

SC (5.3.5.2)

O: z uporabo digitalnih orodij ustvarja glasbene vsebine in jih s pomočjo teh orodij deli z drugimi, pri tem upravlja svojo digitalno identiteto in varuje svoj digitalni ugled.

SC (4.2.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » raziskuje in ustvarja glasbo,
- » izraža glasbena doživetja in zaznave v drugih umetnostnih jezikih.

TERMINI

◦ glasbene prvine ◦ glasbene oblike ◦ izvajalska sredstva in sestavi ◦ glasbeni stili, žanri in zvrsti

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Ustvarjanje je aktivna oblika učenja, pri kateri dijak sprošča zvočno domišljijo, pri čemer na svoj način uporabi pridobljene glasbene izkušnje in znanje v novi situaciji. Uspešnost procesa je odvisna od več pogojev: varno, spodbudno, sproščeno, pozitivno okolje, opremljenost učilnice z glasbili in digitalno tehnologijo, učiteljeva podpora ter potreben čas za dokončanje izdelka.

Ustvarjanje v glasbi se odraža v obliki poustvarjanja, dopolnjevanja in izmišljanja glasbenih vsebin. Poustvarjalnost je končna oblika procesa in vključuje dijakovo doživljajsko in estetsko izražanje glasbenih vsebin. Predstavlja proces vodenega oblikovanja v glasbi od posnemanja do samostojnega ter ustvarjalnega izražanja glasbenih vsebin. Pri dopolnjevanju in izmišljanju glasbenih vsebin dijak raziskuje zvoke, eksperimentira, improvizira ter ustvarja lastne glasbene vsebine, odkriva glasbeno izrazne in oblikovne zakonitosti ter preizkuša sredstva in načine interpretacije. Ustvarjalni dosežki dijakov so lahko dopolnjene glasbene fraze (glasbeno vprašanje in odgovor), spremljave (ostinati, bordun, osnovne harmonske zveze), krajše ali daljše glasbene vsebine (zvočna slika, glasbeni motiv, ritmični in melodični vzorci, melodija, pesem, rondo, variacija).

Ustvarjanje ob glasbi je vezano na dijakovo doživljanje in zaznavanje glasbe, ki ju dijak ustvarjalno izpove skozi druge umetniške zvrsti (npr. besedno, gibno, likovno). Proces ustvarjalnosti poteka od preparacije (priprava z motivacijo in ustvarjanje ugodne klime), inkubacije (iskanje individualnih idej), iluminacije (selekcija in združevanje idej) do verifikacije (predstavitev in zbiranje povratnih informacij).

Skupni cilji

Cilji ustvarjanja podpirajo skupne cilje s področij jezika, kulture in umetnosti, zdravja in dobrobiti, digitalne kompetentnosti in podjetnosti. Dijak v ustvarjanje ob glasbi vključuje gibalne dejavnosti **SC** (3.2.1.3) ter se ob tem sprošča **SC** (3.2.3.2). Je radoveden **SC** (3.1.4.1), se svobodno izraža in udejanja ustvarjalne ideje **SC** (1.3.4.2), vrednoti dosežke ustvarjanja ter uspešnost doseganja zastavljenih ciljev **SC** (5.3.5.2) ter ob ustvarjanju uživa, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih **SC** (1.3.4.1). Pri ustvarjanju in deljenju

ustvarjenih glasbenih vsebin uporablja digitalno tehnologijo ^{SC}(4.2.2.1) in upravlja svojo digitalno identiteto ^{SC}(4.2.6.1).

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

- » ustno
- » pisno (glasbeni zapis, slika, besedilni opis)
- » glasbena, plesna izvedba, nastop
- » glasbeni izdelek (zvočni posnetek)

OPISNI KRITERIJI

- » obsežnost, sporočilnost, izvirnost, smiselnost, prožnost ustvarjanja
- » ustreznost, skladnost, pravilnost izvedbe ustvarjenega dela

GLA / GLASBENI JEZIK

OBVEZNO

OPIS TEME

Glasbeni jezik je sistem glasbenih simbolov, pojmov, zakonitosti in pravil, ki omogočajo glasbeno izražanje in komunikacijo. Je temeljno orodje sporazumevanja z glasbo in vključuje izvajanje, ustvarjanje in poslušanje, pisavo, znakovni jezik, strokovno terminologijo ter neverbalne oblike glasbene komunikacije. Ni le sredstvo komunikacije, temveč tudi pomemben element identitete posameznika, kulture in naroda.

Dijak spoznava in pogloblja glasbeni jezik izkustveno ob glasbenih dejavnostih izvajanja, ustvarjanja in poslušanja. Cilji so usmerjeni v poglobljanje dijakovih glasbenih sposobnosti (posluh, zbranost, spomin) in spretnosti (glasovni obseg, pevska tehnika, tehnika igranja na glasbila) ter v razširitev pojmovnih mrež, konceptov in znanj (usvajanje besedišča in strokovnih pojmov, opismenjevanje), kar omogoča razumevanje in vrednotenje kompleksnejših glasbenih vsebin.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Cilji s področja vrednotenja in trajnostnega razvoja nimajo standardov, zato dosežkov dijakov na tem področju ne ocenjujemo.

V okviru predmeta umetnost je vsebinam glasbe namenjenih 34 ur. Razdelitev ur po temah je predlagana v deležih okoli ene tretjine ur za vsako temo, pri tem pa se cilji tem skozi ves sklop povezujejo in načrtujejo uravnoteženo. Cilji teme glasbeni jezik se dosegajo povezovalno z drugimi temami, zato je njen delež ur vključen v ure drugih tem. Poslušanje ima največ ur, saj predstavlja osnovo vsem glasbenim dejavnostim ter vrednotenju glasbenih vsebin, ki ima na srednješolski ravni posebno mesto. Manjša deleža ur za temi izvajanje in ustvarjanje sta zaradi upoštevanja narave poučevanja in učenja glasbe. Predlagano razmerje ur se lahko spremeni zaradi okoliščin pouka, vendar tako, da se na letni ravni zagotovi doseganje ciljev in standardov vseh tem.

CILJI

Dijak:

○: raziskuje in pogloblja znanje o slovenski in svetovni glasbi, njenih stilih, žanrih in zvrsteh,

SC (1.3.2.1)

○: razume in ustrezno uporablja strokovno glasbeno terminologijo,

SC (1.1.2.2)

🔵: spremlja glasbene dogodke, se ustrezno pripravi nanje ter jih kritično vrednoti,

SC (1.3.5.1)

🔵: zaveda se vpliva medijev in digitalnih tehnologij na posameznika ter okolje,

SC (4.4.4.1)

🔵: ob analizi ter vrednotenju raznolikih gradiv glasbo razume in kritično razmišlja o njej.

SC (1.1.4.1 | 2.2.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» izkaže znanje o slovenski, madžarski in svetovni glasbi, njenih stilih, žanrih in zvrsteh,

» ustrezno uporabi strokovno glasbeno terminologijo.

TERMINI

◦ glasbene prvine ◦ glasbene oblike ◦ izvajalska sredstva in sestavi ◦ glasbeni stili, žanri in zvrsti

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Dejavnostno področje glasbeni jezik je rezultat izkustvenega učenja dijakov, ki ob dejavnostih izvajanja, poslušanja in ustvarjanja razvijajo glasbeno mišljenje in usvajajo glasbena znanja.

Učitelj kritično pregleduje didaktična gradiva, dostopna prek različnih informacijskih virov. Ob njih razvija lastna učna gradiva za avtentično učenje na vseh področjih glasbenega jezika skozi dejavnosti izvajanja, poslušanja in ustvarjanja. Dejavnosti naj bodo smiselno vključene v posamezno učno uro, v kateri je razvidna rdeča nit doseganja učnih ciljev. Vseh treh temeljnih glasbenih dejavnosti naj učitelj na silo ne vključuje v vsako učno uro. Pozoren pa mora biti, da ostaja sistematika dejavnosti, da posameznih dejavnosti ne marginalizira (npr. ustvarjanja ali pa izvajanja) na račun drugih dejavnosti.

Tematski sklopi in glasbene vsebine

Učitelj je avtonomen pri vsebinskem oblikovanju tematskih sklopov in izboru glasbenih vsebin za te sklope. Odprto zasnovani cilji in standardi pri temah omogočajo učitelju povezovanje predmetnih vsebin s strokovnim izobraževalnim področjem programa ter prilagajanje vsebin razvojnim značilnostim dijakov, njihovim zmožnostim in interesom.

Posamezno temo (izvajanje, poslušanje, ustvarjanje, glasbeni jezik) učitelj opredeljuje glede na prevladujoče procese ter cilje učenja in poučevanja ob zavedanju kompleksne zastopanosti pouka glasbe, pri katerem se glasbene dejavnosti medsebojno prepletajo in povezujejo.

Skupni cilji

Cilji glasbenega jezika podpirajo skupne cilje s področij jezika, kulture in umetnosti, trajnostnega razvoja, zdravja in dobrobiti in digitalne kompetentnosti. Dijak uporablja strokovno terminologijo glasbenega jezika ^{SC} (1.1.2.2), analizira različne glasbene zapise in druga gradiva o glasbi ^{SC} (1.1.4.1), ozavešča in uravnava lastno doživljanje ter vedenje ^{SC} (3.1.2.1) in krepi odgovornost, avtonomijo ^{SC} (3.1.5.1). Pri uporabi digitalne tehnologije se zaveda vpliva medijev in digitalnih tehnologij na posameznika ter okolje ^{SC} (4.4.4.1). S pomočjo glasbe razvija kritično mišljenje na področju trajnostnega razvoja, saj kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe ^{SC} (2.2.1.1) ter se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni in kolektivni ravni ^{SC} (2.4.3.1).

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

- » ustno
- » pisno (glasbeni zapis, slika, besedilni opis)
- » avtentični načini izkazovanja glasbenih dosežkov (glasbeni in z glasbo povezani izdelek, glasbena izvedba, nastop)

OPISNI KRITERIJI

- » razumevanje in uporaba pojmov in pojmovnih mrež usvojenih skozi avtentične oblike glasbene komunikacije (izvajanje, poslušanje, ustvarjanje)

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Filipčič, V. (ur.). (2015). *Opremljanje šol z učili in učnimi pripomočki*. Zavod RS za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/68pda4c>

Vuorikari, R., Punie, Y., in Kluzer, S. (2023). *Okvir digitalnih kompetenc za državljane: z novimi primeri rabe znanja, spretnosti in stališč: DigComp 2.2* (spletna izd.). Zavod RS za šolstvo. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n0n2c3c>

UZG / UVOD V UMETNOSTNO ZGODOVINO: VSTOPIMO V SVET UMETNOSTI

Arnold, D. (2018). *Umetnostna zgodovina: zelo kratek uvod*. Založba Krtina.

Berger, J. (2016). *Načini gledanja*. Buča.

Germ, T. (2007). *Podoba in pomen v likovni umetnosti*. Založba Pivec.

Golob, N. (2010). *Umetnostna zgodovina, učbenik za umetnostno zgodovino v gimnazijskem izobraževanju, srednjem tehniškem oz. strokovnem in poklicno-tehniškem izobraževanju*. Mladinska knjiga.

Golob, N. (2023). *Umetnostna zgodovina (priročnik za pouk umetnostne zgodovine)*. Mladinska knjiga.

Kocjan, M., Kotnik, B., Opačak, Ž., in Rau, P. (2015). *Likovna umetnost: i učbenik za likovno umetnost v gimnazijskem programu*. Zavod RS za šolstvo. <https://eucbeniki.sio.si/lum/index.html>

Šmajdek, A. (2024). *Shematična predstavitev likovne umetnosti – likovno snovanje in umetnostna zgodovina*. [Interno gradivo].

UZG / KULTURNA DEDIŠČINA IN ODNOS DO UMETNIŠKEGA DELA

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (ZVKDS), <https://www.zvkds.si/>

Berghausen, N. (2018). *Kulturna dediščina – kako nastaja in kaj pomeni*. Goethe-Institut e. V., Internet-Redaktion. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6e72qk0>

Kocjan, M., Kotnik, B., Opačak, Ž., in Rau, P. (2015). *Likovna umetnost – e-učbenik*.

<https://eucbeniki.sio.si/lum/index.html>

Kulturna dediščina. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/6n1qq0z> (19. 8. 2024).

Kulturna dediščina v regionalni politiki. <https://culture.ec.europa.eu/si/cultural-heritage/cultural-heritage-in-eu-policies/cultural-heritage-in-regional-policy> (<https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/qj7ezjd>) (2. 9. 2024)

Kulturna dediščina in izobraževanje. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/r1xocb0/cultural-heritage-in-eu-policies/cultural-heritage-and-education> (3. 9. 2024).

Bucik, N., Požar Matijašič, N., Pirc, V. (ur.). (2011). *Kulturno-umetnostna vzgoja: priročnik s primeri dobre prakse iz vrtcev, osnovnih in srednjih šol*. Zavod RS za šolstvo. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/ee5pq6d>

UZG / PODROČJA LIKOVNE UMETNOSTI IN TEMELJNE STVARITVE

Alčeva, E., in Zgonik, N. (ur.). (2013). *Pojmovnik slovenske umetnosti po letu 1945: pojmi, gibanja, skupine, težnje*. Študentska založba. <https://pojmovnik.si/>

Golob, N. (2010). *Umetnostna zgodovina, učbenik za umetnostno zgodovino v gimnazijskem izobraževanju, srednjem tehniškem oz. strokovnem in poklicno-tehniškem izobraževanju*. Mladinska knjiga.

Google Arts and Culture. <https://artsandculture.google.com/>

Henigsmann, V., Karim, S., Kern, R. (2015). *Likovna umetnost 9, Učbenik za likovno umetnost v devetem razredu osnovne šole*. Zavod RS za šolstvo. <https://eucbeniki.sio.si/lum9/index.html>

Kocjan, M., Kotnik, B., Opačak, Ž., in Rau, P. *Likovna umetnost – e-učbenik*. <https://eucbeniki.sio.si/lum/index.html>

Kulturna dediščina. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/6n1qq0z>

Bucik, N., Požar Matijašič, N., Pirc, V. (ur.). (2011). *Kulturno-umetnostna vzgoja: priročnik s primeri dobre prakse iz vrtcev, osnovnih in srednjih šol*. Zavod RS za šolstvo. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/ee5pq6d>

Novak, R. (1999). *ABC umetnostne zgodovine, delovni zvezek za prvi letnik gimnazij*. Rokus Klett.

UZG / SODOBNA UMETNOST IN VIZUALNA KULTURA

Alčeva, E., in Zgonik, N. (ur.). (2013). *Pojmovnik slovenske umetnosti po letu 1945: pojmi, gibanja, skupine, težnje*. Študentska založba. <https://pojmovnik.si/>

Bucik, N., Požar Matijašič, N., Pirc, V. (ur.). (2011). *Kulturno-umetnostna vzgoja: priročnik s primeri dobre prakse iz vrtcev, osnovnih in srednjih šol*. Zavod RS za šolstvo. <https://aplifikacijaun.zrss.si/api/link/ee5pq6d>

Henigsmann, V., Karim, S., Kern, R. (2015). *Likovna umetnost 9, Učbenik za likovno umetnost v devetem razredu osnovne šole*. Zavod RS za šolstvo. <https://eucbeniki.sio.si/lum9/index.html>

Google Arts and Culture. <https://artsandculture.google.com/>

LUM / LIKOVNI JEZIK

Butina, M. (1995). *Slikarsko mišljenje: od vizualnega k likovnemu* (2. predelana izd.). Cankarjeva založba.

Muhovič, J. (2015). *Leksikon likovne teorije: slovar likovnoteoretskih izrazov z ustreznici iz angleške, nemške in francoske terminologije*. Celjska Mohorjeva družba; Društvo Mohorjeva družba.

GLA / IZVAJANJE

Cvetko I. (2000). *Najmanjše igre na Slovenskem*. Didakta.

Cvetko I. (2003). *Trara pesem pelja: Slovenska otroška glasbila, zvočila in zvočne igrače*. Mladinska knjiga.

Cvetko I. (2005). *Aja, tutaja: Slovenske ljudske uspavanke*. Državna založba Slovenije.

Cvetko I. (2017). *Otroške igre od A do Ž*. Celjska Mohorjeva družba.

Gruber, K. (2016,). *Katjina upevalnica 1*. Glasbena delavnica Orfej.

Gruber, K. (2017). *Katjina upevalnica 2*. Glasbena delavnica Orfej.

Gruber, K. (2018). *Katjina upevalnica 3*. Glasbena delavnica Orfej.

Gruber, K. (2024). *Pesmi sestavljanke*. Glasbena delavnica Orfej.

Jež, J. (2000). *Pregled glasbil. Opis glasbil*. DZS.

Kreuh, F. in Humar, A. (2016). *Tolkalni terminološki slovar*. Založba ZRC, ZRC SAZU.

Komavec, M. in Šivic, U. (2004). *Otroška pesmarica 1*. Mladinska knjiga.

Kovačič, A. in Šivic, U. (2012). *5 pesmijo v praznike*. Mladinska knjiga.

Kumer, Z. (2002). *Slovenska ljudska pesem*. Slovenska matica.

Nograšek, M. in Virant Iršič, K. (2015). *Piške sem pasla*. DZS.

Novak, N., Kmetec, M. in Lubej N. (2021). *Sija, bija, kam pa gre-priročnik za otroško ljudsko izročilo v šoli*. Zveza KD Maribor.

Pesek, A. in Pettan, S. (2000). *Pesmi in plesi ljudstev sveta za otroke*. Mladinska knjiga.

Šivic, U. idr. (2005). *Družinska pesmarica: 100 slovenskih ljudskih pesmi*. Založba mladinska knjiga.

Terseglav, M. in Šivic, U. (2006). *Otroška pesmarica 2*. Mladinska knjiga.

Vatovec, M. (2024). *Vademecum zborovskega dirigenta. Priročnik za vodenje zbora*. Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo in JSKD.

Voglar, M. in Nograšek, M. (2012). *Majhna sem bila*. DZS.

Žvar, D. (2002). *Kako naj pojejo otroci. Priročnik za zborovodje*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

GLA / POSLUŠANJE

Michels, U. (2002). *Glasbeni atlas*. DZS.

Vrbančič, I. (2020). *Poslušam glasbo. Didaktični in metodični vidiki*. Založba Obzorja.

GLA / USTVARJANJE

Gorenc Pižama, B., Kus, P. in Avberšek, K. (2010). *Pojoči grad*. Forum.

Kopačin, B. in Birska, E. (2022). *Prožne oblike učenja in poučevanja glasbenih ter likovnih vsebin*. Založba Univerze na Primorskem.

Kroflič, B. in Gobec, D. (1995). *Igra, gib, ustvarjanje, učenje: metodični priročnik za usmerjene ustvarjalne gibno-plesne dejavnosti*. Pedagoška obzorja.

GLA / GLASBENI JEZIK

Borota, B. (2015). *Osnove teorije glasbe in oblikoslovja za učitelje in vzgojitelje*. Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta.

Kuret, P. (2004). *Zgodbe o glasbi in glasbenikih*. Didakta.

Lebič L. in Loparnik B. (1991). *Osnove glasbene umetnosti*. Mladinska knjiga.

Muršič, R. (2017). *Glasbeni pojmovnik za mlade*. Aristej.

Pesek, A. (1997). *Otroci v svetu glasbe: izbrana poglavja iz glasbene psihologije in pedagogike*. Mladinska knjiga.

Sachs, K. (1997). *Svetovna zgodovina plesa*. Znanstveno in publicistično središče.

Slosar, Mirko (2007). *Izbrana poglavja iz didaktike glasbene vzgoje I*. Ljubljana: Debora.

Slosar, Mirko (2008). *Izbrana poglavja iz didaktike glasbene vzgoje II*. Ljubljana: Debora.

Slosar, Mirko (2008). *Izbrana poglavja iz didaktike glasbene vzgoje III*. Ljubljana: Debora.

PRILOGE

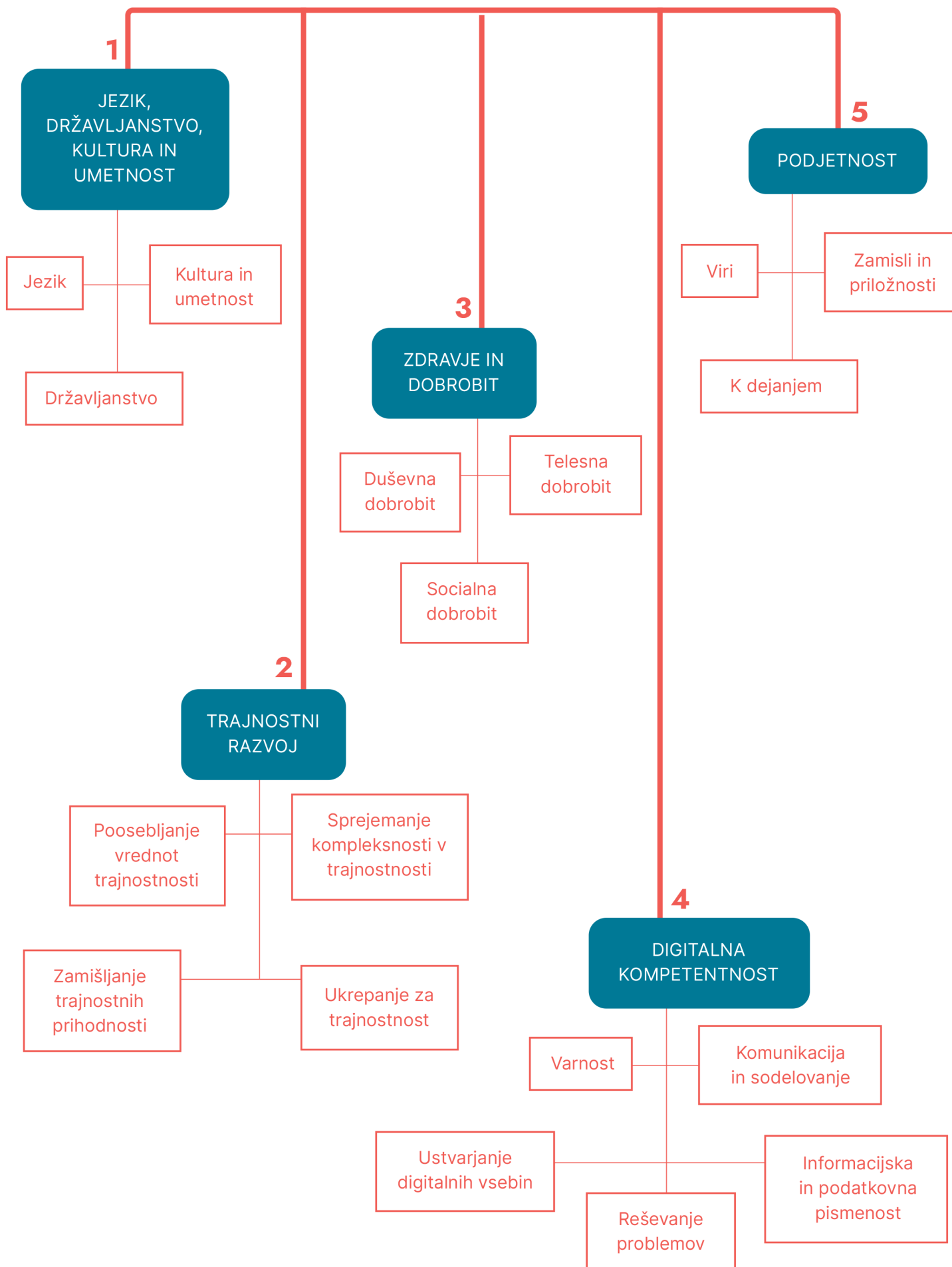
PRILOGE PO POGLAVJIH

UZG / UVOD V UMETNOSTNO ZGODOVINO: VSTOPIMO V SVET UMETNOSTI

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

» https://aplikacijaun.zrss.si/api/gradiva/UVOD_V_UMETNOSTNO_ZGODOVINO_DV.docx

KLJUČNI CILJI PO PODROČJIH SKUPNIH CILJEV

1 /// JEZIK, DRŽAVLJANSTVO, KULTURA IN UMETNOST

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

1.1 JEZIK

1.1.1 Strokovna besedila	1.1.1.1 Pri posameznih predmetih razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.).
1.1.2 Strokovni jezik	1.1.2.1 Se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije; torej učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav. 1.1.2.2 Se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno ter pisno raven svojega strokovnega jezika.
1.1.3 Univerzalni opis jezika kot sistema	(pri vseh predmetih:) 1.1.3.1 Se zaveda podobnosti ter razlik med jeziki in je na to pozoren tudi pri uporabi gradiv v tujih jezikih, pri uporabi prevajalnikov, velikih jezikovnih modelov, avtomatsko prevedenih spletnih strani itd. (pri vseh jezikovnih predmetih:) 1.1.3.2 Se zaveda, da različne jezike lahko opisujemo na podoben način; pri pouku tujih jezikov zato uporablja znanje, pridobljeno pri pouku učnega jezika, in obratno: zna primerjati jezike, ki se jih uči, in razpozna podobnosti ter razlike med njimi.
1.1.4 Razumevanje pomena branja	1.1.4.1 Pri vseh predmetih redno bere, izbira raznolika bralna gradiva, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti.
1.1.5 Jezik in nenasilna komunikacija	1.1.5.1 Razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.

1.2 DRŽAVLJANSTVO

1.2.1 Poznavanje in privzemanje človekovih pravic ter dolžnosti kot temeljnih vrednot in osnov državljanske etike	1.2.1.1 Pozna, razume in sprejema človekove pravice kot skupni evropski in ustavno določeni okvir skupnih vrednot ter etike. 1.2.1.2 Razume, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene, da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti. 1.2.1.3 Razume in sprejema, da je obstoj pravic pogojen s spoštovanjem individualne dolžnosti do enake pravice drugega. 1.2.1.4 Razume in sprejema, da je dolžnost do enake pravice drugega dolžnost zaradi dolžnosti (ne le pravica zaradi individualnega interesa). 1.2.1.5 Razume in sprejema človekove pravice in dolžnosti kot osnovno, vsem državljanom skupno etiko (moralo), ki uveljavlja vrednote spoštovanja človekovega dostojanstva, pravičnosti, resnice, zakona, lastnine, nediskriminacije in strpnosti.
1.2.2 Etična refleksija	1.2.2.1 Spozna, da obstajajo moralna vprašanja, pri katerih ni vnaprej danih od vseh sprejetih odgovorov. 1.2.2.2 Razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnost, da o njih razmišlja skupaj z drugimi.
1.2.3 Sodelovanje z drugimi v skupnosti in za skupnost	1.2.3.1 Z namenom uresničevanja skupnega dobrega sodeluje z drugimi ter podaja in uresničuje predloge, ki kakovostno spreminjajo skupnosti. 1.2.3.2 Prek lastnega delovanja ozavešča pomen skrbi za demokratično skupnost ter krepi zavedanje o pomenu pripadnosti skupnosti za lastnodobrobit in dobrobit drugih.
1.2.4 Aktivno državljanstvo in politična angažiranost	1.2.4.1 Ob zavedanju pozitivnega pomena politike kot skupnega reševanja izzivov in skrbi za dobrobit vseh, pa tudi iskanja kompromisov in preseganja konfliktov, pozna raznolike oblike demokratičnega političnega angažiranja in se vključuje v politične procese, ki vplivajo na življenja ljudi.
1.2.5 Znanje za kritično mišljenje, za aktivno državljansko držo	1.2.5.1 Uporabi znanja vsakega predmetnega področja za kritično in aktivno državljansko držo.

1.3 KULTURA IN UMETNOST

1.3.1 Sprejemanje, doživljanje in vrednotenje kulture in umetnosti	1.3.1.1 Intuitivno ali zavestno (individualno in v skupini) vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja ter ob tem prepozna lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega itd.).
1.3.2 Raziskovanje in spoznavanje kulture ter umetnosti	1.3.2.1 Raziskuje in spozna kulturo, umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu.
1.3.3 Izražanje v umetnosti in z umetnostjo	1.3.3.1 Je radoveden in raziskuje materiale in umetniške jezike, se z njimi izraža, razvija domišljijo ter pogloblja in širi znanje tudi na neumetniških področjih.
1.3.4 Uživanje v ustvarjalnem procesu ter dosežkih kulture in umetnosti	1.3.4.1 Uživa v ustvarjalnosti, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih. 1.3.4.2 V varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalne ideje.
1.3.5 Živi kulturo in umetnost	1.3.5.1 Živi kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in njenemu povezovanju s kulturnim in z družbenim okoljem.

2 /// TRAJNOSTNI RAZVOJ

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

2.1 POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI

2.1.1 Vrednotenje trajnostnosti	2.1.1.1 Kritično oceni povezanost lastnih vrednot in vrednot družbe s trajnostnostjo glede na svoje trenutne zmožnosti ter družbeni položaj.
2.1.2 Podpiranje pravičnosti	2.1.2.1 Pri svojem delovanju upošteva etična načela pravičnosti, enakopravnosti ter sočutja.
2.1.3 Promoviranje narave	2.1.3.1 Odgovoren odnos do naravnih sistemov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi ter družbenimi sistemi.

2.2 SPREJEMANJE KOMPLEKSNOSTI V TRAJNOSTNOSTI

2.2.1 Sistemsko mišljenje	2.2.1.1 K izbranemu problemu pristopa celostno, pri čemer upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika. 2.2.1.2 Presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.2.2 Kritično mišljenje	2.2.2.1 Kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogoje z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.
2.2.3 Formuliranje problema	2.2.3.1 Pri opredelitvi problema upošteva značilnosti problema – (ne)jasnost, (ne)opredeljenost, (ne)določljivost problema – in lastnosti reševanja – (ne)definirane, (ne)sistemske rešitve – ter vpletenost deležnikov.

2.3 ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI

2.3.1 Pismenost za prihodnost	2.3.1.1 Na podlagi znanja, znanstvenih dognanj in vrednot trajnostnosti razume ter vrednoti možne, verjetne in želene trajnostne prihodnosti (scenarije). 2.3.1.2 Presoja dejanja, ki so potrebna za doseganje želene trajnostne prihodnosti.
2.3.2 Prilagodljivost	2.3.2.1 V prizadevanju za trajnostno prihodnost tvega in se kljub negotovostim prilagaja ter sprejema trajnostne odločitve za svoja dejanja.
2.3.3 Raziskovalno mišljenje	2.3.3.1 Pri načrtovanju in reševanju kompleksnih problemov/-atik trajnostnosti uporablja in povezuje znanja in metode različnih znanstvenih disciplin ter predlaga ustvarjalne in inovativne ideje in rešitve.

2.4 UKREPANJE ZA TRAJNOSTNOST

2.4.1 Politična angažiranost	2.4.1.1 Ob upoštevanju demokratičnih načel kritično vrednoti politike z vidika trajnostnosti ter sodeluje pri oblikovanju trajnostnih politik in prakse na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.4.2 Kolektivno ukrepanje	2.4.2.1 Pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upošteva demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodeluje z drugimi.
2.4.3 Individualna iniciativa	2.4.3.1 Se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni ter politični ravni.

3 /// ZDRAVJE IN DOBROBIT

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

3.1 DUŠEVNA DOBROBIT

3.1.1 Samozavedanje	3.1.1.1 Zaznava in prepoznavna lastno doživljanje (telesne občutke, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) ter lastno vedenje. 3.1.1.2 Skozi izkušnje razume povezanost različnih vidikov lastnega doživljanja (telesni občutki, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) v specifičnih situacijah (npr. ob doživljanju uspeha in neuspeha v učnih in socialnih situacijah).
3.1.2 Samouravnavanje	3.1.2.1 Uravnava lastno doživljanje in vedenje (npr. v stresnih učnih in socialnih situacijah). 3.1.2.2 Razvija samozaupanje in samospoštovanje. 3.1.2.3 Se učinkovito spoprijema z negotovostjo in kompleksnostjo. 3.1.2.4 Učinkovito upravlja, organizira čas učenja in prosti čas.
3.1.3 Postavljanje ciljev	3.1.3.1 Prepoznavna lastne interese, lastnosti, močna in šibka področja ter v skladu z njimi načrtuje kratkoročne in dolgoročne cilje (vezane na duševno, telesno, socialno in učno področje). 3.1.3.2 Spremlja doseganje in spreminjanje načrtovanih ciljev. 3.1.3.3 Razvija zavzetost in vztrajnost ter krepi zmožnosti odložitve nagrade.
3.1.4 Prožen način razmišljanja	3.1.4.1 Razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost, radovednost, optimizem in ustvarjalnost. 3.1.4.2 Učinkovito se spoprijema s problemskimi situacijami, ki zahtevajo proaktivno miselno naravnost.
3.1.5 Odgovornost in avtonomija	3.1.5.1 Krepi odgovornost, avtonomijo in skrbi za osebno integriteto.

3.2 TELESNA DOBROBIT

3.2.1 Gibanje in sedenje	3.2.1.1 Razume pomen vsakodnevnega gibanja za zdravje in dobro počutje. 3.2.1.2 Razvija pozitiven odnos do gibanja. 3.2.1.3 Vključuje se v različne gibalne dejavnosti, tudi tiste, ki razbremenijo naporen vsakdan. 3.2.1.4 Razume škodljivosti dolgotrajnega sedenja, razvija navade za prekinitev in zmanjšanje sedenja.
3.2.2 Prehrana in prehranjevanje	3.2.2.1 Razume pomen uravnotežene prehrane. 3.2.2.2 Razvija navade zdravega prehranjevanja. 3.2.2.3 Oblikuje pozitiven odnos do hrane in prehranjevanja.
3.2.3 Sprostitev in počitek	3.2.3.1 Razume pomen počitka in sprostitve po miselnem ali telesnem naporu. 3.2.3.2 Spozna različne tehnike sproščanja in uporablja tiste, ki mu najbolj koristijo. 3.2.3.3 Razume pomen dobrih spalnih navad za učinkovito telesno in miselno delovanje ter ravnanje.
3.2.4 Varnost	3.2.4.1 Spozna različne zaščitne ukrepe za ohranjanje zdravja. 3.2.4.2 Ravna varno in odgovorno, pri čemer skrbi za ohranjanje zdravja sebe in drugih.
3.2.5 Preventiva pred različnimi oblikami zasvojenosti	3.2.5.1 Usvaja znanje o oblikah in stopnjah zasvojenosti ter o strategijah, kako se jim izogniti oz. jih preprečiti z zdravim življenjskim slogom.

3.3 SOCIALNA DOBROBIT

3.3.1 Socialno zavedanje in zavedanje raznolikosti	3.3.1.1 Ozavešča lastno doživljanje in vedenje v odnosih z drugimi. 3.3.1.2 Zaveda se in prepoznava raznolikosti v ožjem (oddelek, vrstniki, družina) in širšem okolju (šola, lokalna skupnost, družba).
3.3.2 Komunikacijske spretnosti	3.3.2.1 Razvija spretnosti aktivnega poslušanja, asertivne komunikacije, izražanja interesa in skrbi za druge.
3.3.3 Sodelovanje in reševanje konfliktov	3.3.3.1 Konstruktivno sodeluje v različnih vrstah odnosov na različnih področjih. 3.3.3.2 Krepi sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov v oddelku, družini, šoli, širši skupnosti, temelječih na spoštljivem in asertivnem komuniciranju ter enakopravnosti.
3.3.4 Empatija	3.3.4.1 Krepi zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. 3.3.4.2 Prepoznavna meje med doživljanjem sebe in drugega. 3.3.4.3 Uravnava lastno vedenje v odnosih, upoštevajoč več perspektiv hkrati.
3.3.5 Prosocialno vedenje	3.3.5.1 Krepi prepoznavanje in zavedanje potrebe po nudenju pomoči drugim. 3.3.5.2 Prepoznavna lastne potrebe po pomoči in strategije iskanja pomoči. 3.3.5.3 Krepi družbeno odgovornost.

4 /// DIGITALNA KOMPETENTNOST

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

4.1 INFORMACIJSKA IN PODATKOVNA PISMENOST

4.1.1 Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov, informacij ter digitalnih vsebin	4.1.1.1 Izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih ter izboljšuje osebne strategije iskanja.
4.1.2 Vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.2.1 Analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin.
4.1.3 Upravljanje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.3.1 Podatke zbira, obdeluje, prikazuje in shranjuje na najustreznejša mesta (trdi disk, oblak, USB itd.), tako da jih zna kasneje tudi najti.

4.2 KOMUNIKACIJA IN SODELOVANJE

4.2.1 Interakcija z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.1.1 Sporazumeva se z uporabo različnih digitalnih tehnologij in razume ustrezna sredstva komunikacije v danih okoliščinah.
4.2.2 Deljenje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.2.1 Deli podatke, informacije in digitalne vsebine z drugimi z uporabo ustreznih digitalnih tehnologij. Deluje v vlogi posrednika in je seznanjen s praksami navajanja virov ter avtorstva.
4.2.3 Državljijsko udejstvovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.3.1 Išče in uporablja portale za udejstvovanje v družbi. Poišče skupine, ki zastopajo njegove interese, s pomočjo katerih lahko aktivno daje predloge za spremembe.
4.2.4 Sodelovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.4.1 Z digitalnimi orodji soustvarja skupno vsebino in se zavzema za krepitev sodelovanja med člani.
4.2.5 Spletni bonton	4.2.5.1 Pri uporabi digitalnih tehnologij in omrežij prilagaja svoje vedenje pričakovanjem ter pravilom, ki veljajo v določeni skupini.
4.2.6 Upravljanje digitalne identitete	4.2.6.1 Ustvari eno ali več digitalnih identitet in z njimi upravlja, skrbi za varovanje lastnega ugleda ter za ravnanje s podatki, ki nastanejo z uporabo številnih digitalnih orodij in storitev v različnih digitalnih okoljih.

4.3 USTVARJANJE DIGITALNIH VSEBIN

4.3.1 Razvoj digitalnih vsebin	4.3.1.1 Ustvarja in ureja digitalne vsebine v različnih formatih.
4.3.2 Umeščanje in poustvarjanje digitalnih vsebin	4.3.2.1 Digitalne vsebine obogati z dodajanjem slik, glasbe, videoposnetkov, vizualnih efektov idr.
4.3.3 Avtorske pravice in licence	4.3.3.1 Pozna licence in avtorske pravice. Spoštuje pravice avtorjev in jih ustrezno citira.
4.3.4 Programiranje	4.3.4.1 Zna ustvariti algoritem za rešitev enostavnega problema. Zna odpraviti preproste napake v programu.

4.4 VARNOST

4.4.1 Varovanje naprav	4.4.1.1 Deluje samozaščitno; svoje naprave zaščiti z ustreznimi gesli, programsko opremo in varnim ravnanjem, jih ne pušča brez nadzora v javnih prostorih idr.
4.4.2 Varovanje osebnih podatkov in zasebnosti	4.4.2.1 Varuje osebne podatke in podatke drugih ter prepoznava zaupanja vredne ponudnike digitalnih storitev.
4.4.3 Varovanje zdravja in dobrobiti	4.4.3.1 Digitalno tehnologijo uporablja uravnoteženo, skrbi za dobro telesno in duševno dobrobit ter se izogiba negativnim vplivom digitalnih medijev.
4.4.4 Varovanje okolja	4.4.4.1 Zaveda se vplivov digitalnih tehnologij in njihove uporabe na okolje.

4.5 REŠEVANJE PROBLEMOV

4.5.1 Reševanje tehničnih težav	4.5.1.1 Prepozna tehnične težave pri delu z napravami ali digitalnimi okolji ter jih rešuje.
4.5.2 Prepoznavanje potreb in opredelitev tehnoloških odzivov	4.5.2.1 Prepoznava in ocenjuje potrebe, izbira ter uporablja digitalna orodja in jih prilagaja lastnim potrebam.
4.5.3 Ustvarjalna uporaba digitalne tehnologije	4.5.3.1 S pomočjo digitalne tehnologije ustvarja rešitve in novosti v postopkih ter izdelkih.
4.5.4 Prepoznavanje vrzeli v digitalnih kompetencah	4.5.4.1 Prepozna vrzeli v svojih digitalnih kompetencah, jih po potrebi izboljšuje in dopolnjuje ter pri tem podpira tudi druge.

5.1 ZAMISLI IN PRILOŽNOSTI

5.1.1 Odkrivanje priložnosti	5.1.1.1 Prepoznavava avtentične izzive kot priložnosti za ustvarjanje vrednost zase in za druge.
5.1.2 Ustvarjalnost in inovativnost	5.1.2.1 Pri reševanju izzivov na ustvarjalen način uporablja znanje in izkušnje za ustvarjanju boljših rešitev. 5.1.2.2 Pripravi nabor možnih rešitev izziva, pri čemer stremi k oblikovanju vrednosti za druge.
5.1.3 Vizija	5.1.3.1 Oblikuje vizijo prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kaj namerava početi v prihodnosti, kakšen želi postati in kakšno skupnost želi sooblikovati.
5.1.4 Vrednotenje zamisli	5.1.4.1 Vrednoti rešitve ob upoštevanju kriterijev po načelu ustvarjanja dobrobiti za druge in izbere ustrezno rešitev.
5.1.5 Etično in trajnostno razmišljanje	5.1.5.1 Prepozna in ovrednoti vpliv svojih odločitev ter ravnanj na skupnost in okolje.

5.2 VIRI

5.2.1 Samozavedanje in samoučinkovitost	5.2.1.1 Prepozna svoje želje, močna in šibka področja ter zaupa, da lahko pozitivno vpliva na ljudi in situacije.
5.2.2 Motiviranost in vztrajnost	5.2.2.1 Je pozitivno naravnani, samozavesten in osredotočen na proces reševanja izziva. 5.2.2.2 Vztraja pri opravljanju kompleksnejših nalog.
5.2.3 Vključevanje virov	5.2.3.1 Pridobi podatke in sredstva (materialna, nematerialna in digitalna), potrebne za prehod od zamisli k dejanjem, s katerimi odgovorno in učinkovito upravlja, pri čemer upošteva učinkovito izrabo lastnega časa in finančnih sredstev.
5.2.4 Vključevanje človeških virov	5.2.4.1 Spodbuja in motivira druge pri reševanju skupnih nalog. 5.2.4.2 Poišče ustrezno pomoč posameznika (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjak itd.) ali strokovne skupnosti. 5.2.4.3 Razvije spretnosti za učinkovito komunikacijo, pogajanje, vodenje, ki so potrebne za doseganje rezultatov.
5.2.5 Finančna pismenost	5.2.5.1 V različnih življenjskih situacijah prepozna in rešuje finančne izzive (viri finančnih sredstev, skrb za denar, poslovanje npr. z banko, zavarovalnico ter drugimi finančnimi institucijami, ocena potrebnih sredstev, tveganj in odločitev o zadolževanju ter naložbi, varčevanju). 5.2.5.2 Sprejema odgovorne finančne odločitve za doseganje blaginje (osebne in za skupnost). 5.2.5.3 Pridobiva ustrezno znanje na področju finančne pismenosti za kakovostno vsakdanje in poklicno življenje.

5.3 K DEJANJEM

5.3.1 Prevzemanje pobude	5.3.1.1 Spodbuja in sodeluje pri reševanju izzivov, pri čemer prevzema individualno in skupinsko odgovornost.
5.3.2 Načrtovanje in upravljanje	5.3.2.1 V procesu reševanja problemov si zastavlja kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje, opredeli prednostne naloge in pripravi načrt. 5.3.2.2 Prilagaja se nepredvidenim spremembam.
5.3.3 Obvladovanje negotovosti, dvoumnosti in tveganja	5.3.3.1 Na nepredvidene situacije se odziva s pozitivno naravnanoostjo in ciljem, da jih uspešno razreši. 5.3.3.2 Pri odločitvah primerja in analizira različne informacije, da zmanjša negotovost, dvoumnost in tveganja.
5.3.4 Sodelovanje	5.3.4.1 Sodeluje z različnimi posamezniki ali skupinami. 5.3.4.2 Morebitne spore rešuje na konstruktiven način in po potrebi sklepa kompromise.
5.3.5 Izkusveno učenje	5.3.5.1 Z reševanjem izzivov pridobiva nove izkušnje in jih upošteva pri sprejemanju nadaljnjih odločitev. 5.3.5.2 Presoja uspešnost doseganja zastavljenih ciljev in pri tem prepozna priložnosti za nadaljnje učenje. 5.3.5.3 Prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah. 5.3.5.4 Povratne informacije uporabi za nadaljnji razvoj podjetnostne kompetence.